

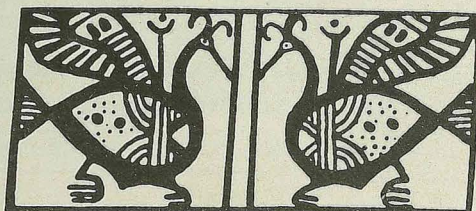
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΤΕΤΑΡΤΟ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ
(ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ)

ΠΩΛ ΖΑΧΟΣ, ΘΕΟΚΛΗΣ ΚΟΥΓΙΑΛΗΣ, ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΚΥΠΡΟΣ
ΧΡΥΣΙΑΝΘΗΣ, GABRIEL CANU, ΧΡ. ΚΑΡΜΙΟΣ, Κ. ΓΙΑΓΚΟΥΛΛΗΣ,
ΘΕΜΙΣ ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ, ΙΑΚ. ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ.

289 - 292

ISSN 0554 - 3363

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ανδροκλέους 2, Λευκωσία, Τηλ. 65900

Για τους Συνδρομητές Ελλάδας:

Παρακαλώ να πληρώνεται η συνδρομή στην ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πίστωση Λογαριασμού 080/51260530

από όνομα: Παναγιώτης Κ. Χρυσάνθης

αίτιολογία: Συνδρομή περιοδικού «Πνευματική Κύπρος» έτος...

και να μας στέλλεται ή απόδειξη για τα βιβλία μας.

Έτήσια συνδρομή	ΚΕ3.00
Έτήσια συνδρομή δια βιβλιοθήκες, σχολεία, οργανισμούς	ΚΕ4.00
Έτήσια συνδρομή εξωτερικού	\$14 (δολάρια)
Τιμή Τεύχους	ΚΕ0.50 σέντ
Τιμή διπλού τεύχους	ΚΕ0.75 σέντ

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται. Κλισέ και φωτογραφίες επιστρέφονται.

100 ανάτυπα προς τρεις λίρες τη σελίδα πληρώνονται από τον συγγραφέα στον τυπογράφο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΩΛ ΖΑΧΟΣ (μετ. Θ. Κουγιάλης): 'Αναχώρηση από την 'Ιθάκη	3
ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ: 'Ονομαστική εορτή	4
ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ: Τό φεγγάρι (παιδικό)	8
ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ: Πότε και γιατί άσχοληθήκατε με την παιδική λογοτεχνία; (έρευνα. 'Απαντούν: Κιρά Σίνου, Λιλή Πεζοπούλου, Μαρούλα Κλιαφά, Δημήτρης Ιιάκος, Γαλάτεια Ιαλιολόγου, Νίτσα Τζώρτζογλου, Ντίνα Χατζηνικολάου, Πέτρος Χάρης Ππίνα Τσιμικάλη, Βασίλης Χαρωνίτης, Λότη Πέτροβιτς—'Ανδρουτσόπουλου, Μιχαήλ Στασινόπουλος, Γιολάντα Πατεράκη, Γιάννης Βράχας, Λεϊά Χατζοπούλου—Καραβία, Γεωργία 'Ανεζίνη—Λεράκη, Πέτρος Γλέζος, 'Αλκη Γουλιμή, Ζώρζ Σαρή, Αύγη Παπάκου—Λάγου, Βιτώ 'Αγγελουπούλου, Μιχαλάκης Ι. Μαρθεύτης 'Ιάκ. Κυθρεώτης, Σπύρος 'Επαμεινώνδας, 'Κύπρος Τόκας, Εύγενία Παλαιολόγου—Πετρώνδα)	9
GABRIEL CANU (μετ. Χρ. Κάρμιος): Χρυσή αύγη στο άστυ	22
Κ. ΓΙΑΓΚΟΥΛΛΗΣ: «Η γής δεν έχει κρικέλια»	24

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ — ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ — Κ. Χρυσάνθη: Τέταρτο αιώνα. ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ, ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ — Θέμ. Θεοχάρους: Κ. Χρυσάνθη «'Όπου παιδί και φώς», 'Ιάκ. Κυθρεώτη «Τόν καιρό του Λεοντόκαρδου» — ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ — Κ. Χρυσάνθη: Ξ. Λυσιώτη «Τραμπαλιόματα», Νινέτας Κοντράου «Νεοελληνική Παιδική Λογοτεχνία» — 'Ιάκ. Κυθρεώτη: Κ. Χρυσάνθη «Κυριάκος Μάτσης» — Κ. Χρυσάνθη: 'Αλκη Γουλιμή «Μιά φορά κι 'ενα καιρό, άλλοτε και τώρα...» — Κ. Προυσή: 'Ηρ. 'Αγγελίδη «Μεταφράσεις 'Αρχαίων 'Ελλήνων Ποιητών, Τιμού Μαλάνου «'Η δύναμη τών αισθητικών συγκινήσεων και άλλα κριτικά», Τάσου Κόρφη «Πατρογνωσία» — Κ. Χρυσάνθη: 'Ιωάννας Τάσση «'Ιχθυασία» — ΓΕΝΙΚΑ — ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΤΥΠΟ — ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ ΤΟΥ Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ.

ΣΕ ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ: Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Οί Νεράιδες της Κύπρου.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Λυρικός Λόγος, τόμ. Α' και Β'	£10
Δημήτρης Θ. Λιπέρτης	£ 2
«'Εξι Κύπριοι Ποητές	£ 1

Παλουνται και στο περιοδικό «Πνευματική Κύπρος»

Υπεύθυνος κατά νόμο: Δρ Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Τύποις: Τυπογραφεία - Λιθογραφεία «ΘΕΟΠΡΕΣ» ΛΤΔ, Τηλ. 44940 - 48883

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΙΜΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Υπεύθυνος: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΚΕ'

ΤΕΝΑΡΗΣ — ΑΠΡΙΛΗΣ 1985

ΑΡ. 289—292

ΠΩΛ ΖΑΧΟΣ

ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΘΑΚΗ

Η σμίχλη γεμίζει
τα διαστήματα της κοιλάδας.
Στα θαυλωμάτα
που αφήνει ο πνευματικός ύπνος
εισέρχεται ο θανατερός πολύπους.

Νύχτα και μέρα
στο κρεβάτι και στις δημοσιές
τα πρόσωπά μου συνομιλούν γύρω μου
συλλαμβάνοντας αυτή την καρδιά, αυτά τα χέρια,
αυτή τη γλώσσα στους διασκορπισμένους σκοπούς τους.

Στο μεταξύ αγωνίζομαι
με τους Συντρόφους της Αιωνιότητας —
Οδοιπόρε της σκέψης! Ποιητή των εσωτερικών κόσμων,
θα με αλυσοδέσεις με τα οράματα που σε απελευθέρωσαν;
Φίλε των αμαρτωλών! Μπορεί να είσαι εσύ
αυτός που με σπρώχνει κάτω στο στενό μονοπάτι μ' ένα μαστίγιο;
Ποιανού είναι: αυτά τα γεμάτα δύναμη, δειλά χέρια
που θα με τραβήξουν κάτω στον πηλό;

Ελπίδα;
Η ελπίδα κατατρώγεται
μες στην καρδιά μου μόλις παρουσιαστεί.
Τίποτα δεν απόμεινε παρά ένας κόσμος
χωρίς κόσμους μέσα του
χωρίς την τρυφερή μεμβράνη να πάλλεται ανάμεσά τους
και μια προσευχή
πως θα είμαι έτοιμος
γι' αυτή τη στιγμή
και: για τη στιγμή που θα έρθει.

Μετάφραση: ΘΕΟΚΛΗΣ ΚΟΥΓΙΑΛΗΣ

(Πωλ Ζάχος: ελληνοαμερικανός ποιητής της νέας γενιάς).

ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΕΟΡΤΗ

Εκείνο το πρωινό είχε ξυπνήσει πολύ νωρίς και προτίμησε να περιμένει στο σπίτι παρά στη στάση των λεωφορείων γιατί τούτο τον καιρό έκανε πολύ κρύο. Κάθισε σε μια καρέκλα έτσι όπως ήταν, μα το παλτό δεν τον βόλευε. Το έδγαλε αδέξια και η μικρή του ατζέντα έπεσε στο πάτωμα. Τη σήκωσε και σκέφτηκε να γράψει κάτι, έτσι για να περάσει η ώρα. Άπλωσε το χέρι και πήρε το κόκκινο μολύδι από το τραπέζακι δίπλα. Σημείωσε: «Σήμερα γιορτάζω. Το βράδυ θα έρθουν μερικοί φίλοι. Θα πιούμε λίγο κρασάκι, κι ο Μπάμπης θα μας πει μερικά απ' εκείνα τα άνοστα αστεία του. Αργότερα ο Μ:χάλης θα προτείνει να πάμε βόλτα όλο: μαζί στη Λεωφόρο. Θα έρθει άραγε η Ελένη;»

Το διάβασε και χαμογέλασε. Δεν ήταν σίγουρος πως έτσι θα είχαν τα πράγματα, κούνησε το κεφάλι μα θυμήθηκε ξαφνικά τη δουλειά του, φόρεσε γρήγορα το παλτό του και βγήκε έξω τρέχοντας.

* * *

Όταν τον ρώτησε για ποιό λόγο θέλει να φύγει πιο νωρίς αυτός είχε ακόμα το χέρι στ' αυτί του, έπαιξε με το λοβό όπως έκανε πάντα σε στιγμές αμηχανίας, και καθαριότητα την ώρα και τη στιγμή που μπήκε σ' αυτό το γραφείο. Έκανε ένα βήμα για να φύγει μα μετάνιωσε. «Γιορτάζω», είπε κοφτά και περίμενε. Ο άλλος έκανε «Α! χρόνια πολλά» κι άπλωσε το χέρι χωρίς να σηκώσει το κεφάλι. «...στώ», ψιθύρισε μέσα από τα σφιγμένα δόντια του περιμένοντας πάλι. Η απάντηση ήρθε λίγο μαστημένη, πρώτα ένα «Μμμμμ» και μετά «Θα σου πει ο λογιστής ο λογιστής». Το «θα» ήρθε παρατεταμένο όπως και το δεύτερο «ο» και την τελευταία λέξη την άκουσε «ληστής». Είχε μπλέξει μ' αυτούς τους ληστές και κατεργαρέους, έπρεπε να κάνει όμως λίγη υπομονή ώσπου να πάρει το πτυχίο του.

Έφυγε από το γραφείο του διευθυντή με αηδία. Δεν πρόλαβε να καθήσει στο γραφείο του και τον φώναξε ο λογιστής. «Το είπα και στους άλλους», είπε με τη λεπτή φωνή του, «θα πρέπει να μείνουμε σήμερα καμμιά ωρίτσα να δούμε τι θα κάνουμε. Ίσως χρειαστεί να παραμείνουμε και αύριο και μεθαύριο», και τόνισε το «και» όσο του επέτρεπε η ιδιοσυγκρασία του.

Σούφρωσε τα χείλη μα δεν είπε τίποτα. Κάθισε. Έπρεπε να θάλει σε τάξη τις σκέψεις του. Υπολόγισε πόση ώρα θα χρειαζόταν για την επιστροφή. Μια ώρα ως το Άλσος. Από κει και πέρα θα πήγαινε με τα πόδια. Θα κουραζόταν λίγο μα θα κέρδιζε χρόνο και λίγες δραχμές. Κι αυτά τα λεωφορεία. Αυτά που περιμένεις δεν έρχονται ποτέ. Άνοιξε ένα μεγάλο δεφτέρι μπροστά του, πήρε ένα μάρσο τιμολόγια και άρχισε να γράφει. Σε μια στιγμή του πέρασε η σκέψη να φύγει κι ας μη πληρωνόταν τις υπερωρίες. Όχι, όχι, μπορεί να τον έδιωχναν και είχε τόση ανάγκη απ' αυτά τα χρήματα. Ήταν αναγκασμένος να μείνει. Εκείνη τη στιγμή τον φώναξε πάλι ο λογιστής για να του πει για κάποιο λάθος που έπρεπε να διορ-

θωθεί, κρατώντας ένα κομμάτι χαρτί που του το έδωσε. Βρήκε την ευκαιρία να πει μια κουδέντα. «Ζήτησα την άδεια να φύγω πιο νωρίς σήμερα καταλαβαίνεις, σήμερα είναι... Όχι και να μείνω πιο πολύ». Έφυγε χωρίς να περιμένει απάντηση. Προχώρησε στο αρχείο με το χαρτί στο χέρι. Δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά. Στο κάτω κάτω ως μην έχοσε τα μαλλιά του. Έτσι θα κέρδιζε χρόνο. Κάθισε στο γραφείο και θυβίστηκε στις σκέψεις του.

Όταν ισήκωσε το κεφάλι οι ιδιευθυντές είχαν φύγει. Το ίδιο και ο ταμίας. Ανησυχούσε. Τον έπιασε ένας απροσδιόριστος φόβος. Στριφογυρνούσε στο κάθισμά του και δεν έβρισκε ησυχία. Πήρε άλλο ένα μάτσο τιμολόγια και συνέχισε να γράφει σπασμωδικά.

Πολύ αργότερα, ο λογιστής τους φώναξε όλους και έδινε στον καθένα τα χρήματα μέσα σε φάκελλο όπως έκανε κάθε τέλος της εβδομάδας. Έμεινε τελευταίος. Κοιτάχτηκαν. «Κάποιο λάθος θα έγινε», μουρμούρισε ο λογιστής, «δεν τα έβγαλε τα δικά σου ο ταμίας». Ακούμπησε τα χέρια στο γραφείο έτοιμος να επιτεθεί μα τα λόγια δεν έβγαξαν από το στόμα του. Ο κόσμος σχεδόν αναποδογυρίστηκε κι ούτε άκουγε τί έλεγε ο λογιστής. Μόνο όταν ένωσε το χέρι του στο δικό του συνήλθε. «Βρωμιάρη» του φώναξε δυνατά και βγήκε έξω στο δρόμο.

Έψαξε για φιλά' ευτυχώς είχε το εισιτήριο της επιστροφής. Άρχισε να φιχαλλίζει. Τα φώτα καθρεφτίζονταν στη γυαλιστερή επιφάνεια του δρόμου και γίνονταν μακρύτερα. Περιμένε ευτυχώς πολύ λίγο' χώθηκε σε κάποιο λεωφορείο. Οι πιο πολλοί καλοντυμένοι απόψε με πολύχρωμα κουτιά στα χέρια, κάποιος τον έσπρωξε και κτύπησε στο μπροστινό κάθισμα, γύρισε με σκοπό να κάνει παρατήρηση στον συνεπιβάτη μα ο άλλος τον πρόλαβε με μια συγνώμη. Πλησίασε πιο πολύ στο τζάμι και κοίταγε την κίνηση έξω, έβαλε με δυσκολία το χέρι στην τσέπη να ελέγξει για το εισιτήριο της αλλαγής, η βροχή δυνάμωνε και το τζάμι έγινε πολύ θολό από την ανάσα του. Μ' ένα χαρτομάντηλο το σκούπισε λίγο' έβλεπε καθαρά. Δουλειά που τη βρήκε, στην άκρη του κόσμου. Έπρεπε ν' αντέξει, οι τελικές εξετάσεις δεν ήταν πολύ μακριά. Σκέφτηκε πάλι την Βλένη και το πρόσωπό του γαλήνεψε. Εκείνη τη στιγμή κάποιος ρώτησε για μια στάση, μα δυο τρεις που προθυμοποιήθηκαν να τον βοηθήσουν τον έμπλεξαν πιο πολύ.

Κατέβηκε στην πλατεία Αιγύπτου και διέσχισε το πάρκο τρεχάλα. Βγήκε κοντά στο κινέζικο εστιατόριο κι ανηφόρισε για το σπίτι του.

Έπεσε όπως ήταν πάνω στο ντιβάνι. Δεν προλάμβαινε πια να κόψει τα μαλλιά του μα και για άλλους λόγους δεν θα πήγαινε. Πρώτα - πρώτα δεν είχε χρήματα αλλά ο πιο σπουδαίος λόγος ήταν πως βαριόταν αυτούς τους μπαρπέρηδες, να πασπατεύουν πάνω στο κεφάλι του «σχύψε, σήκω, γύρνα απ' εδώ, γύρνα απ' εκεί».

Σκέφτηκε να πάρει το μπάνιο του πρώτα και μετά να κατεβεί για νουαρί και τ' άλλα. Άλλαξε γνώμη, προτίμησε να τελειώνει πρώτα με τα έξω.

Ο Θόδωρος ήταν ο ζαχαροπλάστης της γειτονιάς, μα η φήμη του έφτανε ως τους Αμπελοκήπους για τα ωραία μιλ-φείγ που έφτειαχνε. Ήταν ακόμα, ο προστάτης των φοιτητών που έμεναν γύρω απ' το λόφο. «Κυρ Θόδωρε δυο καταστάρικα σε παρακαλώ και σε δυο τρεις μέρες θα στα επιστρέψω». Άνοιξε ο Θόδωρος το συρτάρι, έδινε τα χρήματα, «Άντε να τελειώνετε, άντε να τελειώνετε, να πάρετε το πτυχίο σας να ησυχάσουμε από σας», έλεγε χαμογελώντας και γεμάτος καλωσύνη. Πιο πολύ τα έλεγε αυτά στον Άρη που ήταν ένα είδος αιώνιου φοιτητή, μα που ήταν και λιγάκι συγγενής και έτσι δεν υπήρχε περίπτωση παρεξήγησης.

Τελευταία ο Θόδωρος είχε πάρει ένα καινούριο γερμανικό αμάξι. «Και τί επιτυχία το χρώμα» έλεγε και ξανάλεγε το έπλεγε δυο φορές την ημέρα, το περνούσε με κερύ για την υγρασία, και πήγαινε στην τράπεζα για τις καταθέσεις του.

Η μόνη σωτηριά ήταν ο Θόδωρος. Βέβαια όλα τα δεχόταν με αδιαφορία, όταν όμως ο Θόδωρος άρχιζε το κήρυγμα τότε ήταν που ένιωθε να φουσκώνει. Ήταν πολύ επικίνδυνη στιγμή. «Εγώ, που λες, ξεκίνησα απ' το χωριό μου και ποτέ μου δεν ανακατεύτηκα με την πολιτική και τα κόμματα. Ήμασταν φτωχοί ελπίεις κι έπρεπε να ζήσουμε. Έδγα:νε ο ένας; Υπέρ του. Έδγα:νε ο άλλος; Μαζί του. Όχι θα κάτσω να σκάσω. Καταφέραμε και στήσαμε αυτό το μαγαζάκι, δόξα τω Θεώ καλά πάει. Έχει και εξυπηρέτηση ελπίεις. Γι' αυτό και έχουμε ένα όνομα τώρα στην κοινωνία. Τον ξέρεις αυτόν που είναι στην πλατεία; Από το ίδιο χωριό είμαστε. Τί κατάλαβε; Μιλώ για το άγαλμα, μωρέ. Τί κατάλαβε; Τον χέζουν τα περιστερία από το πρωί ίσαμε το θράδυ. Ήταν ανήσυχος τύπος. Του άρεσε να ανακατεύεται.»

Όταν έφτασε στο μαγαζάκι ήταν γεμάτο από κόσμο. Μεγάλη γιορτή σήμερα. Τα δέματα ετοιμάζονταν γρήγορα' ο Θόδωρος πετούσε. Πόσο περίμενε αυτές τις γιορτές' το συρτάρι του γέμιζε πολύ εύκολα. Μόλις τον πρόσεξε τον φώναξε πίσω και τον παρακάλεσε να μεταφέρει ένα δέμα. «Νά εδώ πιο κάτω είναι, αυτός ο μικρός καθυστέρησε πάρα πολύ. Με το... αζημίωτο δηλαδή». Δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά.

* * *

Τρεις φορές προσπάθησε να πάρει τον ανεγκυστήρα μα του τον πήραν και τις τρεις φορές. Ανέδηκε με τα πόδια στον τέταρτο όροφο και άφησε το πρώτο δέμα με τα γλυκά. Κατέθηκε πάλι με τα πόδια. Άρχισε να ψιχαλιίζει και τρέχοντας μπήκε στο δεύτερο στενό για το δεύτερο πακέτο.

Κτύπησε το κουδούν, έκανε λίγο πιο πίσω να μην είναι κοντά στην πόρτα. Πριν καθαρίσει το λαρύγγι του, για κάθε ενδεχόμενο, η πόρτα άνοιξε και πριν προλάβει να πει τίποτα άρπαξαν από τα χέρια του το πακέτο αφήνοντάς του ένα δεκάρικο στο χέρι. Χωρίς να μπορέσει να πεί τίποτα η πόρτα έκλεισε. Εκείνη τη στιγμή έκλεισαν και τα φώτα του διαδρόμου. Χαμογελώντας φαχούλεψε στον τοίχο

να βρει το κουμπί και του έπεσε το δεκάριχο. Το άκουσε που κατρακυλούσε στις σκάλες. Άναψε ξαφνικά το φως, άνοιξε και η πόρτα του ανελκυστήρα για να κατεβεί ένας καλοντυμένος κύριος με λουλούδια στο χέρι.

Κατέβαινε τις σκάλες χαρούμενος. Τώρα ήταν ελεύθερος. Θα έπαιρνε στο σπίτι ό,τι χρειαζόταν και σε λίγο θα έρχονταν οι φίλοι.

Προχώρησε κατευθείαν στην κουζίνα μα γύρισε απότομα πίσω και τα άφησε όλα στο δωμάτιο που ήταν το γραφείο του, το στρώμα του, ένα μικρό τραπέζακι και δυο καρέκλες. Μπήκε διαστικά στο μπάνιο και πέταξε όλα τα ρούχα από πάνω του. Άνοιξε τη θύση, προβληματίστηκε αν θα έπρεπε να ξυριστεί πρώτα ή να μπει στη μπανιέρα και προτίμησε, μια και γδύθηκε, να ξυριστεί στην μπανιέρα. Πήρε ένα ορθογώνιο καθρέφτη που είχε, τον στερέωσε στην άκρη, πασαλείφτηκε με σαπουνάδα, πήρε το ξυραφάκι και πλησίασε το πρόσωπό του. Είδε την Τζόαν Κόλλινς να του χαμογελά, γύρισε τον καθρέφτη μπροστά και ξυρίστηκε. Άφησε το νερό να τρέξει στο κεφάλι του, με το αριστερό του χέρι προσπάθησε να βρει το σαπούνι και έριξε τον καθρέφτη στην μπανιέρα. Εκνευρίστηκε γιατί έσπασε ο καθρέφτης και φοβήθηκε από τα γυαλάκια. Βγήκε και σκουπίστηκε προσεκτικά, φόρεσε τα εσώρουχά του και άρπαξε διαστικά την οδοντόβουρσα. Του ξέφυγε όμως, την κτύπησε για να μη πέσει κάτω, έκανε έτσι με το γόνατο να την προλάβει, την ξανακτύπησε και καρφώθηκε στη λεκάνη της τουαλέτας. «Στο διάβολο, όλα ανάποδα σήμερα», φώναξε πετώντας την οδοντόκρεμα. Έκανε λίγες γαργάρες και πήγε στο δωμάτιο να ντυθεί. Έβαλε λευκό πουκάμισο και κόκκινη γραβάτα. Δεν του παλούρασε όμως η ιδέα. Τα πέταξε και φόρεσε το κλειστό του πουλόβερ. Ένωθε πιο άνετα τώρα.

Ανοκάλησε στο κρεβάτι, μετά ακούμπησε τη ράχη του στον τοίχο. Έκλεισε για λίγο τα μάτια μα τα άνοιξε για να δει την ώρα φέρνοντας το δεξί του χέρι μπροστά του. Το ρολόι. Σηκώθηκε να βρει το ρολόι. Το βρήκε στον καθρέφτη του μπάνιου μα δεν μπόρεσε να διακρίνει την ώρα γιατί είχε θαμπώσει. Το φύσηξε τίποτα. Το ακούμπησε στο σώμα του καλοριφέρ. Τί ώρα θα ήταν άραγε;

Εξαναστάθηκε στο κρεβάτι κι έριξε τη ματιά του στο δωμάτιο. Σταμάτησε στο κρασί. Έφερε το μικρό τραπέζακι δίπλα στο κρεβάτι κι ακούμπησε τη μια μπουκάλα με το κρασί, ένα πλαστικό ποτήρι και λίγους ξηρούς καρπούς. Ήταν αργά πια και δεν είχε φανεί κανένας.

Εξανασθυμήθηκε την ώρα που έπεσε ο καθρέφτης. Του είχε φανεί πως άκουσε το κουδούνι. Εξανασθυμήθηκε τον εαυτό του στο μπάνιο με σαπουνιές στ' αυτιά του, ξαναθυμήθηκε τα πακέτα. Θα ήταν αργά πια.

Άνοιξε τη μπουκάλα με το κρασί. Έριξε στο πλαστικό ποτήρι. Άρχισε να σκέφτεται πως πέρασε η σημερινή του μέρα. Η ατζέντα, ο «ληστής», έριξε λίγο κρασί στο πλαστικό ποτήρι. Ο καθρέφτης, το κουδούνι, έριξε κι άλλο κρασί στο

ποτήρι. 'Ανοίξε τον «Ταχυδρόμο» στη σελίδα των σταυρολέξων, άνοιξε και την άλλη μπουκάλια με το κρασί.

Τρία οριζοντίως: «Δυστυχημένοι: όσοι δεν την έχουν». Έριξε κι άλλο κρασί στο ποτήρι. «Διασκεδάση», σκέφτηκε. 'Όχι δέν ταιριάζει. «Καλοπέραση», πολύ μεγάλη λέξη, αμέσως σκέφτηκε την «κακοπέραση». Το ίδιο. «Φτωχοπέραση», έριξε κι άλλο κρασί στο ποτήρι. 'Αναψε τσιγάρο. «Κούραση», «Απόδραση». Τα πέταξε όλα, φόρεσε το παλτό του και θγήκε.

Ήταν πολύ αργά. Η κίνηση στη λεωφόρο όμως ήταν πολύ μεγάλη. Περπάτησε ως την πλατεία Αμπελοκήπων και ξαναγύρισε. Άρχισε μια ψιλή βροχούλα, αυτός συνέχισε όμως χωρίς να νοιάζεται πως η βροχή όλο και δυναμώνει.

Περπατούσε θιέποντας τα φώτα να καθρεφτίζονται στη γυαλιστερή επιφάνεια του δρόμου και να γίνονται μακρόστενα. Η βροχή δίπλα από τους τροχούς των αυτοκινήτων έκανε παράξενα συντριβάνια έτσι καθώς φωτιζόταν από τα διάφορα φώτα του δρόμου. Και η βροχή δυναμώνει. Κοντοστάθηκε μόνο σε μια λάμπα, έφερε το χέρι στα μάτια του και το κοίταξε καλά καλά. Α όχι, δεν είχε να φοβηθεί τίποτα. Τα δάκρυα δεν έχουν χρώμα. Είναι όπως τη βροχή.

ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΠΑΙΔΙΚΟ

ΤΟ ΦΕΙΓΓΑΡΙ

Τώδα τὸ φειγγάρι μὰ χορεύει
μέσα στὸ γυαλὸ
τῶδα: μὰ χαιδεύει
κεφαλάκι παιδικό.

Νὰ πρσιπώνει μέσα σπὰ κλαδιά
καὶ μὰ πέφτει
ἀπ' τὸ παρραθύρι σπὸν καθιρέφτη
καὶ σπῆς κόρης πὰ μαλλιὰ.

Ξαφνικά στὸ πιάτο μπαίνει
κι εἴπαι μὰ πὸ κόψω τὸ φειγγάρι
φέπα - φέπα πὸ φειγγάρι
καὶ μὰ πὸ γευτῶ.

ΚΥΠΡΟΣ ΚΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΑΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

΄Ασφαλώς πρέπει να έχεις ταλέντο και να σε βοηθά το περιβάλλον. Βοήθεια από το περιβάλλον σημαίνει ζήτηση, ιδιότητα και αποδοχή. Αυτό ισχύει για κάθε έκφραση, πολύ περισσότερο για το παιδικό βιβλίο, που τόσο παραμελήθηκε τόσα χρόνια. ΄Η παραμέληση οφειλόταν στην άποψη πως ή απασχόληση με τη συγγραφή παιδικών κειμένων ανήκει στο ιδάσκαλο και σε συγγραφείς με αδύναμη πένα. Όμως φωτεινές μορφές σαν τον Ξενοπούλο υποστηρίζανε την παιδική λογοτεχνία κάποτε, κι' αργότερα Άλλοι, σαν τον Πέτρο Χάρη, ώσπου ιδρυθήκανε πια και σώματα με ειδικά για το παιδικό βιβλίο ένδιαφέροντα.

Πώς ξεκινά ένας συγγραφέας παιδικής λογοτεχνίας το στάδιό του; "Όσο κι' αν τ'ωχεις μέσα στο αίμα σου να μπορείς να εκφράζεσαι με λόγο τέτοιο που να τον δέχεται το παιδί, απαιτείται και κάποιο πρώτο έρέθισμα, που να σου ξυπνήσει την έμπνευση και τη φιλοδοξία. Χωρίς ειδική φιλοδοξία δέν κατορθώνονται προχωρήματα. Αυτή ή σκέψη μ' έσπρωξε σε μιá έρευνα με το έρώτημα «πότε και γιατί αρχίσετε να γράφετε για παιδιά;». Πίστευα πως οι άπαντήσεις των συγγραφέων παιδικών βιβλίων θα μου έκανοποιούσαν την περιέργεια. Δέν είχα ούτε έχω πρόθεση να εκτιμήσω αυτό ή εκείνο το ξεκίνημα.

Έστειλα το έρώτημα σε άρκετους Έλλαδίτες συγγραφείς παιδικών βιβλίων. Μόνο 23 μου άπαντήσανε. Οι άπαντήσεις μερικών είχαν γενικό χαρακτήρα, π.χ. για το έργο τους, την έπιτυχία των έργων τους και τα παρόμοια, που χρησιμοποιήσα σε ειδική έκπομπή μου από το Ραδιοφωνικό ΄Ιδρυμα Κύπρου. Από την Κύπρο διάλεξα έφτά συγγραφείς, με βάση την προσωπική μου εκτίμηση στα δημοσιευμένα τους παιδικά λογοτεχνήματα και την άποψη μου πως αντιπροσωπεύουν ορισμένες θέσεις. Δέν θάταν και σωστό να πάρω μεγάλο αριθμό Κυπρίων σε σύγκριση με τους Έλλαδίτες ομότεχνούς των. Αυτά πρεσβεύω, ανεξάρτητα αν είναι όρθο ή όχι.

Άς σημειωθεί πως ή έρευνα αυτή έγινε πριν καιρό. Και δέν συμπληρώθηκε με νέα στοιχεία.

Και πρώτα δημοσιεύω τις άπαντήσεις των Έλλαδιτών και δεύτερον των Κυπρίων. ΄Η σειρά στη δημόσιαση είναι τυχαία.

Κ. ΧΡΥΣΙΑΝΘΗΣ

ΚΙΡΑ ΣΙΝΟΥ

Άπό πολύ μικρή μου άρεσε να διαβάω. ΄Ισως να συντέλεσαν σ' αυτό και οι συνθήκες της ζωής μου, γιατί όταν ήρθα από τη Ρωσία παιδί στην Ελλάδα, δέν ήξερα καθόλου ελληνικά και οι μόνοι σχεδόν φίλοι μου υπήρξαν τα βιβλία. Όταν το 1971 αποφάσισα να παραιτηθώ από τη ΔΕΗ, έφαξα να δω κάποια απασχόλη-

ση γιατί ύστερα από τόσα χρόνια δραστηριότητας έκτός του σπιτιού, μου ήταν αδύνατο να περιοριστώ στο νοικοκυριό. Μια και ήξερα καλά τέσσερις γλώσσες και είχα κλίση στη λογοτεχνία διάλεξα τις μεταφράσεις. Προσπάθησα να βρω παιδικά βιβλία, που με τραβούσαν, αλλά οι εκδότες δεν τολμούσαν τότε ακόμα να μεταφράζουν καινούρια παιδικά βιβλία κι έτσι αναγκάστηκα να περιοριστώ σε βιβλία για μεγάλους. Έχω μεταφράσει πάνω από 50 βιβλία, μεταξύ τους πολλά γνωστών συγγραφέων, όπως του Ντοστογιέφσκυ, Τολστόι, Γκόγκολ, Σλοζενίτσιν, Πρίστλευ, Ασίμωφ κτλ.

Κάποια μέρα σ' ένα έκδοτικό οίκο γνώρισα τη γνωστή συγγραφέα Καλλιόπη Σφαέλλου. Με δική της ιδέα και την επιμονή φίλου εκδότη βγήκε το «Πήραμε τη ζωή μας λάθος», που δεν προοριζόταν για παιδιά, άρεσε όμως πολύ σε μεγαλύτερα παιδιά. Κι αυτό μ' έκανε να στραφώ δριυστικά στα παιδικά βιβλία.

Πολλοί μ' έχουν ρωτήσει γιατί διαλέγω τόσο ασυνήθιστα θέματα όπως την παλαιολιθική εποχή στη «Χώρα των Μαμούθ» και τους δεινόσαυρους στο «Τέλος των Τεράτων». Η απάντηση είναι πολύ απλή. Αυτά τα θέματα μ' ενθουσίαζαν σαν ήμουνα παιδί και σκέφτηκα πώς μια και άρεσαν σ' εμένα τότε γιατί να μην άρεσουν στα παιδιά και τώρα; Από την άλλη μεριά ήταν και το παιδί μέσα μου γιατί όπως έλεγε ο διάσημος Γερμανός συγγραφέας Έριχ Κάιπνερ, «κάθε συγγραφέας που γράφει για παιδιά πρέπει να έχει διατηρήσει μέσα του κάτι από το παιδί που υπήρξε κάποτε. Ήμουνα, θυμάμαι, κάπου έφτα χρονών, όταν μου χάρισαν ένα βιβλιαράκι «Η Ντίνα και οι δεινόσαυροι». Το βιβλίο χάθηκε πρό πολλού, αλλά η ανάμνηση του δεν πρόκειται να χαθεί ποτέ.

Λ Ι Λ Η Π Ε Ζ Ο Π Ο Υ Λ Ο Υ

Πώς άρχισα να γράφω για το παιδί; Έγτελως τυχαία. Σπούδασα μουσική. Πιάνο, γιατί τ' αγαπώ για την αυτοτέλειά του. Είχα ταλέντο και θέληση. Ναυάγησαν όμως όλες οι προσδοκίες μου, έλος ο μόχθος τόσων ετών, με το πνεύμα των γονέων της εποχής μας. Νοοτροπία, ευτυχώς, που δεν υπάρχει πλέον. Οι περιστάσεις απέκλεισαν την επίδοσή μου σε ό,τι αγαπούσα περισσότερο. Όταν ξαναδρῆκα κάπως τη γαλήνη, το νόημα της ζωής, άρχισε ο πόλεμος του '40, μ' έλες τις τλαιπωρίες, το άγχος, τον άγώνα, τον πόνο, τη θλίψη. Ύστερα από την καταστροφή, το πιό ωδικομένο βρέθηκε το παιδί, αλλά και οι μεγάλοι αισθάνθηκαν την ανάγκη ψυχικής και πνευματικής ανάτασης. Κατέφυγα στο πιάνο. Πολύ άργα να ξαναρχίσω. Είχε γίνει ξένο για μένα. Με άπαρηγήθηκε... Έγραφα ποιήματα. Πολλά, αλλά το καθένα είχε το νόημά του. Με διασκέδαζε προπάντων ο ρυθμός, ή μουσική του λόγου... Να μια ιδέα σκέφτηκα. Θα γράφω για το παιδί, να του δώσω την πνευματική χαρά που του έλειπε μεταπολεμικά. Το έξωσχολικό βιβλίο.

ΜΑΡΟΥΛΑ ΚΛΙΑΦΑ

Μεγαλωί εγή σ' ένα παραδοσιακό περιβάλλον όπου τό παραμύθι είχε σημαντική θέση στη ζωή τών ανθρώπων ήταν φυσικό νά τ' αγαπώ.

"Αρχισα νά σκαρώνώ δικά μου παραμύθια τό 1970. "Επαιρνα άφορμή από τις άπορίες και τις έρωτήσεις τών παιδιών μου και προσπαθούσα νά τούς δώσω μιá άπάντηση μέσα από μιá μικρή ιστορία.

Αργότερα άρχισα νά γράω μυθιστορήματα. Τά θέματα πού μ' άπασχολούν είναι πάντα σύγχρονα, ή τουλάχιστο τ' αντιμετωπίζω μέ μιá σύγχρονη άντίληψη, γιατί πιστεύω πώς ένα παιδί πού ζει τό παρόν ένδιαφέρεται περισσότερο για προβλήματα τού καιρού μας. Για μένα δέν υπάρχουν σύνορα ανάμεσα στη λογοτεχνία για μεγάλους και παιδιά. Δέν υπάρχουν θέματα άπαγορευμένα για παιδιά. Τό σημερινό παιδί άνησυχεί τό ίδιο όσο κι ό μεγάλος για τήν πείνα, για τό ρατσισμό, για τή δικτατορία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΚΟΣ

Μέ τό παιδικό λογοτέχνημα άρχισα ν' άσχολούμαι λίγο πριν άπ' τό 1956, μοχλιασμένος από τό σύγχρονο «δάσκαλο τού έίδους» Άλκη Κ. Τροπαιάτη. Ό έκλεκτός αυτός πνευματικός άνθρωπος έθγαζε τότε κάποιο παιδικό περιοδικό, και μου ζήτησε νά τού δώσω ένα κομμάτι μου, «κατάλληλο για παιδιά». «Μά δέν ξανάχω γράφει κάτι τέτοιο» τού άποκρίθηκα. «Σωστά! Θα γράφεις όμως τώρα», μου άπάντησε. Και μή μου πεις ότι δέν μπορείς. Και τά παιδιά τ' αγαπάς — κι όχι, φυσικά, τα δικά σου μόνο — και τή σημασία πού έχει τό παιδικό λογοτέχνημα, γενικά, τήν ξέρεις. Άντε λοιπόν: ισέ ιδού, τρεις μέρες περιμένω τό κομμάτι σου».

"Ετσι στρώθηκα κι έγραψα ένα «κομμάτι κατάλληλο για παιδιά» — κάτι σαν διήγημα, φανταστικό φυσικά, για τόν Άλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Μετά άπ' αυτό, μέ καθοδήγηση πάντα τού Τροπαιάτη, τύπωσα, άλλοτε μαζί του και άλλοτε μόνος μου, μερικούς τόμους παιδικής λογοτεχνίας, από τούς μακρινούς εκείνους «Δέκα ανθρώπους» τού 1956 ως τήν πρόσφατη τού 1980 «Σχολική μας Θεματοθήκη».

Κιλείοντας, όφειλω νά όμολογήσω πώς τό «μολό:ασμα» εκείνο τού 1956 μου όγηκε ισέ καλό. Γιατί, αν δέν έχω μετανιώσει για κάτι στη ζωή μου, είναι για τά παιδικά βιβλία πού έγραψα. «Δώσε λίγη αγάπη στο παιδί, και αυτό θα σου δώσει πολυ περισσότερη», έχει παραδεχτεί και ό μέγιστος Πούσκιν. Τά βιβλία μου αυτά μέ έφεραν σ' έπαφή μέ πλήθος αγαπημένα μου Έλληνόπουλα.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

"Η Γαλάτεια Παλαιολόγου, πού γνωρίσαμε σ' ένα ταξίδι μας στην Ίκαρία μας είπε πώς γεννήθηκε στην Άθήνα, αλλά από πολύ μικρή έγραψε «θαλασσινές άκουαρέλλες» στο περιοδικό «Ναυτική Έλλάς». Πολύ αγαπούσε τά ταξίδια στα διάφορα

μέρη της Ελλάδας. Μια μέρα θέλησε τις έμπειρίες της αυτές να τις δώσει μ' ένα απλό τρόπο και στα παιδιά. Κι έτσι μπήκε στο χώρο του παιδικού βιβλίου κάνοντας αρχή με τις ταξιδιωτικές αγάπες της.

ΝΙΤΣΑ ΤΖΩΡΤΖΟΓΛΟΥ

Μέσα στην κατοχή είχα γράψει λίγα άτεχνα έφηβικά ποιήματα, γαιμάτα πατριωτισμό. Αργότερα μεγάλωσα, παντρεύτηκα, απόχτησα παιδιά, και τα ποιήματά μου ξεχάστηκαν στο συρτάρι. Στο 1969 είδα σε Αθηναϊκή εφημερίδα την προκήρυξη λογοτεχνικού διαγωνισμού από την άγνωστη μου ως τότε Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά. Ανάμεσα στα θέματα ζητούσαν και ποιητική συλλογή για παιδιά.

Τότε θυμήθηκα τα δικά μου ποιήματα, τα δόθησα χωρίς πρόσθετη λογοτεχνική πείρα παρά μόνο με τη γνώση που δίνουν τα χρόνια και το διάβασμα, έγραφα λίγα ακόμη και τόλμησα να τα στείλω. Όταν ήρθε ή ώρα της απονομής για μεγάλη μου έκπληξη είδοπαρήθηκα ότι κέρδισα, όχι βέβαια βραβείο, αλλά τον Α' έπαινο. Αργότερα έγραψα το πρώτο μου βιβλίο με τίτλο «Τόμ, Τόμμου και Σία». Το έστειλα στον επόμενο διαγωνισμό της Γυν. Λογ. Συντροφιάς, κι αυτή τη φορά το πήρα το τόσο ποθητό βραβείο.

Σε λίγο μου δόθηκε ή ευκαιρία να δοκιμάσω σε ιστορικό θέμα. Ο Κύκλος Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου, είχε προκηρύξει για τα 150 χρόνια από την Απελευθέρωση διαγωνισμό ιστορικού μυθιστορήματος. Έστειλα το «Συναπόσπορο, ή Έναν καιρό στο Μεσολόγγι». Και πάλι τα κατάφερα. Αυτό το δεύτερο βραβείο μέσα σε τόσο λίγο διάστημα μ' έκανε να συνεχίσω να γράφω.

ΝΤΙΝΑ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ούσιαστικά ξεκίνησα το 1970, όταν έλαβα μέρος για πρώτη φορά σ' ένα διαγωνισμό της «Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς». Είχα ήδη γράψει αρκετά ποιήματα, το κίνητρο όμως του διαγωνισμού μού έδωσε την ευκαιρία να ξεχωρίσω τα παιδικά, να τα αξιοποιήσω, και να συνεχίσω να γράφω αποκλειστικά πια στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας, που με έλκυει και με συγκινεί ιδιαίτερα.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Τα πρώτα παιδικά λογοτεχνήματά μου δημοσιεύθηκαν στην «Διάπλαση των Παίδων». Ήμουν συνδρομητής της, μαθητής του Γυμνασίου, έγραφα στη «Σελίδα συνεργασίας συνδρομητών» και μια μέρα με κάλεσαν στα γραφεία της, για να μου πουν ότι με προσέδασαν και με κατέταξαν στους τακτικούς συνεργάτες της.

Έπρεπε όμως να παρουσιάσω τα κείμενά μου με άλλο ψευδώνυμο — έως τότε έγραφα στη «Σελίδα συνεργασίας συνδρομητών» με το ψευδώνυμο «Κυανόλευκο Λάβαρον», — και τότε ξίγινα «Πέτρος Χάρης». Φαίνεται ότι μού είχε κάνει εντύπωση το θεατρικό έργο του Παντελή Χόρν «Πετροχάρηδες».

ΠΙΠΙΝΑ ΤΣΙΜΙΚΑΛΗ

Έστελνα κάπου - κάπου ένα κομματάκι στη «Διάπλαση τῶν Παιδῶν» γιὰ τὴ «Σελίδα Συνεργασίας Συνδρομητῶν». Αὐτὸ ἦταν ἡ ἀρχὴ κι ὅπως νόμιζα καὶ τὸ τέλος. Γιατί όταν ἀφησα τὴ Διάπλαση, δὲ σκέφθηκα νὰ ξαναγράψω κάτι παιδικό. Κι' ἂν δὲν τύχαινε νὰ μὲ γνωρίσει στὸν ἱερόδοξο της μιὰ φίλη μου συγγραφέας, νομίζω πὼς δὲ θάχα ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ παιδικὸ λογοτέχνημα.

Στὴν ἀρχὴ μετὰφραζα παιδικὰ βιβλία, ὥσπου μιὰ μέρα συλλογίστηκα: Δὲ γράφω καὶ κανένα δικό μου; Κι' ἔγραφα τὸν Πρασινοσκούφη. Ἀπὸ τότε ἀρχισα σιγά - σιγά ν' ἀσχολοῦμαι μὲ τὴν παιδικὴ λογοτεχνία.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΧΑΡΩΝΙΤΗΣ

Εἰλικρινά, δὲν ξέρω οὔτε πότε ἔγραφα τὸ πρῶτο μου παιδικὸ ποίημα, οὔτε καὶ γιατί τὸ ἔγραφα.

Μοῦ φαίνεται πὼς γράφω ἀπὸ πάντα, ἀπὸ τότε ποὺ γνώρισα τὰ παιδιὰ. ἀπὸ τότε ποὺ εἶμαι μαζί τους.

Ἔνα χαρακτηριστικὸ περιστατικὸ μένει ζωντανὸ στὴ μνήμη μου. Συνέδη τὸ 1958, σ' ἕνα ὄρεινὸ χωριὸ τῆς ἐπαρχίας Κυσάμιου — Χανιῶν, τὸ Συρικάρι: — Πλησίαζαν Χριστούγεννα καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Σχολείου, ὡραία παιδιὰ ποὺ τὰ θυμοῦμαι πάντα μὲ συγκίνηση, παρακαλοῦσαν γιὰ μιὰ κάποια γιορτσωτικὴ ἐκδήλωση.

Μὰ δὲν εἶχα τίποτε. Οὔτε κι ἕνα βιβλίο μὲ ἐπίκαιρα ποιήματα, γιὰ νὰ τὰ βοηθήσω.

Τότε ἔγραφα γι' αὐτὰ τοὺς παρακάτω στίχους:

Τὴν Πέμπτη οἱ καμπάνες θὰ χτυποῦν γλυκὰ
τὴ Γέννηση θὰ διαλαλοῦν στὸν κόσμο
Τὸ «ἐπὶ γῆς εἰρήνη» θ' ἀκουστεῖ
ἄμορφα, χαρωπὰ σὲ κάθε τόνο.

Τότε θὰ τρέξομε κι' ἑμεῖς κοντὰ
θ' ἀνάφομε κερὶ κι' ἄπ' τὴν φυχή μας
θὰ στείλομε θερμὴ μιὰ προσευχὴ
στὸ νεογέννητο Χριστὸ, τὸ Λυτρωτὴ μας.

Καὶ θὰ τοῦ ποῦμε μὲς στὴν προσευχὴ
Χριστέ ποὺ ἔχεις δύναμη καὶ χάρη
στεῖλε μας τὴ δικὴ σου τὴ χαρὰ
σὲ τοῦτο τὸ χωριὸ τὸ Συρικάρι...»

Τὸ διδάξα στα παιδιὰ κι' ἐκεῖνα τὸ δέχτηκαν μὲ πολλὴ χαρὰ.

Ἐκείνη ἡμέρα ἔγραψα κι' ἄλλα, κι' ἄλλα ποιήματα, ὄχι πιά γιὰ νὰ ικανοποιηθεῖ μιὰ συγκεκριμένη ἀπαίτηση ἢ ἐπιθυμία παιδιῶν, ἀλλὰ γιὰ κάποιον ἄλλο λόγο, πού δὲν τὸν ξέρω οὔτε ἐγὼ ὁ ἴδιος.

Νὰ πῶ πῶς μὲ ὠθοῦσε (καὶ μὲ ὠθεῖ) κάποια δύναμη νὰ ξεδιπλώσω στὰ παιδικὰ μάτια τὴν ὁμορφιὰ πού εἶδεπα τριγύρω μου; Μπορεῖ.

Νὰ ἰσχυρισθῶ πῶς, ἀσυναίσθητα, προσπάθησα (καὶ προσπάθῳ) νὰ μεταδώσω στὸ παιδί τὴν ἐλπίδα γιὰ μιὰ ἀνώτερη καὶ καλύτερη ζωὴ; Ἴσως.

Τὸ βέβαιον εἶναι πῶς ὅ,τι ἔκανα, τὸ ἔκανα (καὶ τὸ κάνω) ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸ παιδί, τὴν ἀνοιξὴ τῆς ζωῆς, καὶ πού νομίζω πῶς δὲν ξεπλήρωσα σ' αὐτὸ τὴν ὀφειλή μου...

ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ—ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Γεννήθηκα στὴν Ἀθήνα καὶ μεγάλωσα ἰστὰ Ἐξάρχεια, μιὰ μικρὴ — τότε — πλατεία σὰν αὐτὴ πού περιγράφω μέσα σὲ τοῦτο τὸ βιβλίο, χωρὶς ὅμως τίς κούνιες, πού σὲ κείνα τὰ χρόνια ἦταν ἀνυπάρχουσα πολυτέλεια. Γιατὶ σὲ κείνα τὰ χρόνια — χρόνια πολέμου καὶ κατοχῆς — τὰ παιδιὰ, ἴσως καὶ οἱ μεγάλοι δὲν εἶχανε οὔτε ψωμί. Καὶ πέθαιναν ἀράδα στοὺς δρόμους ἀπὸ τὴν πείνα.

Ἀπὸ τὰ παιδιὰ πού θέλησε ἡ μοίρα καὶ ζήσανε, ἤμουν κι' ἐγὼ. Ὡς τὰ ἑπτὰ μου χρόνια — ὡς τὴ μέρα πού ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα οἱ κατακτητὲς — τὸ πιδ μακριὰ πού πήγαινα νὰ παίξω μαζί μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ τῆς γειτονίας, ἦταν ὁ λόφος τοῦ Στρέφη. Παράδεισος μοῦ φαινόταν. Ὅλαςτὴ φρικὴ τῆς κατοχῆς. Κι' ὅταν καμιά φορὰ δὲ μὲ παίζανε τ' ἄλλα παιδιὰ, γιατί ἤμουνα ἡ πιδ μικρὴ καὶ υπερδευόμουνα, λέει, ἰστὰ πόδια τους, καθόμουν κάτω ἀπὸ ἕνα δεντράκι κι' ἔλεγα παραμύθια στὸν ἑαυτὸ μου γιὰ νὰ παρηγορηθῶ, παραμύθια γεμάτα ἥλιο, ἀγάπη, καημὸ γιὰ τὸν πόλεμο, καὶ εἰρήνη — προπαντὸς εἰρήνη. «Ἄμα μεγαλώσω θὰ τὰ γράψω» ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου. «Θὰ τὰ κάνω βιβλίο, νὰ τὰ διαδίδει: ὅποιον παιδί ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἕνα φίλον πού νὰ μὴν τοῦ κακιάνει ποτέ καὶ νὰ τὸν ἔχει πάντα κοντὰ του». Γιατὶ τέτοιος φίλος εἶναι τὸ κάθε βιβλίο.

Ὅταν μεγάλωσα, ξέχασα γιὰ κάμποσο καιρὸ τὴν ὑπόσχεση ἐκείνη κι' ἔγραφα ἀλλιῶτικα πράγματα. Μὰ σὰν γεννήθηκαν τὰ παιδιὰ μου, ἀμέσως τὴ θυμήθηκα κι' εἶπα πῶς καιρὸς ἦτανε πιά νὰ γράψω τίς ἱστορίες πού ὀνειρευόμουν ὄχι μόνο γιὰ τὰ δικά μου, μὰ γιὰ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ κόσμου — ὅλα ὅσα θὰ τοὺς ἄρεσαν.

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Συνέχεια τῆς θητείας μου στὸ ἀληθινόν παιδικὸ περιοδικὸ «Διάπλαση τῶν Παίδων», ἦταν ἡ ἀσχολία μου μὲ τὴν παιδικὴ ποίηση.

Ὅταν τέλειωσα τὸ Γυμνάσιο, ὁ ἀείμνηστος Γρηγόριος Ξενόπουλος μὲ φώναξε καὶ μοῦ εἶπε:

«Ἡ «Διάπλαση» εἶναι περιοδικὸ γιὰ τὴν παιδικὴ καὶ τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία. Βλέπεις ὅμως, ὅτι ἔχουμε ἔλλειψη ἀπὸ ποιήματα κατάλληλα γιὰ τὰ παιδιὰ. Ἐσύ

πρωτόπειρος ὅπως εἶσαι ἰσθὴν ποιήσῃ σου, πού ἔχει κάποια ἀπλότητα καὶ τρυφερότητα, προσετὴ στὴν παιδικὴ ἡλικία δὲν θὰ μπορούσες ἄραγε νὰ γράφεις δυο - τρία ποιήματα προορισμένα γιὰ τὰ παιδιά;

Προσπάθησε λοιπὸν καὶ σύ, καὶ θὰ ἴδεις ὅτι θὰ γράφεις καλὰ ποιήματα γιὰ παιδιά. Καὶ ὄχι «κατὰ παραγγελίαν» ἀλλὰ «κατὰ συγκίνηση». Δηλαδή, νὰ ἀρχίσεις ἀπὸ τὴ συγκίνηση κι' ὕστερα νὰ φθάσεις στὴν ἰδέα καὶ τὴν ἐκτέλεση.

Αὐτὴ ἦταν ἡ συμβουλὴ τοῦ Ξενόπουλου. Ὅπωςδὴποτε μὲ τὴν ἀγνόητα τῆς ἡλικίας τῶν 18 χρόνων, ἀναζήτησα στὸν ἀνεξερεύνητο ψυχικὸ χῶρο ὅπου φωλιάζει ἔμπνευση, διάθεση, πρόθεση, συγκίνηση καὶ ὅτι ἄλλο συνθέτει τὸ μέγα μυστήριο τῆς δημιουργίας καὶ ἀπὸ τὴν ἐπίδοσή μου αὐτὴ δημιουργήθηκαν μερικὰ ἀπὸ τὰ παιδικὰ ποιήματά μου.

Γ Ι Ο Λ Α Ν Τ Α Π Α Τ Ε Ρ Α Κ Η

Ὅσο κι' ἂν φαίνεται περίεργο, ἀπὸ πολὺ μικρὴ — σχεδὸν ἰσθὴν, δεκατριῶν χρόνων, ἄρχισα νὰ γράφω καὶ νὰ γράφω ὄχι γιὰ παιδιά ἀλλὰ γιὰ μεγάλους. Συχνὰ εἶχα δημοσιέψει ποιήματα σὲ λογοτεχνικὰ περιοδικὰ κι' ἐφημερίδες καὶ σὲ μιὰ παπικὴ ἐφημερίδα εἶχα μόνιμη στήλη. Ἐσκίνησα νὰ γράφω γιὰ παιδιά ἀπὸ τὸν καιρὸ πού γιόρτασα τὰ ἑυτέρω γενέθλια τοῦ γιοῦ μου. Κάθε χρόνο τοῦ ἔγραφα κι' ἀπὸ ἓνα βιβλίο ἀνάλογο μὲ τὰ προβλήματα καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς ἡλικίας του καὶ τοῦ τὸ χάριζα χειρόγραφο στολισμένο μὲ χρωματιστὲς ζωγραφιές, στὰ γενέθλιά του, γιὰτὶ πιστεύω πὺς τὰ προβλήματα κι' οἱ ἀπορίες τοῦ κάθε παιδιοῦ μπορούν νὰ λυθοῦν μ' ἓνα ὠραῖο παραμῦθι ἢ μὲ μιὰ ἱστορία πού νὰ τὸ ἐντυπωσιάσει.

Γ Ι Α Ν Ν Η Σ Β Ρ Α Χ Α Σ

Τὰ κείμενά μου τὰ διάβασα στοὺς μαθητὲς μου χωρὶς νὰ λέγω ποῖος τὰ ἔγραφε. Ἔδλεπα ὅτι τοὺς ἄρεσαν καὶ μοῦ ζητοῦσαν νὰ τοὺς διαβάξω τέτοια κείμενα. Αὐτὰ λίγα - λίγα τὰ μάζευα μὰ δίσταζα νὰ τὰ δημοσιεύσω. Τελικὰ μὲ τὴν παρότρυνση φίλων μου λογοτεχνῶν τὸ ἀποφάσισα, ἔτσι ἔδωκα τὸ πρῶτο μου βιβλίο «Ἐκδρομές» τὸ 1958. Αὐτὸ εἶχε πολὺ καλὴ τύχη. Τυπώθηκε τρεῖς φορές σὲ 20 χιλιάδες ἀντίτυπα. Ἀπ' αὐτὸ πῆρα θάρρος καὶ συνέχισα. Πῆρα μέρος σὲ διαγωνισμοὺς καὶ βραβεύτηκαν τὰ βιβλία μου «Ἐκεῖ πού φωλιάζουν οἱ ἄετοί», «Στοῦ παπικοῦ μας τὸ χωριό». Κι' ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας πῆρα τὸ δεύτερο βραβεῖο γιὰ τὸ ἀναγνωστικὸ τῆς Τρίτης Δημοτικῆς.

ΛΕΙΑ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ—ΚΑΡΑΒΙΑ

Ἄρχισα νὰ γράφω ὅταν ἦμουν μικρὸ παιδί, γιὰ νὰ βάζω κάποια τάξη στὴν ἀναταραχὴ γύρω μου. Ἐγραφα στὰ παιδικὰ μου χρόνια καὶ στὴν ἐφηβεία μου, κρατοῦσα ἡμερολόγια, ἔκανα περιλήψεις καὶ σχόλια στὰ βιβλία πού διάβαζα, με-

τέφραξα «εὐθὺς καὶ ἀντιστρόφως» ποίηση ἀπὸ καὶ στίς γλῶσσες πού μάθαινα, χωρὶς νὰ σκεφτῶ ποτὲ νὰ γίνω συγγραφέας. Μόνο τὸ 1956 μὲ σπρώξανε κάποιοι φίλοι κι' ἔδωσα στὸ τυπογραφεῖο μερικὰ ποιήματά μου.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΑΝΕΖΙΝΗ—ΛΕΡΑΚΗ

Μὲ τὸ παιδικὸ λογοτέχνημα ἄρχισα νὰ ἀσχολοῦμαι παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ σχετικούς διαγωνισμούς, πὺ πολὺ ἔμως ἐπειδὴ ἀγαπῶ τὰ παιδιὰ καὶ μ' ἄρесе: νὰ ἀσχολοῦμαι μὲ τὰ ἐνδιαφέροντά τους. Ἔχω καὶ γὼ ἑδὸ παιδιὰ ἡλικίας τώρα δέκα καὶ δεκατεσσάρων περίπου ἔτων κι' ἔτσι ὑπῆρχε τὸ κατάλληλο κλίμα γύρω μου γιὰ μιὰ τέτοια ἀπασχόληση.

ΠΕΤΡΟΣ ΓΛΕΖΟΣ

Ἀρχικὰ ἔγραφα διηγήματα κατ' αἴτησιν ἐκδοτῶν παιδικῶν περιοδικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δική μου διάθεση γιὰ πάντοτε ἔκρινα τὴν ἀσχολία ἐξ ἴσου πολυτίμη μὲ τὴ συγγραφή βιβλίων γιὰ μεγάλους. Ὑστερα κάποιος ἐκδοτικὸς οἶκος, συγκέντρωσε στὸ βιβλίο μὲ τίτλο «Τὸ σπίτι μὲ τὰ περιστέρια» ἀρκετὰ διηγήματά μου γιὰ μεγάλα παιδιὰ. Ὁ ἴδιος οἶκος συγκέντρωσε στὴ συλλογὴ «Ταξίδι στὰ περασμένα» ταξιδωτικὰ μου κείμενα, ἀπὸ τὰ ἴποια ἀρκετὰ εἶναι κατάλληλα καὶ γιὰ μεγάλα παιδιὰ.

ΑΛΚΗ ΓΟΥΛΙΜΗ

Ἀρχισα νὰ γράφω σὲ πολὺ μικρὴ ἡλικία: Ἐντεκα χρονῶν εἶδε τὸ φῶς τὸ πρῶτο μου περιπετειῶδες μυθιστόρημα! Τὸ ἔγραφα στὸ πρόχειρο τετράδιό μου, μαζὶ μὲ τὰ μωθήματά μου (ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀνάποδη μεριά τοῦ τετραδίου, ἀρχίζοντας ἀπὸ τίς τελευταῖες σελίδες του...) καὶ τὸ κουβαλοῦσα μαζὶ μου στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ τὸ διαβάξω στίς συμμαθήτριάς μου. Στὸ τέλος ἔμως τὸ τετράδιο κατασχέθηκε ἀπὸ τὸ δάσκαλό μας καὶ τὸ μυθιστόρημα ἔμεινε ἀτέλειωτο.

Ὅμως τὸ τετράδιο σώθηκε τελικὰ καὶ σήμερα θρῖσκεται στὴ Διεθνή Βιβλιοθήκη Νεότητος τοῦ Μονάχου.

Εἶχα πάντα μιὰ ἀχαλίνωτη φαντασία καὶ μ' ἄρεσε νὰ φτιάχνω παραμύθια μὲς τὸ μυαλό μου πού τὰ διηγόμουν εἴτε σὲ μικρότερα παιδιὰ εἴτε στίς φίλες μου. Τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἀφηγήματα τὰ κατάγραφα σ' ἠποιοδήποτε σημειωματάριο ἢ τετράδιο ἔβρισκα μπροστά μου. Κι' ὅταν γέμιζαν οἱ σελίδες τους, τὰ καταχώνιαζα στὰ συρτάρια μου σὲ διάφορες κρυψῶνες γιὰ νὰ μὴ τύχει καὶ τὰ διαβάσει κανένα «ξένο μάτι μεγάλο».

Ἀργότερα ἔμως, ὅταν μεγάλωσα ἀκόμα κι' ἔγινα δεκαεφτά χρονῶν, ξεθάρρεφα πιά κι' ἀποφάσισα νὰ ξεδιαλέξω μιὰ ἀπ' αὐτὲς τίς ιστοριοῦλες, νὰ τὴ διορθώσω, νὰ τὴν ξαναγράψω καὶ νὰ τὴ στείλω μὲ ψευδώνυμο σ' ἕνα περιοδικὸ γιὰ παιδιὰ. Ὅταν εἶδα — μὲ μεγάλη μου χαρὰ — ὅτι δημοσιεύθηκε τὸ κείμενό μου, ἔστειλα

και ένα δεύτερο, ώσπου ξίγνα πιά μόνιμη συνεργάτις του περιοδικού και υπέγραφα και με τ' όνομά μου.

Μιά μέρα διάβασα σέ μιιά έφημερίδα ότι ή Ένωστη Έλλήνων Λογοτεχνών προκήρυξε ένα διαγωνισμό παιδικής λογοτεχνίας. Έστειλα λοιπόν ένα χειρόγραφο με δέκα μικρές ιστορίες μου, πού οί ήρωές του ήταν παιδιά και ζώα. Ό τίτλος του χειρογράφου, ήταν «Οί φίλοι του παιδιού». Φανταστείτε τή χαρούμενη έκπληξή μου, όταν έμαθα πώς πήρα τό Α΄ Βραβείο! Ήταν Όκτώβριος του 1955. Όλες αυτές οί ιστοριούλες μεταδόθηκαν άργότερα στην «Ψωρα του παιδιού» από τό ραδιόφωνο κι' ή συνεργασία μας εκεί κράτησε τρία χρόνια.

Ζ Ω Ρ Ζ Σ Α Ρ Η

Ή όργή μ' έσπρωξε νά γράψω για τό παιδί. Έχω δυο παιδιά. Αγόρι και κορίτσι. Όταν ήταν μικρά τους μιλούσα για τήν κατοχή και τήν αντίσταση. Τ' άκουγαν σάν παραμύθι: μακρινό. Γύρω μας άπόλυτη σιωπή πάνω σ' αυτό τό θέμα. Στο σχολείο, στους δρόμους, ακόμα και στα σπίτια πού οί γονείς είχαν ζήσει τά χρόνια του πολέμου, κανένας δέν ανέφερε λέξη. Έπρεπε νά ξεχαστεί μιιά δλόκληρη περίοδος. Νά θαστεί. Ήθελα λοιπόν νά σπάσω τούτη τή σιωπή, για τά παιδιά. Όταν ξίγνε ή δικτατορία αποφάισα πώς δέν έπρεπε νά ξαναπαίξω στο θέατρο. Στην Ελλάδα, ιστις άρχές τής δικτατορίας, είχαμε, σιωπηλά, διαλέξει μιιά «παθητική» αντίσταση. Τό γράψιμο ήταν μιιά διεξοδος. Αρχισα νά γράψω τό «Όταν ό ήλιος». Πρίν τό ιδώσω για έκδοση τύπωσα τά δυο πρώτα μου βιβλία: «Ό θησαυρός τής Βάγιας» και «Τό Ψέμα», έτσι, για νά σφυγμομετρήσω τίς δυνάμεις μου. Πήρα θάρρος και τέλειωσα τόν «Ήλιο». «Προληπτική» λογοκρισία δέν υπήρχε αλλά μετά τήν έκδοση μπορούσαν νά μās «χτυπήσουν». Ήμασταν τυχεροί. Τά δυο βιβλία πού μιλούσαν για κατοχή κι' αντίσταση, στα χρόνια εκείνα έθήκαν τεράστια άπήχηση. Εαφνικά, γονείς, σχολεία, τά ιδωσαν στα παιδιά. Πρίν τελειώσει ή δικτατορία έγραφα και τό «Γαϊτανάκι».

Α Υ Γ Η Π Α Σ Α Κ Ο Υ — Λ Α Γ Ο Υ

Στά παιδιά μου σάν ήταν μικρά έλεγα πολλά παραμύθια και τά περισσότερα τ' αυτόσχεδιάζα. Κι' ήταν ό άνδρας μου πού μου έίπε μιιά μέρα: «Με τόσα παραμύθια πού πλάθεις, δέν κάθεται νά τά γράψεις;». Αυτό ήταν. Πήρα ένα τετράδιο και τίς ώρες πού τά παιδιά μου έπαίζαν ή κοιμόντουσαν έγραφα.

Β Ι Τ Ω Α Γ Γ Ε Λ Ο Π Ο Υ Λ Ο Υ

Οί λογοτεχνικές μου δραστηριότητες ξεκίνησαν με μιιά σειρά έκπομπών στο ραδιόφωνο, στην «Ψωρα του Παιδιού και τής Γυναίκας», με ιστορικό κυρίως περιεχόμενο.

Όταν τό 1968 παρατήθηκα από τή δουλειά μου, άρχισα ν' άσχολούμαι συστηματικά με τό παιδικό βιβλίο, με τήν ποιότητα και τή διάδοσή του. Είμαι μέλος

του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου και από το 1973 μετέχω στην Κριτική Επιτροπή των Λογοτεχνικών Διαγωνισμών του. Με στόχο τη διάδοση του Παιδικού Βιβλίου και τη δημιουργία Βιβλιοθηκών έχω κάνει πολλές διαλέξεις, έχω δημοσιεύσει άρθρα, κι' έχω πάρει μέρος σε δημόσιες συζητήσεις και στα τηλεοπτικά μέσα επικοινωνίας. Από το 1976 έχω τη στήλη της Κριτικής Βιβλίου για παιδιά σε καθημερινή εφημερίδα.

Νομίζω ότι έχει μεγάλη σημασία να ξέρουμε τι βιβλία δίνουμε στα παιδιά μας. Για να μάθει το παιδί ν' αγαπά το καλό βιβλίο, πρέπει από πολύ γωρίς να του δίνουμε βιβλία ποιότητας. Κι' αυτή την ποιότητα μαθαίνει να ξεχωρίζει όταν στην πρώτη του επαφή με τον έντυπο λόγο έχει τη διακριτική καθοδήγηση του ενήλικου.

Ειδικά τώρα που η έκδοτική κίνηση γύρω από το βιβλίο για παιδιά είναι τόσο μεγάλη, είναι απαραίτητη η ενημέρωση του κοινού και για την ποιότητα και για το πλήθος των εντύπων που κυκλοφορούν.

ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ Ι. ΜΑΡΑΘΕΥΤΗΣ

Για την παιδική λογοτεχνία είχα από μικρός ένδιαφέρον και ένιωθα γι' αυτήν κάποια ξεχωριστή προτίμηση. Το ένδιαφέρον αυτό ύστες να μου δημιουργήθηκε από τις συγκινήσεις που μου προκαλούσε η ανάγνωση της «Διάπλασης των Παιδών» καθώς και μερικών παιδικών βιβλίων που έτυχε να μου δωρήσουν όταν ήμουν παιδί.

Τό κάπως θεωρητικό αυτό ένδιαφέρον ενισχύθηκε πιο πολύ και διαμορφώθηκε σε προσωπική πεποίθηση για τη σημασία που έχει η παιδική λογοτεχνία στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού, όταν, μετά τις φιλολογικές μου σπουδές, απχολήθηκα με την ψυχολογία και τα παιδαγωγικά.

Συστηματικά με την παιδική λογοτεχνία άρχισα να απχολούμαι από το 1960 όταν, ως καθηγητής τότε στην Παιδαγωγική Ακαδημία, ανέλαβα για τρία κατά συνέχεια χρόνια τη διδασκαλία του μαθήματος της παιδικής λογοτεχνίας.

Υστερα από μιá σχετική ανάπαυλα για μερικά χρόνια, το ένδιαφέρον μου για την παιδική λογοτεχνία ίαγαυεώθηκε και πάλι, όταν το 1973 με έπυσεφέθηκε ό τότε Πρόεδρος του Διεθνούς Συνδέσμου Παιδικού—Νεανικού Βιβλίου (IBBY) και μου ζήτησε να ιδρύσαμε και στην Κύπρο Έθνικό Σύνδεσμο της Διεθνούς αυτής Οργάνωσης. Πραγματικά ανέλαβα τη σχετική πρωτοβουλία και το 1974 ιδρύθηκε ό Κυπριακός Σύνδεσμος Παιδικού—Νεανικού Βιβλίου (ΚΣΠΝΒ).

Έως τότε η απασχόλησή μου με την παιδική λογοτεχνία ήταν πιο πολύ φιλολογική και παιδαγωγική. Με τη συγγραφή παιδικών βιβλίων άρχισα συστηματικά να απχολούμαι μετά την ίδρυση του ΚΣΠΝΒ. Αφορμή στάθηκε η τραγωδία που χτύπησε την Κύπρο το 1974. Γι' αυτό και τα πρώτα μου έργα σχετίζονται με τα γεγονότα εκείνα.

ΙΑΚ. ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ

Παιδικά κείμενα άρχισα να γράφω από το 1949. Έδω πρέπει να διευκρινίσω πώς ιδέν είχα προγραμματίσει από την άρχή με ποιο είδος έπρεπε ν' άσχοληθώ. Απλώς, γράφοντας, με τον καιρό άνακάλυψα — άν μπορώ να πώ — πώς έκλινα στη συγγραφή κειμένων περισσότερο προορισμένων για τά παιδιά.

Πιό πολύ με τράβηξε το ιστορικό διήγημα και μυθιστόρημα. Σ' αυτό με ώθησε ή έπιθυμία μου να άξιοποιήσω την πλούσια ιστορία του τόπου, τους θρύλους και τις παραδόσεις του.

Γιατί, πιστεύω πώς κοντά στα ποικίλα ένδιαφέροντα που μπορεί να έχει το παιδί, ή κατάλληλη έπαφή με ό,τιδήποτε σχετίζεται με τον τόπο προσφέρει άνεχτίμητη ώφέλεια.

Έτσι, μέσα από τους πλατιούς όρίζοντες που άνοίγονται στο παιδί πλουτίζονται ό ψυχικός κόσμος και ή φαντασία του και διευρύνονται οι γνώσεις του.

Ανάμα, ή άμεση έπαφή με τις ρίζες στερεώνει άναμφίβολα την ένθική συνείδηση της μέλλουσας γενιάς με ευεργετικές τις έπιπτώσεις σε κείριους τομείς. Όπως είναι ή άνθρωπία, ή άγάπη, ή δικαιοσύνη και ή λευτεριά, που στη σύγχρονη έποχή περνούν μια σκληρή δοκιμασία, ιδιαίτερα, στην Κύπρο από τότε που ή μεγάλη συμφορά χτύπησε το νησί μας.

Σ Π Υ Ρ Ο Σ Ε Π Α Μ Ε Ι Ν Ω Ν Δ Α Σ

Η πρώτη μου έπαφή με την Παιδική Λογοτεχνία έγινε ούσιαστικά, όταν φοιτούσα σε Σχολή Μέσης Παιδείας.

Παρόλη τή φτώχεια και την άνυπαρξία πολλές φορές σχολικών βιβλιοθηκών την έποχή εκείνη και παρόλη τή δυσκολία στην έξεύρεση παιδικών βιβλίων κατόρθωσα να βρω και να διαβάσω μερικά γνωστών συγγραφέων, όπως του Βέρν, του Ντίκενς, του Άντερσεν και άλλων.

Απ' τά βιβλία αυτά μπορώ να πώ έπηρεάστηκα σ' ένα μεγάλο βαθμό. Ο κόσμος τους καλός ή κακός, ήρεμος ή βίαιος, πλούσιος ή φτωχός με προβλημάτισε και με καταγοήτευσε. Ένωσα την άνάγκη να γράψω κι' εγώ κάποτε κάτι που ν' άπευθύνεται σε παιδιά.

Έτσι άρχισα κατά καιρούς να γράφω διάφορες μικρές ιστορίες και διηγήματα. Η όρεξή μου αυτή κι' ή έπιθυμία μου μεγάλωναν όταν άργότερα διορίστηκα βήσκαλος σε Δημοτικά Σχολεία. Η άμεση έπαφή μου με τά παιδιά, ή βαθύτερη γνώση του ψυχικού των κόσμου, οι άνησυχίες, οι έπιθυμίες, τά ένδιαφέροντα των παιδιών, με έκαναν να συνεχίσω πιό συστηματοποιημένα τώρα το γράψιμο.

Τὴν πρώτη μου ἔμως συστηματοποιημένη ἔδουλειά, μιὰ συλλογὴ διηγημάτων, τὴν ἔκανα τὸ 1976. Τὴ χρονιά αὐτή, ὕστερα ἀπὸ διαγωνισμό τῆς Μορφωτικῆς Ἑπιμελείας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας πήρα Κρατικὸ Βραβεῖο γιὰ τὸ βιβλίο μου αὐτό.

Ἡ παιδικὴ λογοτεχνία, τὸ παιδικὸ βιβλίο γενικά, εἶναι κάτι ποῦ ἔγινε πιά ἀναπόσπαστο μέρος τῆς ζωῆς μου, γιατί πιστεύω ἀπόλυτα στὴ μεγάλη ἀξία ποῦ ἔχει γιὰ τὸν παιδόκοσμὸ μας.

ΚΥΠΡΟΣ ΤΟΚΑΣ

Μπορῶ νὰ πῶ ὅτι ἡ παιδικὴ ποίηση ἦταν μέσα μου ἀπὸ τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία ποῦ ἄρχισα νὰ γράφω ποιήματα.

Στὶς δυὸ συλλογές μου «Ἀδούλωτες ψυχές» καὶ «Ἐλπιδόφορα Μηνύματα», ποῦ τὸ περιεχόμενό τους ἀπευθυνόταν σὲ μεγάλους ὑπάρχοντες μερικὰ ποιήματα ποῦ τὰ νοήματά τους μπορούσαν νὰ γίνουν ἀντιληπτά καὶ ἀπὸ παιδιὰ. Ὁ λόγος ποῦ τὰ ἔγραφα ἦταν γιὰ νὰ ἔκφρασω συνασθήματα καὶ στοχασμούς ποῦ εἶχαν σχέση μὲ τοὺς γονεῖς καὶ τὰ παιδιὰ.

Ἀναγνώστες τῶν βιβλίων, μοῦ ἔλεγαν ὅτι μερικὰ ποιήματα τῶν δυὸ αὐτῶν συλλογῶν ἦταν ἐλικυστικά στὰ παιδιὰ τους. Αὐτὸ μὲ προβλημάτισε πολὺ. Τότε ἡ πλειοψηφία τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων ὅπως καὶ ὅλων ποῦ ἀγαποῦσαν τὸν ἔντεχνο λόγο ὑποτιμοῦσαν ἐστὶν πραγματικότητά τὴν ποίηση ποῦ ἀπευθυνόταν στὸν παιδικὸ κόσμον. Τὴν θεωροῦσαν ὑποδεέστερη καὶ εὐκόλο τρόπο ἔκφρασης. Ὁμολογῶ πῶς τότε γιὰ μένα ἦταν πιὸ εὐκόλο νὰ γράφω γιὰ μεγάλους παρὰ γιὰ μικρούς. Ἐπέμενα νὰ γράφω παιδικὰ ποιήματα. Ἦταν γιὰ μένα μιὰ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη. Μὲ τραβοῦσε τὸ παιδικὸ θέμα καὶ γενικά ἡ συμπεριφορὰ καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ παιδικοῦ κόσμου.

Δὲν ξέρω ἂν αὐτὸ εἶχε καὶ ἔχει κάποια σχέση μὲ αὐτὸ ποῦ ἔδειξε μιὰ πιλάκα ἀκτινογραφίας ποῦ ἔκαμα κάποτε γιὰ σκοποὺς ὑγείας. (Αὐτὸ πρώτη φορὰ τὸ λέω). Νὰ ἡ ἔκθεση τοῦ Ἀκτινολόγου ποῦ ἀφοροῦσε τὴν καρδιακὴ χῶρα:

«Καρδιά κανονικὴ ἀλλὰ παιδικοῦ μεγέθους, ὑγιής». Μὲ ξένισε καὶ μὲ ἀνησύχησε ἡ ἔκθεση. Ἀκτινολόγος καὶ Ἴατρος μὲ διαβεβαίωσαν ὅτι ἰδὲν ἔχει σχέση μὲ πάθηση ἀλλὰ κληρονομικότητα. Καθησύχασα.

Τώρα τί μὲ ἔκαμε ὕστερα ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὴν παιδικὴ ποίηση συστηματικά; Ὁ πρῶτος ποῦ μὲ παρακίνησε νὰ πάρω αὐτὸ τὸν δρόμο ἦταν ὁ δημοσιογράφος Σταυρὸς Ἀγγελίδης ποῦ τὸν γνώριζα ἀπὸ παιδί καὶ ἀργότερα δάσκαλο. Κάποτε ὁ Σταυρὸς ἐξέδιδε τὴν ἀπογευματινὴ ἐφημερίδα «Ἐμπρός».

Μιὰν ἡμέρα μοῦ διεμήνυσε: «Κύπρο στέλλε μου παιδικὰ ποιήματα — μόνον παιδικὰ — νὰ σοῦ τὰ δημοσιεύω στὸ «Ἐμπρός». Τοῦ ἔστειλα καὶ μοῦ ἔδημοσίευσε κάμποσα. Ὅταν τὸ 1961 μπήκα στὸ ἐπάγγελμα τῆς δημοσιογραφίας ἔπιασα γνωριμίες καλὲς μὲ τὸν ἀείμνηστο Δημητρὸ Δημητριάδη, ἰδιοκτήτη καὶ διευθυντὴ τῆς ἐφημερίδας «Χρόνος». Σχολιάζαμε μιὰ μέρα θέματα ποίησης καὶ φθάσαμε στὰ βιβλία μολ. Μοῦ λέει ξαφνικά: «Ρε Κύπρο ξέρεις τί ἔχω ἀντιληφθεῖ; Ἐσὺ ἔχεις

Ίδιαίτερο ταλέντο για να γράφεις παιδική ποίηση. Άσχολήσου μ' αυτή και 'θα έπιτύχεις πολύ. Έτοίμασε δουλιιά και αν χρειασθείς βοήθεια για την έκδοση 'θα φροντίσω κι' Εγώ».

Τού είπα τις έπιφυλάξεις μου για όλοκληρωμένη έκδοση. Δέν αποσκρύνω τό γεγονός 'ότι κι' Εγώ τότε δέν πίστευα στην άξία τής παιδικής ποίησης. «Λανθασμένα σκέφτεσαι, μου παρατηρεί, κι' Εσύ και 'όσοι κρίνουν 'έτσι τ'ά πράγματα».

Έβαλα μπροστά και τό 1963 εξέδωσα τήν πρώτη παιδική συλλογή «Χελιδονάκια». Είχαν μεγάλη άπήχηση και κυκλοφοριακή έπιτυχία. Διετέθησαν 1200 αντίτυπα. Αυτό ήταν. Εύγνωμονώ τόν φίλο και συνάδελφο Σταύρο Άγγελίδη και τόν μακαρίτη Δημητριάδη. Αυτοί ήταν ή άφορμή ν' άσχοληθώ συστηματικά μέ τήν παιδική ποίηση εκδύδοντας συνολικά τρία βιβλία για παιδιά.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ — ΠΕΤΡΩΝ ΔΑ

Στά χρόνια τού δεύτερου Παγκόσμιου Πόλεμου, πού ζούσα στην Άλεξάνδρεια, είχα ιδρύσει μέ μιιά καλή φίλη, τή Νίνα Ρουσιιά, συγγενή τής Μαρίας Ρουσιιά, ένα πρότυπο παιδαγωγικό Σχολείο τό «Άλεξανδρινό Λύκειο». Όπως ήταν κλειστή ή Ελλάδα και δέν υπήρχε επικοινωνία, λόγω τού πολέμου, άναγκαστήκαμε να γράφουμε στην Αίγυπτο σχολικά βιβλία, άναγνωστικά, άκόμα να συνθέτουμε ποιήματα, σκέτες για τίς σχολικές γιορτές μας, παραμύθια κ.λ.π.

Καρπός εκείνης τής παραγωγής στάθηκε και ή πρώτη συλλογή ποιημάτων μου για παιδιά κι' ένα άναγνωστικό βιβλίο, πού έγραφα για μικρά παιδιά «Τό Βιβλίο μου».

Όσοι γράφουν για παιδιά κινούνται από τήν εύγενική φιλοδοξία να δώσουν στη νέα γενιά άναγνωστικά λογοτεχνικά έργα και φρονηματιστικά, για να τ'α προφυλάξουν από φτηνά και άντισυμβατικά άναγνωστικά. Αυτό κάμνω κι' Εγώ.

GABRIEL CANU

ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ ΣΤΟ ΑΣΤΥ

Γιόμισε ό λόφος τών Μουσών
 μέ μυρουδιά του πεύκου,
 λουλουδιασμένο άρωμα,
 τριανταφυλλί σαπφείρι.

Τήν ώρα που χίλια πουλιά
 ύμνο αύγινό προσφέρουν,
 στην Πόλη, που άργοζυπνά...
 Τήν ώρα που ακόμα
 μέ δόξας φορτία θαρετά
 ή 'Ακρόπολη κοιμάται.

Είς τά Προπύλαια μπροστά
 ψυχή Θεού ακόμα.
 Σέ λίγο, πλήθη άμέτρητα
 σεμνοί οί προσκυνητάδες.
 Και μακριά ό Λυκαθητός,
 μέσ τήν ώχρή αύγή,
 τον ίερό τον δγκο του
 μασούρανα προσβάλλει.

Στά βάθη του όρίζοντα,
 ό γέρο-Πειραιάς,
 καλύπτει μ' άργυρό άχό
 θάλασσα και λιμάνι.
 Κι ή πέτρα που ό Πλάτωνας
 καθόταν, κι ό Σωκράτης,
 μένει κενή από ρεμβασμούς
 και πάντα αναμένει.

Τήν ώρα αύτή σωπάσανε
 όλοϋθε τά πουλιά...
 Κάποιον... ή κάτι ώμορφο
 τά πάντα καρτεροϋν
 περίτρανο... μεγάλο...

Ροδίζει τότε ό ούρανός...
 Τό ένα μετά τό άλλο,
 σβύνουν τ' άστέρια τά θαμπά.
 Στόν 'Ιερό τό Βράχο,
 καμαρωτή ή 'Ακρόπολη,
 μέ τά ώραία τέμπλα,
 κλιμακωτά αποβάλλουνε
 πιά, τών σκιών τούς πέπλους.

Κάπου εκεί, θά έβρισκεσαι,
 RENAN, νά ψιθυρίζεις
 εύλαβική, μιá προσευχή...
 Κι έσείς τής Σικέψης Μύστες,
 κι οί ζηλευτοί οί σμιλευτές
 του μάρμαρου, τής πέτρας.
 Και σεις, Μεγάλοι Δάσκαλοι
 του Λόγου και του Νο...

Μά, άλλοιμονο, βλέπω και σάς
 ανάμειτα στα έρείπια,
 έάρβαροι καταλύτες...

Πραξιδα ές είχα του ROUSSEAU,
 χρωστήρα του LORRAIN,
 νά ζωγραφίσω τ' ώμορφο
 τ' όνειρο που'ν ή ΑΘΗΝΑ...

Γιατί να μήν είσθε μαζί,
 φίλοι μου όπου Γής,
 νά διήτε ώς κι έγώ...

Νά... Έπροβάλλει ό 'Απόλλωνας
 καμαρωτός πά στ' άρμα
 μέ τ' άττα του, πού, άτίθασσα
 σιωπηλά καλπάζουν
 γύρο νά πάει του κόσμου...

Και νά τὸ θαῦμα ποῦγινε...
 τ' ὤμορφο, ὠραῖο θαῦμα...
 Πῆρε φωτιά ὁ Πειραιᾶς
 μὲ τὸ Λυκαῶντό...
 Φεγγαβολὰ ἢ Ἀκρόπολη...
 φωτίστηκε ἢ Ἀθήνα.

Φῶς... καὶ Φωτιά... κι' Ἀνάσταση,
 Κολώνα μὲ Κολώνα,
 στῆς Ἄπτερου Νίκης τὸ Ναό,
 στὸ Θεῖο Παρθενώνα...

Ἡ Μέρα θερμοφιλήμα
 δίνει ξανά στὴ Νύχτα,
 τὴν ὤμορφη κακομένη
 ποὺ πάει νὰ ξαποστάσει.

Και μὲς στὰ μάγια τῆς Αὐγῆς,
 ξαναρχινάει πάλι:
 ἢ ἀένανη ἀναγέννηση,
 Μυστήριο τῆς Ζωῆς...
 Ἐανά λαμπρὸς ὀμένας
 Ἀπόλλων—Ἀθηναῖς...

Μέσα ἀπὸ χαρούμενα,
 δροσάτα μονοπάτια,
 μὲ φορτωμένη τὴν ψυχὴ
 χίλια, μύρια πεντίδια,
 κατηφορίζω σκυθρωπά,
 στὸ Ἄστυ τὸ Κλεινό.

Πρωτὶ - πρωτὶ, στὸ Ἰδρῶμο μου,
 ὁ ὀδοκαθαριστής,
 μὲ τὸ βεργὶ τὸ αἰχμηρὸ
 καὶ τὸ σακκὶ στὸν ὄμο,
 τὰ κατὰ γῆς παληόχαρτα
 μαζεύει μὲ σπουδῆ.

* Ἄντρες, γυναῖκες γιόμισαν
 οἱ σπράτες. Καὶ κεφᾶτοι
 ὄλοι τους πάνε στὴ δουλειά,
 τὴν καθημερινή.
 Φουσαῖτα, οἱ ξένοι Ὑμνητές,
 εἰς τὰ Προπύλαια μπροστά,
 Στὸ ἑράχο τοῦ Ἄρειου Πάγου...
 Τὰ μαγαζιά ἀνοίγουνε
 κοντὰ στὴν Ἀγορά...
 Καὶ στὸ Θησεῖο κάτω κεῖ,
 τοῦ ὑπόγειου ἀδειάζουνε
 μὲ βία τὰ σαγόνια.
 Μερμήγκια—μαθητόπουλα
 γιομίσανε οἱ δρόμοι...

Καὶ ξέρω πὼς ὑπάρχουνε
 στὶς στῆλες τὶς ἀθάνατες
 τοῦ ὠραίου Παλατιοῦ
 καὶ στὴ ἑρσιὰ τῶν Κήπων,
 οἱ λεθεντόκορμο: Εὐζωνοί,
 ποὺ χαίρεται ὁ κόσμος
 τῆς λεθεντιάς τὸ θῶδισμα
 τὴν ἄσπρη φουστανέλλα...

Κι' ἐπάνω ἀπ' ὅλα Ἄσπιλη,
 μὲς στὸ γαλάζιο οὐρανό,
 ἢ ἀθάνατη ΑΚΡΟΠΟΛΗ,
 ΑΙΩΝΙΟ ΦΩΣ, ΤΡΑΝΟ.
 Περὶφανῆ, καμιαρωτῆ,
 μὲ μάρμαρα σπασμένα...
 Μὰ πάντα χωρὶς πόνο,
 περυσρονᾶ τὸ χρόνο...

Μετάφραση ἀπὸ τὰ Γαλλικά:
 ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΜΙΟΣ

«Η ΓΗΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΡΙΚΕΛΙΑ»

Στο ποίημα του Γ. Σεφέρη «Σαλαμίνα της Κύπρος» υπάρχει ένα μοτίβο που μας οδηγεί απευθείας, σύμφωνα με το βχολοιαστή, στον Ιω. Μακρυγιάννη. Θέλω να πω ότι οι στίχοι του ποιήματος υπ' αριθμό 16—17 (Η γης δεν έχει κρικέλια/για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν) μας θυμίζουν τα εξής λόγια του Μακρυγιάννη: «Ότι κρικέλια δεν έχει η γης για να την πάρει κανείς εις την πλάτη του, ούτε ο δυνατός, ούτε ο αδύνατος».

Αυτό που θέλω να τονίσω στη σύνταμή μου αυτή μελέτη είναι ότι η πιο πάνω φράση μπορεί να απαντάται στο Μακρυγιάννη, δεν μπορεί όμως σαν ιδέα και έννοια να πρωτοσυλληφθήκε από το Μακρυγιάννη, που θα τη δανείστηκε από την πλούσια προφορική παράδοση του τόπου. Γιατί η εικόνα αυτή, να φορτώνεται δηλαδή ένας τη γη στην ράχη, δεν είναι δυνατό ν' απαντάται τόσο αργά στη λαϊκή μας παράδοση, αφού η πρώτη της αρχή μπορεί ν' αναζητηθεί στη μυθολογία των Ελλήνων. Ποιός δε γνωρίζει τον 'Ατλαντα, που είχε ως έργο του να κρατάει στους ώμους του τον Ουρανό, έργο που του ανατέθηκε σαν τιμωρία για τη συμμετοχή του στον αγώνα των Τιτάνων; Ή ποιος δε γνωρίζει ότι ο 'Ατλαντας φόρτωσε, για λίγο μόνο, το μεγάλο φορτίο στους ώμους του Ηρακλή, μέχρι να του φέρει τα μήλα των Εσπερίδων;

Όλα τα λήμματα που ακολουθούν προέρχονται από τη λαϊκή ποιητική παράδοση της Κύπρου και αποσκοπούν να δείξουν πόσο παλιά και πλατιά είναι η παράδοση που σχετίζεται με το στίχο του Σεφέρη «Η γης δεν έχει κρικέλια».

1. Να μου φορτώσουσιν την γην που στέκει τζαι θωρώ την,
είμαι όπως τον Ηρακλήν, σώννω τζαι παρπατάω την.
2. Να θυμωθώ πκιάννω την γην σαν μεν έσει με πκιάσμαν
τζαι προμουετώ την τζι εν φήννω να ιζήσει: πάννω πλάσμαν.
(Βασ. Λ. Κρητικός)
3. Την μαυραμμάταν π' αγαπώ άμαν την αντηκρίζω,
της δύνωμής μου έν' πηγγή
τζαι να 'σεν τέρτζελλον η γη,
σηκώννω την νομίζω.

(Αντ. Α. Κασαντώνης)

4. Π' αγριόστην, έπκιασα την γην να την κουντρουμπελλίσω
τζι ύστερον εμετάνωσα τζι εχάμνησά την πίσω
τζι: δι πως εφοήθηκα,
έν' τζείνην που λυπήθηκα,
να μεν την ι-τσιλλήσω.

(Κ. Χατζηνικόλας)

5. Να μου φορτώσουν την γην, σώνω την τζαι θουρώ την,
 παραπάντων ισαν την Τζερακερτζήν π' αλλάσσει τζαι θωρώ την.
 (Λ. Χατζηνικολας)

6. Σαν πόψε που χαρτώννεται,
 η γη νάην φορτώννεται,
 ειςεν να δοτζιμάσω
 έτσι με το παραμι:κρόν στον νόμον να την πκιάσω
 τζαι να την κάμω 'ναν σεισιμόν,
 κατά παντού πουκουπι:σιμόν,
 τον κόσμον να τον χάσω.

(Π. Σεφταλής)

7. Νά 'τουν η γη να κάθεται πά' στα δικά μου στήθη,
 ενά χαθεί συγκάρτελλη, ν' ακούσω πως μ' αρνήθη.
 (Κ. Κατσωντώνης)

8. 'Αμα να την αττυμηχώ τζαι να συνοπλαστούμεν
 τζαι να 'σει τέρτζελλον η γη, σηκώννω την, θαρούμαι.
 (Γ. Νικολάου)

9. 'Εδαλα της χαλκάν της γής τζι: έσσυφα 'τζι: έπιασά την,
 που τον καμόν, αν έθελα, ανεμογύριζά την,
 τζι: όσον τζι: αν μεν είχα χαράν,
 εσκέφτηκα για τα μωρά
 τζαι: πάλε χάμνησά την.

(Π. Πεσκέσης)

Μα κι οι στίχοι υπ' αριθμό 18—19 (μήτε μπορούν... να γλυκάνουν το πέλαγο με νερό μισό 'δράμι) από το ίδιο ποίημα νομίζω πως μας οδηγούν και πάλι στη λαϊκή ποιητική μας παράδοση, με την έννοια ότι είναι αδύνατο των αδυνάτων να μπορέσει ποτέ κανείς να γλυκάνει το νερό της θάλασσας. Το σχήμα αυτό του αδύνατου γίνεται «δυνατό» στην ερωτική λαϊκή ποίηση της Κύπρου:

1. Τα 'δάκρυά μου που 'καμα π' αγγρίστην τζι: εν εθρίσσα
 εππέφταν μες στην Αλυτζην
 τζι: εκάμαν το νερόν γλυτζύν
 έτσι σαν ήτουν λύσσα.
 (Α. Α. Κατσωντώνης)
2. Η θάλασσα που λούνηται με το κομπι:νεζι:όν της
 ησύχασεν τζι: εγίγηκεν ζάχαρι:ς το νερόν της,
 μουσκομυρίζει μυρωδιές,
 θουρούν τα ψάρκα τζι: οι σουπκιές
 τζαι παν εις τον γυρόν της.

(Κ. Χατζηνικολας)

3. Έσσυφεν μες στην θάλασσαν τα σέρκια της να πλύνγει
 τζι έσει που τζείνον τον τζαιρόν
 εγίνην μέλιν το νερόν
 τζι όποιος διψάσει πίνγει.
 (Α. Κατσοντώνης)
4. Σην θάλασσαν ου Πρωταρά, τζεισμαι που 'καμνεγ μπάνιον,
 τόσον που ήτουν αλμυρόν,
 εφάνην μου γλυτζύν νερόν
 τζι ήπκια τζι'εν το ξηχάννω.
 (Π. Πιερέτης)
5. Ελουγγετουν στην θάλασσαν τζι είπεν μου πως με θέλει
 τζι ήπκια που τζείνον το νερόν
 τζι αντίν που να 'τουν αλμυρόν,
 εφάνηκέν μου μέλιν.
 (Π. Πιερέτης)
6. Σάλιον που πά' στα σείλη της έσταξεν μες στις Σιάλας
 την ξακουσμένην Αλυτζήν
 τζαι: θαάλλουν ζάχαρις γλυτζύν,
 αντι που θαάλλαγ άλας.
 (Κ. Κατσοντώνης)

Τέτοιους κοινούς τόπους απ' όπου αντλούν υλικό τόσο οι έντεχνοι όσο και οι λαϊκοί ποιητές έχω εσπίσει αρκετούς, όταν σχολίαζα το έργο του Ηλ. Γεωργίου, του Α. Π. Μαρπούρα και άλλων ποιητάρηδων. Θα τελειώσω με τους υπ' αριθμό 17—18 στίχους από το ποίημα του Κ. Καβάφη "Dünya Güzeli", για να δείξω ότι παράλληλοι στίχοι υπάρχουν στο Δαλίτη ποιητάρη Μιχάλη Θ. Πλαστήρα. Και πρώτα οι στίχοι του Καβάφη:

Αν εγεννόμη χριστιανή θα ήμην ελευθέρα
 εις πάντας να δεικνύομαι και νύκτωρ και εν ημέρα.

Με ταυτόσημο σχεδόν περιεχόμενο είναι και οι εξής στίχοι του ποιητάρη που αναφέρομαι:

Όι να πεις, μανούλλα μου, τωρά πως χωραττεύω,
 αλλ' όμως τούντες χρισκιανές πολλά τες αζουλεύω,
 που πάσιν εις τες εκκλησιές, στους γάμους και στο δράμα
 κι εμείς έσσω θαούμενες, εν νέν' σκασμάτου πράμαν;
 Τζείνες να 'ν' του 'Αη Κολλιού χωρείς τες αλλαμένες,
 εμείς έσσω θαούμενες, πάντα σκοτεινιασμένες.
 Για να 'βρεθ' ένας χρισκιανός να γίνει σύντροφός μου,
 ίσια ευτύς ακλούθουν του, να μεν χαρώ το φως μου!

Κ. Γ. ΠΙΑΓΚΟΥΛΗΣ

Κ Α Ο Ε Μ Η Ν Α

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΤΕΤΑΡΤΟ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

Με το τεύχος αυτό μπήκε η «Πνευματική Κύπρος» στα είκοσιπέντε της χρόνια. Έκρηξε ένα τέταρτο του αιώνα προς δόξα των Έλληνικών γραμμάτων. Σε ένα τέτοιο σταθμό μόνο τα ευχάριστα και τα δημιουργικά λογαριάζονται. Κι' έρχονται στα χείλη λόγια ευχαριστίας για όσους στηρίξανε την έκδοση, προπάντων στις δύσκολες στιγμές. "Όλα τ' άλλα, έστω κι' αν μ'ας λύτησαν, παραμερίζονται μπροστά στο γεγονός της μακροζωίας ενός μέσου για έκφραση, ελληνικής έκφρασης.

Γι' αυτό μνημονεύουμε τον αείμνηστο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου και Έθναρχη Μακάριο Γ', που πρώτος χρηματοδότησε την έκδοσή μας και προλόγισε το πρώτο τεύχος μας. Τον αείμνηστο δάσκαλό μας Κωνσταντίνο Σπυριδάκι, που ένεκρινε για τα σχολεία το περιοδικό και συχνά επιχορηγούσε ειδικά αφιερώματά του ως Υπουργός Παιδείας. Το Έλληνικό Κράτος και την Ακαδημία Αθηνών για τη συμπαράστασή τους. Το Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου για την ύλη της του δότη. Και τη συμπαράσταση σε δύσκολες στιγμές του Νίκου Σ. Νικολαΐδη και των Τυπογραφείων Θεόπερς Λτδ.

Όμως θάταν άδίκια αν δεν εκφράζονταν εδώ ευχαριστίες προς την πνευματική ομάδα (ειδικά προς τους Φρ. Βράχα, Γ. Φυλακτού και Α. Χριστοφίδη) που ά-

γόγγυστα κράτησαν άρκετο βάρος στα πρώτα θήματα του περιοδικού. Γιατι περιοδικό δεν σημαίνει έτοιμη ύλη και ποιικιλία της. Υπάρχει στο παρασκήνιο τόση άλλη έργασία ως τη χειρονακτική, που δίχως της καθίσταται προβληματική ή κυκλοφορία ενός έντύπου.

Στή σχετικά μακριά με τα κυπριακά δεδαμένα χρονική περίοδο ή «Πνευματική Κύπρος» φιλοξένησε ποικίλη ύλη από κυπρίους, έλλαδίτες και ξένους σε μετάφραση, κυκλοφόρησε αφιερωματικά τεύχη ή αφιερωματικές σελίδες, έγκαινίασε παραρτήματα και ξεχωριστές εκδόσεις, πραγματοποίησε συγκεντρώσεις και μικρά συνέδρια και για ένα χρόνο εξέδιδε παράλληλα το τριμηνιαίο περιοδικό «Θέματα Κριτικής».

Αυστυχώς στα δυο - τρία τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μιá άνωμαλία στην κυκλοφορία του περιοδικού, ή όποια όφειλόταν σε δυσκολίες του τυπογραφείου. Έλπίζεται πως θα ύπερπηδηθεί το έμπόδιο αυτό για να έπανέλθει έτσι ή τακτικότητά.

Για τα οικονομικά του περιοδικού δεν μπορεί να γίνει λόγος. Ποιά περιοδικό της ελληνικής περιφέρειας τυπώνεται και κυκλοφορεί με άνεση; Η έκδοσή του είναι θέμα προσωπικών θυσιών, οι όποιες μάλιστα χαρακτηρίζονται δυσμενέστατα από εκείνους που έξυπηρετεί και από τους ύπευθύνους των πνευματικών θεμάτων.

φερε στα χέρια του Ίσαάκιου Κομνηνού, αντιστάθηκε στον καινούργιο κατακτητή. Έγινε τότε η Έπανάσταση του Καλόγερου, από το όνομα του αρχηγού της. Σ' αυτές τις κρίσιμες ώρες τοποθετείται η δράση των δυο παιδιών, που πρωταγωνιστούν στο μυθιστόρημα.

Όπως σημειώνει ο συγγραφέας: «Το βασικό θέμα της αφήγησης στηρίζεται σε αληθινά γεγονότα της ιστορίας της Κύπρου. Εξέχωρα από την ευκαιρία για προβολή θρύλων, παραδόσεων και ιστορικών γεγονότων μια προσπάθεια παραλληλισμού του αγωνιστικού πνεύματος εκείνης της εποχής με το σημερινό είναι διάχυτη στο έργο».

Το βιβλίο, που πλουτίζεται με εικόνες και χάρτη της Κύπρου, χωρίζεται σε πρόλογο, δεκαπέντε κεφάλαια και επίλογο. Η γλώσσα είναι στρωτή και το κείμενο μαρτυρεί την άνεση του συγγραφέα. Σημειώνουμε το άφθογο λαογραφικό στοιχείο και τις επιτυχημένες αντιστοιχίες με τους σημερινούς κρίσιμους για την Κύπρο καιρούς.

Θ. ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Εάνθου Λυσιώτη: Τραμπαλίσματα, Κύπρος 1983.

Η θητεία του Εάνθου Λυσιώτη στην ποίηση είναι μακρά και υπολογίσιμη. Ποικιλία θεμάτων του ρωμαντικού και ύστερα του συμβολιστικού κλίματος χαρακτηρίζουν την ποίησή του. Στίχος μουσικός, σαφείς έννοιες, ποικιλία μέτρων. Λείπουν τα παράδοξα και εξεζητημένα σχήματα.

Τελευταία άσχολήθηκε και με την παιδική ποίηση. Έξάλλου, αυτό το ζήτησιν και οι καιροί, ιδίως μετά την ίδρυση του «Κυπριακού Συνδέσμου Παιδικού - Νε-

ανικού Βιβλίου» και τις προκηρύξεις διαγωνισμών παιδικού βιβλίου. Υπάρχουν δηλαδή τα έρεθίσματα και οι προκλήσεις. Όταν μάλιστα έδωσες το παρόν σου στα άλλα είδη λογοτεχνίας, ο νέος χώρος είναι φυσικό να έλκυει.

Η συλλογή ποιημάτων για παιδιά «Τραμπαλίσματα» (1983) είναι μια επιλογή των παιδικών ποιημάτων του Εάνθου Λυσιώτη, που πήρε «Βραβείο Παιδικής Λογοτεχνίας» και περιλαμβάνει δεκατέσσερα ποιήματα. Η παραδοσιακή ζωή της Κύπρου κυριαρχεί στα ποιήματα αυτά. Ιδίως η έξοχη έχει το προσβάδισμα. Άνάμεσα σ' αυτά και το «Χέρι φιλίας», που σχετίζεται με τα συμβάντα στην Κύπρο, χωρίς να όσμύξεται φτηνή πολιτική. Στίχοι γοργοί, έμοιοκατάληκτοι, περισσότερα στον λαμβδικό ρυθμό με άπλες, καθημερινές παρομοιώσεις και εικόνες, που προέρχονται από το δικό μας βίο. Σε όλα τα ποιήματα η ειλικρίνεια είναι όλοφανερη, χωρίς να σ' ένοχλούν οι συμβουλές και τα σοφά έπιμύθια. Από τα ποιήματα ξεχωρίζει «Τό σκυλί μου» και για τις ιδέες του και για τό ρυθμό του.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Νινέττας Κοντράρου: Νεοελληνική Παιδική Λογοτεχνία.

Με πολύ καλλιεργημένο ύφος και καιρες παρατηρήσεις, καιμά φορά κάπως εκτεταμένα, η Νινέττα Κοντράρου εξετάζει τη Νεοελληνική Παιδική Λογοτεχνία. Ευτυχώς δεν περιορίζεται σε απαρίθμηση ονομάτων και τίτλων βιβλίων. Περισσότερο κοιτάζει την ουσία της παιδικής λογοτεχνίας και καθορίζει αυστηρά τη συμβολή των διαφόρων συγγραφέων.

Το βιβλίο διαρείται σε επτά μέρη, επίπλεον πρόλογος, διδλοισγραφία και ευρητήριο. Στη σύντομη εισαγωγή καθορίζε-

ται ο τρόπος με τον οποίο η συγγραφέας αντιμετωπίζει την παιδική λογοτεχνία και τη θεωρεί ξεχωριστό κλάδο της λογοτεχνίας με πρωταρχικό και κύριο της στόχο την ψυχαγωγία και διαπαιδαγώγηση. Γι' αυτό πρέπει αυτή η παιδική λογοτεχνία να διακνέεται από ηθικές αξίες, που θα εκφράζονται με έντονο και ψυχολογημένο τρόπο.

Μετά την εισαγωγή ακολουθεί το κεφάλαιο «Έντεχνος Λόγος», που είναι στην πραγματικότητα καλαισθητική της παιδικής λογοτεχνίας. Το κεφάλαιο αυτό έχει το μεγαλύτερο θάρος στη συμβολή της συγγραφέας κι ως φαίνονται γνωστά τα όσα γράφει. Στο κεφάλαιο αυτό καθορίζονται τα είδη της παιδικής λογοτεχνίας και δίνονται τα χαρακτηριστικά τους. Η σαφήνεια, η δικαιολογία των απόψεων, που δεν είναι συνταγές, καθιστούν το κεφάλαιο αυτό ευπρόσδεκτο και από τον πιο ειδικό. Κάποια επιφύλαξη μπορεί να προδληθεί στο θέμα τραγωδία, γιατί αυτή ξεφεύγει από τον κύκλο των παιδικών ενδιαφερόντων, εκτός αν αυτή δοθεί με την ιδέα του ωραίου παραμυθιού και όχι της παράστασης.

Σημαντικό κεφάλαιο αποτελεί η έκθεση για τον «Δημοτικό Λόγο» στην ανάπτυξη του παιδιού, που είχε κυρίως σημασία στα περασμένα χρόνια, λιγώτερο σήμερα. Ειδική μνεία γίνεται για το Καραγκιόζη, παρόλο που σήμερα για καθαρά πρακτικούς λόγους, χρησιμοποιείται το κουνιλοθέατρο.

Μετά τα δυο αυτά γενικά κεφάλαια, τα οποία ιδιαίτερα πρέπει να εκτιμηθούν, εξετάζεται η νεοελληνική παιδική λογοτεχνία, η οποία διαίρεται σε τέσσερις περιόδους, τις εξής: η πρώτη περίοδος 1821—1880 με επίκεντρο την καθαρευουσιάνικη και την επτανησιακή σχολή. Η

Δεύτερη περίοδος 1880—1917, στην οποία ο Λέων Μελάς δίνει το πρώτο πραγματικά παιδικό βιβλίο και αναφέρονται οι Βικέλας, Βιζυηνός, Πάλλης και ξεχωριστά η συμβολή της «Διαπλάσεως των Παιδών» με τους πρωτεργάτες της Κουρτίδη και Ξενόπουλο. Επίσης στην περίοδο αυτή επισημαίνονται η συμβολή των Παλαμά, Δροσίνη και άλλων. Τέλος, αναφέρονται ο «Εκπαιδευτικός Όμιλος» και ο «Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων». Η Τρίτη Περίοδος 1917—1940, στην οποία πρωτοστατούν η Πηνελόπη Δέλτα, ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου, η Γαλάτεια Καζαντζάκη, ο Στέλιος Σπεράντζας, ο Βασίλης Ρώτας και άλλοι. Και τέλος η τέταρτη περίοδος 1945 ως σήμερα, με το άστρο της Αντιγόνης Μεταξά, και τις δραστηριότητες της «Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς» και του «Κύκλου του Ελληνικού Βιβλίου», που ανέδειξαν με τους διαγωνισμούς τους, πλάι στην άλλη ελεύθερη ειδοτική κίνηση, σημαντικά καθιερωμένα ονόματα των Πιπίνας Ταμνιαλή, Άλκης Γουλμητή, Ρέννας Καραθίου, Γιάννη Βράχα, Γιώργου Κρόκου και πολλών άλλων, χωρίς να παραλείπεται η συμβολή των Μιχαήλ Στασινόπουλου και Πέτρου Χάρη.

Και στις τέσσερις αυτές περιόδους της νεοελληνικής παιδικής λογοτεχνίας διατυπώνονται από τη συγγραφέα παρατηρήσεις, καθορίζονται σχέσεις, εκτίθεται η σημασία του κράτους στην πολιτική γύρω στα αναγνωσματάκια και τα βοηθητικά σχολικά βιβλία, ώστε ένας να παίρνει μια ιδέα των ειδικών αυτών θεμάτων.

Τέλος πρέπει να επισημανθεί πως η έκδοση διανθίζεται με φωτογραφίες εξωφύλλων παλιών εκδόσεων, ιδίως αναγνωσματοταριών, κοντά σε μια συμπαθητική εικονογράφηση της Ντόλης Παπακωνσταντίνου.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Κύπρου Χρυσάνθη: Κυριάκος Μάτσης.

Ο «Κυριάκος Μάτσης» είναι ένα καλαίσθητο από την εκδοτική άποψη διδύο, το δεύτερο στη σειρά «Μεγάλες Μορφές της Κυπριακής Ιστορίας», του γνωστού συγγραφέα Κύπρου Χρυσάνθη. Τυπωμένο σε μεγάλο σχήμα με τη φωτογραφία του ήρωα Κυριάκου Μάτση στο ξώφυλλο μπροστά και τη φωτοτυπία ενός χειρόγραφου ποιήματος του ίδιου στο πίσω μέρος, κλείνει στις 28 σελίδες του το ιστορικό της ζωής και της θυσίας του θρυλικού πια αγωνιστή της ΕΟΚΑ.

Ο συγγραφέας ξεκινά από τη γέννηση του Μάτση στο Παλαιχώρι και περιγράφει λιτά, μα σε λυρικό περίγραμμα, το ξεκίνημα του παιδιού στη ζωή, στο σχολείο, στο μόχθο. Στη συνέχεια επισημαίνει την αφοσίωση του νεαρού μαθητή στα γράμματα, στο Θεό και στη λευτεριά και τη μεγάλη του επιμονή στη δύναμη της πίστης.

Από τα μαθητικά και ύστερα τα φοιτητικά του χρόνια ο Κυριάκος Μάτσης γοητεύεται από την ομορφιά της φύσης και τις αναμνήσεις της ήρεμης ζωής του χωριού.

Σε ηλικία 21 χρόνων να πως εκφράζει ο ίδιος ο Μάτσης τα αισθήματά του από την επαφή του με τα χωριά της Πιτσιλιάς:

«... Έχουν κι αυτά κάτι το ξεχωριστό, κάτι το ασύγκριτο. Το λαϊκό τους τραγούδι, τα δίστιχά τους, ζωντανή έκφραση της ζωντανίας, οι παραδόσεις τους, τα ήθη και τα έθιμά τους που σε μεταφέρουν σε παλιές εποχές του Ελληνισμού, όλα αυτά και πάνω απ' όλα συγκινούν, ενθουσιάζουν, γοητεύουν.

Βλέπεις την Ελλάδα ζωντανή στην υπαίθρου τη ζωή».

Μέσα στην ψυχή του αρχίζει τώρα να χαλιβάδωνεται η πίστη του στα μεγάλα ιδανικά της φυλής. Κι όταν ακόμα ασχολείται πια σαν γεωπόνος, ο καημός κι η έγνοια του είναι ιδεμένα με τις προετοιμασίες για το ξεσπάσμα της πρώτης του Απρίλη 1955.

Στη διάρκεια του αγώνα πρωτοστατεί σε αξιόλογη θράση, ωστόσο οι Άγγλοι τον συλλαμβάνουν, τον βασανίζουν σκληρά και τον φυλακίζουν. Κι εδώ ο Μάτσης με την παραδειγματική, ελληνική του στάση, κερδίζει το θαυμασμό των τυράννων του.

Ακολουθεί η απόδρασή του και η πολυήμερη προσπάθειά του σαν αντάρτη στα βουνά του Πενταδάχτυλου.

Στο σημείο αυτό του διδύλου του Κύπρου Χρυσάνθη πρέπει να προσέξουμε τη δραματική αφήγηση και το ζωντανό διάλογο που δίνει ο συγγραφέας στις τελευταίες σελίδες. Κάθε λεπτομέρεια, κάθε κίνηση, κάθε λέξη είναι θαρμένα τόσο ταιριαστά, αληθινά.

Κι όταν στις 20 του Νόδρη 1958 σε κρησφύγετο του Δικώμου συντελείται η αγία θυσία του ήρωα Κυριάκου Μάτση, έτσι την κρίνει ο συγγραφέας:

«Όμως, η λευτεριά μεγάλωσε και από το κρησφύγετο ξεχύθηκε στα πέρατα του νησιού».

Και συμπληρώνει με το παρακάτω καλλίγραμμα:

Ω ξένε! Εδώ στο Δίκωμο
στεφάνωσε την αρετή
ο Κυριάκος Μάτσης.

Η έκδοση πλακωσιώνεται από διαλεχτές φωτογραφίες της ζωής του ήρωα και χειρογράφων του.

Ο Κ. Χρυσάνθης, που είναι και ποιητής, στο τέλος του διδύλου του δημοσιεύει ένα εμπνευσμένο ποίημά του με τίτλο «Κυ-

ριάνκος Μάτσης» σε μουσική που έγραψε ο συνθέτης μ. Γιάγκος Μιχαηλίδης.

Για το αξιόλογο αυτό βιβλίο του Χρυσάνθη πρέπει να πούμε ακόμα δυο λόγια. Γραμμένο με μεθοδικότητα σε λυρική γλώσσα, είναι πολύ κατάλληλο για παιδιά (ακόμα και για μεγάλους). Γιατί, αποτελεί μια πολύτιμη συμβολή στον τομέα της Παιδικής Λογοτεχνίας και — ειδικότερα — στη γνωριμία της πρόσφατης ιστορίας του γησιού μας, που οι σελίδες της δεν έχουν ακόμα πυκνώσει.

ΙΑΚ. ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ

Ἄ λ κ η ς Γ ο υ λ ι μ ῆ: «Μία φορά κι' έναν καιρό, άλλοτε και τώρα...».

Εἶν' ἀλήθεια πῶς τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ παιδιοῦ εἶναι πλατύτερα παρά πρὶν λίγα χρόνια και δὲν περιορίζονται μόνο στὴν ἀπλὴ ψυχαγωγία. Ἐπιζητοῦν μὲ τὴ φυσικὴ περιέργεια τῆς ἡλικίας νὰ γνωρίσουν περισσότερα και σὲ συνδυασμὸ μὲ ποιικίλες ἀνθρώπινες ἐκδηλώσεις. Ἔτσι πλουτίζουν και τὸν κόσμο τους και σιγά - σιγά ἀνακαλύπτουν ποῖος τομέας τῆς ζωῆς τοὺς ἐλκύει περισσότερο, βρίσκουν δηλαδὴ τὴν ἐκλεκτικὴ συγγένεια ἢ ὅποια μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει στὴν ἐπιλογή ἐπαγγέλματος.

Ἡ Ἄλκη Γουλιμῆ, γνωστὴ συγγραφέας παιδικῶν ἔργων, πού συχνὰ ἀναφέρεται ἀπὸ τοὺς εἰδικούς γιὰ τὴν προσφορά της στὸν τομέα τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας, κυκλοφόρησε τὸ «Μία φορά κι' ἕναν καιρό, άλλοτε και τώρα...» μὲ μιὰ εἰκονογράφηση, πρῶτικὴ γιὰ τὸν στόχο της ἀλλὰ και γιὰτὶ ἐνῶ φωτογραφεῖται ἕνα φυσικὸ ἀντικείμενο — λουλούδι ἢ ἀστερισμὸ — ταυτόχρονα ἐκασποεῖ και αἰσθητικὰ.

Τὸ βιβλίο διαιρεῖται σὲ δυὸ μέρη. Στὸ πρῶτο ἀναπτύσσεται ὁ μῦθος τοῦ ἀγριολούλουδου κι' ὕστερα οἱ θεραπευτικὲς

του ιδιότητες, τόσο ἑκείνες πού καθόριζαν οἱ ἀρχαῖοι, ἰδίως ὁ Δισκουρίδης και ὁ Θεόφραστος, ὅσον και αὐτὲς πού ἐσχύουν σήμερα, εἴτε στὴ λαϊκὴ ἰατρικὴ, εἴτε στὴν ὀρθόδοξη ἱαματικὴ τέχνη. Τὰ ἀγριολούλουδα πού περιλαμβάνονται στὸ πρῶτο αὐτὸ μέρος εἶναι τὰ ἐξῆς: κρίνο τῆς Παναγίας, ἢ Ρόδο τῆς Ἡρας, Δάφνη, Νάρκισσος, Μανδραγόρας, Κενταύρια, και Παρθένιο, τὸ γνωστὸ μας χαμομήλι. Γιὰ τὸ καθένα ἢ συγγραφέας ἐκθέτει ἀπλὰ τὸν ἀρχαῖο μῦθο και μιλά γιὰ τὶς θεραπευτικὲς, κοσμητικὲς, ἢ ὀδηγητηριώδεις ιδιότητες του μὲ ἀναφορὰ συχνὰ και στὰ λαϊκὰ του ὀνόματα.

Τὸ δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου περιλαμβάνει τὴ μυθολογία τεσσάρων ἀστερισμῶν, τοῦ Κένταυρου, τῆς Μεγάλης και Μικρῆς Ἄρκτου, τῶν Πλειάδων και τοῦ Κρόνου. Και πάλι προηγεῖται σ' αὐτὰ τὰ κεφάλαια ἢ μυθολογία. Ἀκολουθοῦν μερικὲς πληροφορίες ἀπὸ τὸν χῶρο τῆς ἀστρονομίας. Οἱ ἀστερισμοὶ αὐτοὶ ζωγραφίζονται σὲ μαῦρο φόντο.

Πραγματικὰ οἱ ἱστορίες αὐτὲς τῆς Ἄλκης Γουλιμῆ εἶναι καλογραμμένες, μὲ ὄρους πού εἰσάγουν χωρὶς κόπο τὸ παιδί και στὰ ἐπιστημονικὰ ἐνδιαφέροντα. Τὸ λαϊκὸ στοιχεῖο, μὲ τὶς ἀναφορὲς στὶς θεραπεῖες και τὰ λαϊκὰ ὀνόματα τῶν φυτῶν, δίνει μιὰν ἀλλή, ἀσυνήθιστη χροιά στὴ διήγηση. Και φυσικὴ ἱστορία ἀκόμα βρίσκεις, πού ὀπωσδήποτε ἐλκύει αὐτοὺς πού ἀγαποῦν τὸν κόσμο τῶν φυτῶν.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ἡ ρ α κ λ ἦ Ἀ γ γ ε λ ῖ δ η: Μεταφράσεις Ἀρχαίων Ἑλλήνων Ποιητῶν. Λευκωσία, 1980, σελ. 162.

Ὁ κ. Ηρακλῆς Ἀγγελίδης, ὁ πρῶτανος σήμερα (στὴν ἡλικία τουλάχιστο) των Κυπρίων Ἑλλήνων φιλολόγων, ἐξέδωκε το

1980 ένα βιβλίο του, που από χρόνια το περιμέναμε όσοι γνωρίζαμε τη λαμπρή μεταφραστική εργασία του που σκόρπια δημοσιεύεται κατά καιρούς σε περιοδικά. Το εξαιρετικό αυτό βιβλίο είναι το: «Μεταφράσεις Αρχαίων Ελλήνων Ποιητών», που περιλαμβάνει σε μετάφραση όλους τους τριαντατρείς Ομηρικούς Ύμνους, το μεγαλύτερο μέρος της «Θεογονίας» του Ησίοδου, μερικά Επιγράμματα, και μεγάλο μέρος από τα ποιήματα του Θέογγη και από τα «Ανακρεόντεια». Θυμούμαι ακόμη με ευχαρίστηση τα χαριτωμένα «Αρχαία Πορτραίτα» του, πορτραίτα γυναικών της μυθολογικής Ελλάδας: μικρές πρόζες, με θαύτητα νοημάτων και ευστοχία χαρακτηρισμών, με γοργότητα ρυθμών και απαλότητα τόνων, που είχε δημοσιεύσει ο κ. Αγγελίδης στον πρώτο τόμο (1934—1935) των «Κυπριακών Γραμμάτων». Όμως οι μεταφράσεις του από την αρχαία Ελληνική και Λατινική ποίηση, μαζί με την ευρύτατη και αποτελεσματικώτατη μακρά εκπαιδευτική δράση του, αποτελούν τη σημαντικώτερη προσφορά του στην πνευματική ζωή της Κύπρου.

Ο κ. Αγγελίδης στις μεταφράσεις του αναπλάθει φυσικά και αδιάστα την αρχαία ελληνική ποίηση, χωρίς φανερό και επίπονη προσπάθεια, χωρίς δυσχέρεια στην απόδοση από τη μια μορφή της ελληνικής γλώσσας στην άλλη, δίχως περιτέγνηση, με πλήρη κυριαρχία του πάνω στην αρχική αλλά και πάνω στη νέα μορφή και ουσία των ποιημάτων. Οι μεταφράσεις του είναι μια σοβαρή, ευσυνείδητη εργασία, που δείχνει ορθή, ολοκληρωμένη γνώση των αρχαίων κειμένων, σπάνια μεταπλαστική ικανότητα, ευαισθησία ποιητική και μεγάλη δύναμη συμμετρικής, ισοζυγισμένης αναδημιουργίας. Γι' αυτό οι μεταφράσεις του είναι όχι μόνο πιστές — άν-

και κάποτε φαίνονται σαν ελεύθερες αποδόσεις — αλλά και φέουσες, φυσικές, γνήσιες φωνές ενός σύγχρονου ποιητή που θυμάται δημιουργικά τους αρχαίους τόνους.

Ίσως για πρώτη φορά έχουν μεταφραστεί στη νέα ελληνική όλοι οι Ομηρικοί Ύμνοι, μάλιστα με τέτοια πιστότητα και ακρίβεια, με τόση χάρη και ποιητική αμορφιά. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για τα ποιήματα του Θέογγη, που με πολλή τέχνη και επιδεξιότητα έχει μεταφράσει στη νεοελληνική ο κ. Αγγελίδης: ισάμπως να πρόκειται για συμβουλές που γράφει σήμερα σε καλοδοουμένους στίχους ένας δόκιμος ποιητής και τις απευθύνει στο γυό του.

Η επιλογή του κ. Αγγελίδη από την αρχαία ελληνική ποίηση έχει ορισμένο σκοπό και είναι περιορισμένη σχεδόν αποκλειστικά σ' ένα κύκλο. Ο ανθολόγος — μεταφραστής θέλει κυρίως να δείξει τη μετάβαση από την ομηρική επική ποίηση στη λυρική ποίηση, από την αφηγηματική ποίηση στη λυρική, με λίγα μόνο δείγματα της τελευταίας. Ξέρουμε όμως πως θα μπορούσε — τολμώ να πω, έπρεπε — να δώσει ευρύτητα μεγαλύτερη στην επιλογή του, να την κάνει αναπροσωπικώτερη για την ησιόδεια και ιδιαίτερα για τη λυρική ποίηση. Έχει ήδη δημοσιεύσει σε κυπριακά περιοδικά ωραίες μεταφράσεις του από την αρχαία ελληνική (και λατινική) λυρική ποίηση, που θα μπορούσαν να περιληφθούν στο βιβλίο του αυτό. Αλλά τότε θα μεγάλωνε πολύ ο όγκος του και ίσως αυτό να δυσκόλευε οικονομικά την έκδοσή του. Να περιμένουμε τα λυρικά ποιήματα σ' ένα δεύτερο τόμο;

Οπωσδήποτε όμως οι «Μεταφράσεις Αρχαίων Ελλήνων Ποιητών» του κ. Αγγε-

λίδη είναι μια θετική προσφορά της Κύπρου στην ελληνική φιλολογία και ποίηση. Ιδιαίτερα επιθυμώ να τονίσω τη μεγάλη εκπαιδευτική αξία του βιβλίου. Γι' αυτό πρέπει να το γνωρίσουν τα πλατύτερα στρώματα του Ελληνικού λαού στην Κύπρο και στην Ελλάδα, ο μαθητικός κόσμος προπάντων. Βέβαια, για να γίνει αποδοτικότερο το βιβλίο, χρειάζονται σχόλια και πληροφορίες για πρόσωπα και πράγματα, για να είναι πιο καταληπτές πολλές λεπτομέρειες της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας που διαφεύγουν τώρα τον κοινό αναγνώστη. Ο κ. Αγγελίδης θα μπορούσε εύκολα να πλουτίσει το έργο του με τα διαφωτιστικά αυτά σχόλια και υπομνήματα. Νομίζω όμως πως δεν το έκανε, γιατί πρώτα και κύρια ήθελε να μας δώσει καθαρή και μόνο την ποίηση των αρχαίων Ελλήνων ποιητών. Προτίμησε να μη θαρύνει το έργο του με τις σοφίες της αρχαιομάθειας και του δασκαλισμού. Και ίσως 'διάλεξε το σωστό δρόμο. Γιατί έτσι μας έδωσε το αγνό «καλό κρασί σε νέο κροντήρι» — και το χαιρόμαστε τώρα το ποιητικό αυτό κρασί απόλυτα, και μ' ευγνωμοσύνη για τον κεραστή.

ΚΩΣΤΑΣ Μ. ΠΡΟΥΣΗΣ

Τίμου Μαλάγου: Η Δύναμη των Αισθητικών Συγκινήσεων και Άλλα Κριτικά. Πρόσπερος, Αθήνα 1984, σ. 81.

Ο εκλεκτός και πολύ εκλεκτικός Εκδοτικός Οίκος «Πρόσπερος» έχει παρουσιάσει κατά τα τελευταία χρόνια πολλές πολύ ωραίες εκδόσεις στην ποίηση, πεζογραφία, κριτική και μετάφραση. Οι εκδόσεις αυτές είναι σχετικά μικρές, γύρω στις εκατό σελίδες συνήθως, αλλά υποδειγματικές και στην εμφάνιση και στο περιεχόμενο. Καλά έργα κάπως ξεχασμένα κά-

ποτε, καλοί λογοτέχνες που δεν ευτύχησαν να θρουν εκδότη όταν ζούσαν, νέα έργα αξιόλογα, περιλαμβάνονται στα εκδοτικά ενδιαφέροντα του «Πρόσπερου», — που έτσι πλουτίζει τη νεοελληνική πνευματική ζωή με βιβλία αξίας. Τελευταία ο «Πρόσπερος» εξέδωσε, ανάμεσα σ' άλλα, το πολύ ενδιαφέρον οδοιπορικό του αμίμητου εκείνου Νίκου Βέλιου «Σταγιονόρος», μια επιλογή κριτικών μελετημάτων του εξαιρετού κριτικού Τίμου Μαλάγου με τον τίτλο «Η δύναμη των αισθητικών συγκινήσεων και άλλα κριτικά», του Τάσου Κόρφη μια σειρά πεζογραφήματα, «Πατρογονωσία», και τις «59 Φωνές, ποιητική ανθολογία του 1983» με την επιμέλεια του Τάσου Κόρφη. Παρακάτω θα ασχοληθούμε πρώτα με το βιβλίο του Τίμου Μαλάγου, κ' έπειτα με την «Πατρογονωσία» του Τάσου Κόρφη.

Στο βιβλίο του Μαλάγου, έπειτα από ένα περιεργό μελέτημα για τη «δύναμη των αισθητικών συγκινήσεων» απ' αφορμή την ηθοποιό Χέντυ Λαμάρ, δημοσιεύονται δεκατρία μικρά μελετήματα του συγγραφέα — μερικά σύντομα μονοσέλιδα σημειώματα — για πρόσωπα και πράγματα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Όλα έχουν έντονα τα χαρακτηριστικά του κριτικού πνεύματος του Μαλάγου στην πιο καλή του εκδήλωση. Συνήθως η κριτική του σκέψη στηρίζεται πάνω σε καθαρά καθορισμένες αρχές, δοκιμασμένες αρχές, που τον οδηγούν σε κριτικά συμπεράσματα αδιάσειστα γι' αυτόν και βέβαια. Ο λόγος του προχωρεί σε βάθος και αποχτά συνέπεια, που κυριαρχεί στο σύνολο των απόψεών του με μια νομοτέλεια αναμφισβήτητη. Γι' αυτό και το ύφος του, το κριτικό ύφος του, είναι ολότελα προσωπικό: παρουσιάζει μιαν ακαμψία «αριστοκρατική» (αν επιτρέπεται η έκφραση αυ-

τή), μια σκληρότητα αρχιτεχτονική που τη μαλακώνει κάπως η πνευματική ευλυγισία του που πηγάζει απ' τον κύκλο της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας. Έτσι, και στα πιο σύντομα ακόμη σημειώματά του ο Μαλάνος έχει να μας πει κάτι σημαντικό, κάτι που θίγει την πραγματική ουσία ενός βιβλίου και απεκαλύπτει κάτι από την αξία ή απαξία της μορφής του. Ιδιαίτερα οι εργασίες του εδώ για τον Παπαδιαμάντη και τον Καρυωτάκη, για τον πρώτο Ελύτη, για την Αξιώτη και τον Μάσσα, είναι από τις πιο καλές κριτικές του. Είναι σχετικά σύντομες, όμως είναι περιεχτικές και ουσιαστικές, διεισδυτικές, με παρατηρήσεις καινούργιες και σκέψεις ενδιαφέρουσες, πρωτότυπες. Βέβαια μερικές από τις εργασίες αυτές δημοσιεύτηκαν, με κάπως διαφορετική μορφή και με μεγαλύτερη ή μικρότερη πληρότητα, σε άλλα βιβλία του, όμως ξαναδιαβάζονται και τώρα ευχάριστα και με ωφέλεια του απροκατάληπτου αναγνώστη. Κι όταν ακόμη ένας δεν συμφωνεί απόλυτα μαζί του, ωστόσο γιάθει πως η κρίση του Τίμου Μαλάνου στηρίζεται πάνω σε στερεά επιχειρήματα που την κάνουν σχεδόν πάντοτε πειστική.

ΚΩΣΤΙΑΣ Μ. ΠΡΟΥΣΗΣ

Τάσου Κόρφη: Πατρογνωσία. Πεζογραφήματα. Πρόσπερος, Αθήνα 1984, σ. 67.

Ο Τάσος Κόρφης, ποιητής δόκιμος και λαμπρός δοκιμογράφος, είναι γενικώτερα και ένας πολύ σημαντικός πνευματικός παράγοντας στην Ελλάδα, ιδιαίτερα γιατί είναι άξιος επιμελητής των εξαιρετικών εκδόσεων «Πρόσπερος». Εχτός από τα ποιήματα και δοκίμιά του, η προσωπική του λογοτεχνική παραγωγή διοχετεύεται κάποτε και σε μικρά πεζογραφήματα αφηγηματικής μορφής, που αποτε-

λούν επιτυχείς παρατηρήσεις από τη σύγχρονη οδυνηρή ζωή αλλά και που συχνά πλουτίζονται με αυθόρμητο λυρισμό και αισθαντική ενατένιση. Ο συνδυασμός εικόνων της σκληρής πραγματικότητας με τον ανάερο μουσικό στοχασμό μιας αισθαντικής συνείδησης που θέλει, αλλά δεν κατορθώνει, να πορευθεί προς τη χαρά και τη γαλήνη, δημιουργεί μιαν ιδιότυπη φυσική και ονειρική κατάσταση ανεξάντλητου πόνου και ισχυρής απογοήτευσης. Μέσα σε μια τέτοια θολή ατμόσφαιρα κινούνται τα πεζογραφήματα του Τάσου Κόρφη που περιλαμβάνονται στο τελευταίο του βιβλίο «Πατρογνωσία».

Η «Πατρογνωσία» αποτελείται από οχτώ πεζογραφήματα γραμμένα κατά την τελευταία δεκαετία. Μ' όλο που είναι σαν αυτοβιογραφικά, όμως δεν είναι συνηθισμένα πεζογραφήματα που αναφέρονται στη ζωή ενός ορισμένου ατόμου. Σίγουρα αναφέρονται όλα στη ζωή, ιδωμένη όμως μέσα από το πρίσμα μιας παράταιρης πραγματικότητας που δεν συμβιβάζεται πάντα με το συνηθισμένο ανθρώπινο παράγοντα. Γι' αυτό η ζωή γίνεται μια παράλογη διαδοχή από τεθλασμένες, που μάλιστα προσπαθεί ένας να τις ευθυγραμμίσει, να τις βάλει σε κάποια τάξη και σε μια σειρά αποδεχτή. Τα γεγονότα, μισά και αβέβαια, αναμειγνύονται με τα όνειρα, τσακισμένα κι αυτά κι απραγματοποίητα, έτσι που το αποτέλεσμα μένει συγχυσμένο κι αδιάφορο. Αν κάτι υπάρχει που θαραίνει στη ζωή και της δίνει την πικρή της γεύση, είναι η θλιβερή μόνωση, η φοβερή αίσθηση της μοναξιάς και της ψυχικής ερήμωσης που σκοτεινιάζει τη συνείδηση και παραλύει το μυαλό. Οι επιθυμίες εξωτερικεύονται με πράξεις άλλοτε τολμηρές και άλλοτε γελοίες και κατασταλάζουν σε αδιόρατες καταστάσεις, οι

σκέψεις γίνονται εικόνες θαμπές, η διάθεση προχωρεί ασμαίνοντας μέσα από κύκλους απροσδιόριστους και χωρίς διέξοδο. Και πάλι όμως το αποτέλεσμα μένει μπερδεμένο και αβέβαιο, μιὰ πνιχτική ατμόσφαιρα απόγνωσης και κατάθλιψης.

Πολύ συχνά ο πόνος από τη στέρηση και την αποτυχία γίνεται σαρκασμός ανελέητος, που όμως δεν προβαίνει στην καθαρτήρια λύτρωση. Ο πόνος λυγίζει τον άνθρωπο, κι ας τον παραμορφώνει κάποτε και τον κάνει ένα προκλητικό κι αλαξονικό — στην πραγματικότητα όμως ένα αδύναμο πλάσμα — κ' έτσι σάμπως να στέκεται στο παιγνίδισμα μόνο της ζωής ο άνθρωπος, σ' ένα παιγνίδισμα πικρής αναμονής χωρίς ουσιαστικές προσδοκίες. Είναι τούτη η μοίρα, κακομοίρα, του αλλοτριωμένου και μοναξιασμένου ανθρώπου σ' όποιο σκαλοπάτι της σύγχρονης ζωής κι αν βρίσκεται. Ο Τάσος Κόρφης το ξέρει καλά αυτό, και το εξεικονίζει στην «Πατρογνωσία» του ζωηρά, παραστατικά και πειστικά. Οι διαδοχικές εικόνες παρόμοιων καταστάσεων δέν είναι επανάληψη της ίδιας ψυχικής εκδήλωσης, αλλά επέχταση απλώς και κλιμάκωση της γενικής διάθεσης μέσα από ανάλογες περιστάσεις. Γι' αυτό, άνκαι ανεξάρτητες και αυθύπαρχτες, όμως υπάρχει και κάποια συνοχή στη συνολική σύλληψη των επί μέρους ιστοριών. Όλες κινούνται μέσα στο ίδιο ανώμαλο κλίμα αντιμετώπισης της ζωής, των συναισθημάτων και των λογισμών.

Ο τρόπος γραφής του Τάσου Κόρφης στην «Πατρογνωσία» επιφανειακά φαίνεται πως είναι ο παραδοσιακός και συνηθισμένος. Όμως και στη μορφή, όπως και στο περιεχόμενο, ο συγγραφέας έχει σπάσει τα καλούπια και θγήκε έξω από τα προδιαγραφμένα όρια τόσο στη σύλληψη

όσο και στη σύνθεση και οικοδόμηση των επί μέρους πεζογραφημάτων. Ανοίγει κάθε «ιστορία» του απλά, όμως χωρίς καν να το περιμένεις, χωρίς να το καταλάβεις, προχωρεί με άλματα μπρος και πίσω, αφήνοντας κενά πάνω και κάτω μέσα στο χώρο και το χρόνο, κι αλλού φωτίζει περισσότερο κι αλλού ρίχνει βαθύτερες σκιές πάνω σε πρόσωπα και τόπους και καταστάσεις. Συχνά είναι τραχύς ο λόγος του, απότομη, κι ας είναι αληθινή, η σκέψη του, κάποτε όμως σάμπως να τραγουδάει συγκινημένα, με λεπτό πάθος και ειλικρίνεια συναισθηματική (πρβλ. σ. 48—49). Και είναι πάντοτε καθαρό το ύφος του, καλοχτισμένο και φωτεινό.

Τα πεζογραφήματα της «Πατρογνωσίας» του Τάσου Κόρφης είναι ακουαρέλες ψυχικές με έντονα χρώματα και σίγουρες γραμμές, μέσα σε απλά πλαίσια φαινομενικά κανονικής αφήγησης, αλλά στην πραγματικότητα τρικυμισμένης από ανεξήγητες μπόρες μιας φουρτουνιασμένης, άστατης και μοναξιασμένης ζωής. Η γοητεία τους βρίσκεται στη ζωηρή παρουσίαση της αντιθετικής αλήθειας που χαρακτηρίζει την ανθρώπινη ύπαρξη σήμερα.

ΚΩΣΤΑΣ Μ. ΠΡΟΥΣΗΣ

Ίωά ν ν α ς Τ σ ά τ σ ο υ : Ίχνηλασία, Άθήνα, 1984.

Ή Ίωάννα Τσάτσου, στο νέο της βιβλίο «Ίχνηλασία», δίνει μιὰ ακόμη έντυπιακή γραφή. Διαίρει το βιβλίο σε δυο μέρη: το πρώτο είναι προπαρασκευαστικό και το δεύτερο είναι ή καταχώρηση των έντυπώσεων. Ή συγγραφέας προπαρασκευάζεται για το τί θά συναντήσει στην περιδιάδοσή της, που σχεδιάζει ώστε ή έντύπωση νά μήν είναι ένα επιφανειακό συμβάν, αλλά νάχει βάθος. Τούτο όμως, επιδιρά και στον αναγνώστη: τον προετοι-

μάζει για να δεχτεί πιο εύκολα και εύ-συγκίνητα τον τελικό της λόγο. Βέβαια αυτό το πρώτο μέρος έχει εξομολογητικό χαρακτήρα, αλλά ταυτόχρονα περιέχει συγκινητικά στοιχεία (δπως κάθε ειδικρινής εξομολόγηση) και σου μιλά αισθητικά και όχι απλώς πληροφοριακά.

Στο βιβλίο «Ίχνηλασία» το πρώτο μέρος προέρχεται από τη μελέτη της Βίβλου. Η συγγραφέας θά πήγαινε στο Ίσραήλ, συνοδεύοντας τον σύζυγό της, τένος πρόεδρο Κωνσταντίνο Τσάτσο, που θά εξαίτιαζε την έλληνηκή πτέρυγα μελέτης κλασσικών σπουδών στο Πανεπιστήμιο τής Ίερουσαλήμ. Ήσαν μια ευκαιρία να περιδιαβάσει σε μέρη τής Γραφής. Με πολύ ποιητικό τρόπο διηγείται έντυπώσεις από την ανάγνωση τής Βίβλου, με έπισημάνσεις τμημάτων, που ξεχωριστά τή συγκινήσανε. Στην πραγματικότητα αυτό το μέρος είναι μια καταπληκτικά συμπτυκνωμένη περίληψη, ένα δοκίμιο σε μερικά σημεία, άλλου σαν ιδιγένηση, άλλου με πολλή ποίηση. Το αποτέλεσμα, έκπληκτικά καλό από την αισθητική άποψη.

Κι' έρχεται ύστερα το δεύτερο μέρος, με τίτλο «Κύριος εϊσελεύσεται», το οποίο αποτελείται από μικρά - μικρά μέρη, έντυπώσεις γρήγορες, σαν ήμερολόγιο με στοιχεία συγκίνησης, κάποιους χαρακτηρισμούς, προπάντων όλα κάτω από τή σκιά και τή χάρη του Ίησου.

Από πρώτη ματιά υπάρχει μια ανισότητα μεταξύ του πρώτου μέρους και του δεύτερου. Όμως κλείνοντας το βιβλίο νοιώθεις πώς, περιδιαβάζοντας μέσ' τις έντυπώσεις από το αντίκρυσμα των τοπίων και τή γνωριμία των ανθρώπων, που εκθέτει ή συγγραφέας, ζεις ταυτόχρονα μέσ' τήν ατμόσφαιρα του πρώτου μέρους,

τή βιβλική ατμόσφαιρα. Η Ιχνηλασία στα τοπία συνδέεται με τήν πνευματική Ιχνηλασία των θεοπνεύστων Γραφών.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΠΕΝΙΚΙΑ

Στή «Θεσσαλική Έστία» (άρ. 72) δημοσιεύεται το ποίημα «Τά τείχη τής Λευκωσίας» του Κ. Χρυσάνθη. — Στή «Σύγχρονη Σκέψη» (άρ. 98) δημοσιεύεται το ποίημα «Ωδή αναστάσιμη» του Εάνηθου Λυσιώτη. — Στα «Βορειοελλαδικά» αφιέρωμα στην Κύπρο (άρ. 37/38) δημοσιεύονται συνεργασίες των Ν. Κρανιδιώτη, Ε. Λυσιώτη, Κ. Χρυσάνθη, Κ. Μόντη, Έλ. Σεραφείμ - Λοΐζου, Δημ. Χαμπούλιδη, Α. Λαδόματου, Γ. Φιλίππου—Πιερίδη, Είρ. Τσουλλή, Είρ. Ίωαννίδου—Ίδαμίδου, Ίάνθ. Θεοχαρίδου, Ήρ. Γενακρίτου, Κ. Μιχαηλίδης, Κ. Κάκουλας, Α. Παυλίδης, Ήδ. Νησιώτου, Μιχ. Μαραθεύτης, Χρ. Κάριμος, Πυθ. Δρουσιώτης, Κίκα Όλυμπίου, Μιμ. Ίακωβίδης, Κ. Προυσής, Γ. και Μ. Καρούξη, Τηλ. Κάνθος, Φ. Φωκαΐδης, Κλ. Άγγελίδου, Έλ. Βαρλαάμ—Μιχαηλίδου. — Στή «Νέα Έστία» (15 Γεν. 1985) δημοσιεύεται το ποίημα «Θά ξανάρθεις» του Ε. Λυσιώτη. — Στή «Νέα Έστία» (15 Μαρτ. 1985) δημοσιεύεται το ποίημα του Κ. Χρυσάνθη «Τραγούδησε, μικρή Άφροδίτη».

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΤΥΠΟ

Στο «Φιλελεύθερο» (19 Δεκ. 1984) ο Νίκος Σ. Νικολαΐδης γράφει το «Ό λογογραφικός μας πλοόςτος». — Στήν Ίδια έφημερίδα (19 και 20 Δεκ. 1984) ο Χαράλαμπος Φωτίου γράφει για τον «Κώστα Βάρναλη». — Στο «Φι-

λελεύθερο» 9 Δεκ. 1984) ο Κώστας Σερέζης παρουσιάζει την αλληλογραφία «Ο Φασουλιώτης Γράφει στον Αϊμίλιο Βεάκη». — Στο «Φιλελεύθερο» (20 και 21 Δεκ. 1984) η Νίκη Λαδάκη—Φίλιππου γράφει για τον «Κώστα Μόντη». — Στην «Ελευθεροτυπία» (15/16 Νοεμβρ. 1984) ο Πέτρος Στυλιανού γράφει «Τό έπιτελικό πρόγραμμα της κατάρτισης της Κύπρου από το βρετανικό στόλο». — Στόν «Φιλελεύθερο» (22 Δεκ. 1984) η Μαρία Ε. Κουτλούκα γράφει «Γιά τό ποιητικό έργο του Κλείτου Ίωαννίδη». — Στο «Φιλελεύθερο» (24 Δεκ. 1984) ο Νίκος Σ. Νικολαΐδης γράφει για τον «Λοτζο Φιλίππου». — Στη «Χαραυγή» (17 Μαρτίου 1985) ο Π. Πολυδωρίδης γράφει τό «Η κυπριακή λαοτεχνία και τό χρέος της πολιτείας». — Στην «Αλήθεια» (7 Άπρ. 1985) ο Γλ. Χρίστης γράφει «220 ύπογραφές μου χτάρηδων και άζάδων στο Πρωτόκολλο Τιμής». — Στόν «Φιλελεύθερο» (20 Γεν. 1985) ο Νίκος Σ. Νικολαΐδης γράφει για τον «Αριστοτέλη Κ. Παλαιολόγο» μιά παλιά δημοσιογραφική φυσιογνωμία. — Στην «Αλήθεια» (23 Ίαν. 1985) ο Ίωάννης Φιλίππου γράφει για την «Βιβλιογραφία στην Κύπρο». — Στόν «Φιλελεύθερο» (22 και 23 Γεν. 1985) ο Γεώργιος Λυσιώτης γράφει για την «Δευτέρα Παρουσία του Τ. Άνθια». — Στην «Ελευθεροτυπία» (13 Ίαν. 1985) ο Πέτρος Στυλιανού γράφει για την «Άσίγου, τό Σεφέρη και τό σπερνό των Άσιναιών». — Στόν «Φιλελεύθερο» (8 Γεν. 1985) άκαδημοσιεύεται τό «Γιόργης Χει-

μαρρίδης» της Πίτσας Κέντη. — Στόν «Φιλελεύθερο» (31 Γεν. 1985) ο Ν. Παναγιώτου γράφει για τον «Νίκο Σ. Νικολαΐδη». — Στόν «Φιλελεύθερο» (1 Φεβρ. 1985) η Χρυσ. Κατζηπαναγή γράφει για τον «Λουκή Άκριτα» — Στη «Χαραυγή» (27 Γεν. 1985) ο Άντρ. Στυλιανού γράφει για τό φίλμ «Νεκρωμένοι άέρηδες». Στόν «Φιλελεύθερο» (31 Γεν. 1985) ο Κ. Σερέζης γράφει ο «Λουκάς Μούσουλος: μιά ζωή στις θετικές έπιστημες». — Στόν «Φιλελεύθερο» (13 Φεβρ. 1985) ο Νίκος Σ. Νικολαΐδης γράφει «Μενέλαος Σ. Φραγκούδης» — Στόν «Φιλελεύθερο» (18 Φεβρ. 1985) ο Ν. Σ. Νικολαΐδης γράφει για τον «Πασχάλη Δ. Πασχαλΐδη». — Στην «Ελευθεροτυπία» (14 και 15 Μαρτίου 1985) ο Πέτρος Στυλιανού γράφει τό «Μνήμη Ευαγόρα Παλληκαρίδη».

ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ ΤΟΥ Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ

Τό «Βουλγαρικό Πολιτιστικό Κέντρο» έχει έκδόσει τό βιβλίο «Κύπρος άγάπη μου» (πολύ συγνηθικός κι' έλκυστικός τίτλος) που περιλαμβάνει ποιήματα και πεζά βουλγάρων λογοτεχνών με έπίκεντρο την Κύπρο. Η διάθεσή μου δέν είναι να κρίνω τά έργα αυτά όσο θα θέλω να έπιστημάνω την πνευματική αυτή χειρονομία των βουλγάρων συγγραφέων. Οι ύπεύθυνοι της Βουλγαρίας για τή φιλία με άλλους πνευματικούς εργάτες απέδειξαν τό ήθος τους πριν καιρό με την κυκλοφορία στη βουλγαρική γλώσσα μιας άνθολογίας κυπριακής ποίησης. Δέν κοίταξαν τότε πολιτικές σκοπιμότητες οι ύπεύθυνοι της έκδοσης εκείνης. Έκτιμήθηκε πολύ ή χειρονομία αυτή της Βουλγαρίας, ξίσω κι'

άν το κράτος δέν έδωσε τότε τή θέουσα βαρύτητα (ή φιλία πάντοτε έκτιμάται και όταν ακόμα έχει σκοπό τήν προσβολή πολιτισμού και έπιτευγμάτων σέ όποιονδήποτε τομέα). Ωστόσο, χωρίς στόχο τήν κριτική, προσωπικά ξεχώρισα από τήν έκδοση αυτή, τό ποίημα «Ζωντανές λέξεις» του Κόλιο Σέδωφ, άνάμεσα στο «Ρόδ:» του Μιχαήλ Μπερμπέρωφ και τό τελευταίο από τό «Τρίπτυχο για τήν Κύπρο ή τραγική έξομολόγηση άγάπης» του Χρίστο Γκάνωφ.

—Έίχα εκφράσει και σέ άλλη περίπτωση πώς ή έργασία του Κ. Γιαγκουλλή πάνω στην ποιητάρικη παραγωγή τής Κύπρου διασώζει μιá πλευρά μας που σιγά-σιγά άκ των πραγμάτων, ιδίως από τήν άστυφιλία, τήν έφημερίδα και τήν τηλεόραση, θά παρακμάσει. Από τήν άλλη δίνει και ένα κίνητρο σέ όσους ακόμα διαθέτουν σχετικές δυνάμεις. Επιπλέον, ή μελέτη των λεπτομερειών του λαϊκού αυτού κλάδου και οι σχετικές συγκρίσεις ιδιαιτεροτήτων μιáς κειμήλιαρα ένδιαφέροντος και προβληματισμού. Πιστεύω πώς ή αξία τής δραστηριότητας αυτής του Κ. Γιαγκουλλή στο μέλλον θά βαθμολογηθεί με πολύ ψηλότερο βαθμό στους φιλολογικούς κύκλους. Άλλά και τώρα με τήν ανακίνηση μέσα στα άγροτικά στρώματα τις εκδόσεις ποιητάρικων δέν προσφέρει αισθητική συγκίνηση; Ασφαλώς.

—Η «Βιβλιογραφική Έταιρεία Κύπρου» έπρεπε νά ιδρυθεί. Η κυπριακή γραμματεία παρέχει ύλικό για βιβλιογραφική έργασία για πολλά χρόνια και από πολλά χέρια. Εύτυχώς υπάρχουν επιστήμονες, ιδίως φιλόλογοι, που υπεύθυνα και μεθοδικά δουλεύουν στον φιλολογικόν αυτόν κλάδο. Η διάθεση και κλίση μόνες τους δέν μπορούν ν' άποδώσουν, χωρίς συνεχή οικονομική άρωγή και ήθικη εκτί-

μηση από κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς. Η πρώτη κι' όλας έκδοση τής Έταιρείας «Α' Συμπόσιο Βιβλιογραφίας» (Λευκωσία 1984), με επιμέλεια Νίκου Παναγιώτου, δείχνει τήν ικανότητα του ανθρώπινου δυναμικού μας και τή διάθεση οργανισμών και ατόμων νά βοηθήσουν αυτή τή δραστηριότητα. Έπισημαίνεται τό μέρος «Δειγματικός τρόπος βιβλιογράφησης» που έτοιμάστηκε από τους Νίκο Παναγιώτου και Παύλο Παρασκευά με βάση τις υποδείξεις του Κυριάκου Ντελόπουλου. Όσοι άσχολούνται με τή βιβλιογράφηση θάταν έπιθυμητό ν' άκολουθούσαν τό δείγμα αυτό.

—Έπρεπε νά μας βρούν διχασμένους τά τριάντα χρόνια από τήν έναρξη του Άπελευθερωτικού μας Άγώνα 1955—59 για νά σκεφτούμε ένα έορτασμό, μη τυπικό και μη έγκωμιασμένο με ένα άλλο βαρύ έθνικό γεγονός όπως ή 25 του Μάρτη 1821; Βέβαια μερικά συμβάντα, που κι' αυτά τά υποκίνησε ή ζυριχική υπογραφή μας, έστω κι' άν μας υποχρέώσανε οι περιστάσεις και οι δυνατοί, νά υπογράψουμε και νά δεχτούμε, δυσκόλευε για μιá περίοδο τους έορτασμούς. Έρθε και τό παράφρον καθ' όλα πραξικόπημα του 1974 για νά δημιουργήσει πικρίες και συγκρούσεις μεταξύ μας και νά δικαιολογήσει τήν τουρκική εισβολή. Ωστόσο, θεωρείται: εύτύχημα ή άνάνηψη και ή επακρομάνηση του δίκαιου σεδασμού προς τήν έθνική παλλαϊκή συμπεριφορά μας στα χρόνια του Άγώνα μας. Ο έορτασμός επιβαλλόταν για ποικίλους λόγους, ιδίως για τήν άνύψωση του έθνικού μας ήθικου. Άντίκρυ μας ο τουρκικός έθνικισμός άργια. Πώς έμεις κοιμόμαστε όρθιοι! Έλπίζεται πώς ή άνανδίωση των παλιών εκείνων ιδανικών νά μη μας διχάσουν, είτε από άκαρη κομματική εκμετάλλευση ή

ἀπό κοιμηματική πάλιν κατακραυγή γι' αὐτά. Καί μιὰ ἐπιφύλαξη: Τί σχέση ἔχουν τὰ τραγούδια τοῦ Θεοδωράκη μετὰ τὸ ἔπος τοῦ 1955—59, ποὺ μετὰδωσε τὸ ΡΙΚ; Ἔχουν τὴν ἴδια σχέση μετὰ τὰ τραγούδια «Πέρα ἀπὸ τὴ θάλασσα...» τοῦ Μαρκόπουλου σὲ τύπο δλονύχτιας πανηγύρεως κατὰ τὴν τραγική γιὰ μᾶς νύχτα τῆς τουρκικῆς εισβολῆς;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Ἐάνθου Λυσιώτη: Τραμπάλια, Κύπρος 1983.

Κύπρος Χρυσάνθη: Κυριάκος Μάτσης, Λευκωσία 1982.

Γεωργία Δελιγιάννη—Ἀναστασιάδη: Ὁ γάνος Τραλαλάς, Ἀθήνα 1982.

Σοφία Πακανάκη: Τὸ ἄτακτο ἀγγελάκι, Ἀθήνα 1981.

Νίκου Παναγιώτου: Βιβλιογραφία Κύπρου Χρυσάνθη ΠΗ Τὰ παιδικὰ, Λευκωσία 1982.

Φιλίτσα Χατζηχάγνα: Ἡ Ντιντόν ὁ Παδελάκης μου, Ἀθήνα 1982.

Γιάννης Π. Ἰωαννίδης: Ἡ ρομφαία, Ἀθήνα 1985.

Ἰωάννας Τσάτσου: Ἰχνηλασία, Ἀθήνα, 1984.

Ἀνδρέας Μαμπούρας: Τὸ ποίημα τῶν ἀνεπὴρων, Λευκωσία 1984.

Τόλης Νικηφόρου: Ἐνα παραμῦθι γιὰ ἄλους, Θεσσαλονίκη 1985.

Ρόης Παπαγγέλου: Ψύξεις, Ἀθήνα 1985.

Σάββας Πατσαλίδης: Διάφραγμα, Ἀθήνα 1984.

Μιχάλη Ζαφείρη: Οὐλαμὸς ἐκδίκησης, Λευκωσία 1984.

Πέτρος Στυλιανοῦ καὶ Νίκη Χριστοδοῦλου: Τὸ Μοναστήρι

τ' Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ στὸν Ἀγαλόντα, Λευκωσία 1984.

Μήτσου Λυγίξου: Ἀπὸ τὰ ταξίδια μου, Ἀθήνα 1984.

Κώστα Κλεάνθους: Σταθῆκαμε ὄρθοι, Κύπρος 1984.

Μαρία Μιχαήλ—Δεδέ: Ἀμφίδρομα, Ἀθήνα 1985.

Πέτρος Σπέντζης: Ἐν ὄψει, Θεσσαλονίκη 1984.

Κώστας Μαρκάς: Σχεδὸν ἐρωτικά, Θεσσαλονίκη 1984.

Βουλγαρικὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο: Κύπρος ἀγάπη μου, 1984.

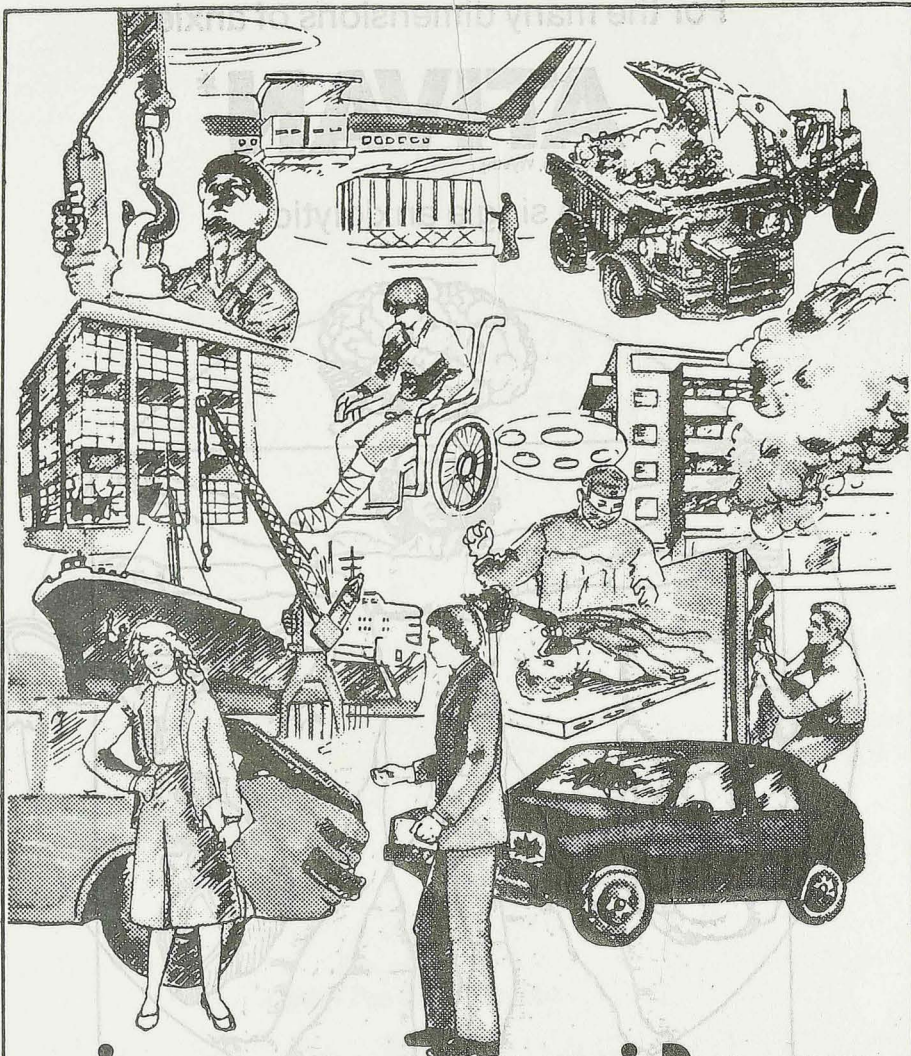
Ἀνδρέα Παπαθασιλείου: Τὸ καθῆκον νὰ ζήσω, Λευκωσία 1985.

Μάνου Κράλη: Ἐντάφιον Ἐαρ, Λευκωσία 1984.

Μιχάλης Τσαπαρλίλας: Ὁ τοβελονισμὸς, Κύπρος 1984.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Θεσσαλικὴ Ἔστια (Ἀθήνα) ἀρ. 72, 73. — Βορειοελλαδικὰ (Θεσσαλονίκη) ἀρ. 35, 36 37/38. — Σύγχρονη Σκέψη (Ἀθήνα) ἀρ. 98. — Σταυρὸς τοῦ Νότου (Γιοχάνεσπουργκ) ἀρ. 12. — Σμύρνα (Νέα Σμύρνη) ἀρ. 195/197. — Σκουφᾶς (Ἄρτα), ἀρ. 66/67. — Ἰλισὸς (Ἀθήνα) ἀρ. 163. — Κρέκος (Ἀθήνα) ἀρ. 346. — Φυσικὴ Ζωὴ (Ἀθήνα) ἀρ. 56. — Μακεδονικὴ Ζωὴ (Θεσσαλονίκη) ἀρ. 223, 224, 225. — Ναυτικὴ Ἑλλάς (Ἀθήνα) ἀρ. 615. — Μικρὸς Ὄρουμαγδὸς (Λευκωσία) ἀρ. 1. — Ἡ Κύπρος μᾶς (Λευκωσία) ἀρ. '84. — Κυπριακὴ Βιβλιογραφία (Λευκωσία) ἀρ. 1. — Ἑλληγικὸς Ἀστὴρ (Ἰωάννινα) ἀρ. 5, 6. — Κρέκος (Ἀθήνα) ἀρ. 347. — Αἰολικὰ Γράμματα (Καλλιθέα) ἀρ. 83—84. — Συνάντηση (Ἅγιος Νεόφυτος) ἀρ. 8.

τώρα και ασφάλειες αυτοκινήτου

Η πρώτη Ασφαλιστική σας εξασφαλίζει «ασφαλώς» για όλες τις ανάγκες σας με τα πολύ μελετημένα σχέδια ασφαλειών που προσφέρει.
 Ασφάλειες πυρός, μηχανημάτων, ανεγέρσεως και κατασκευής έργων, κλοπής, μεταφορών, προσωπικών ατυχημάτων και άλλα.
 Και τώρα ασφάλειες αυτοκινήτων.
 Κοντά μας «ασφαλώς» θα βρείτε μια ασφάλεια στα μέτρα σας.

ΓΕΝΙΚΕΣ
ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ
ΚΥΠΡΟΥ

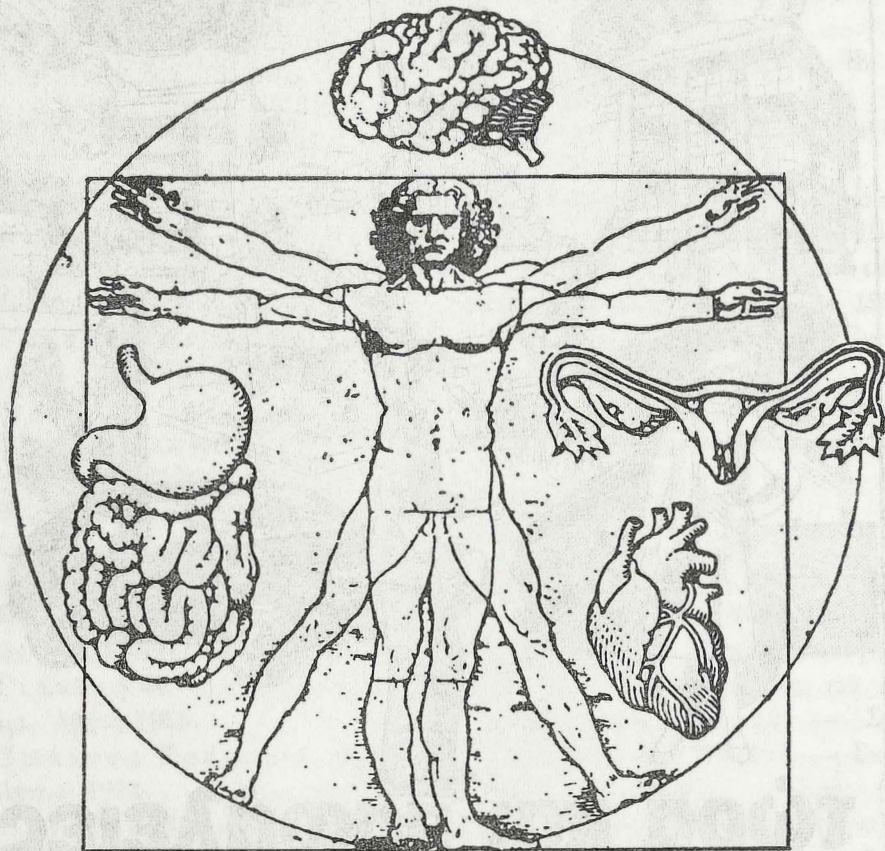
“ασφαλώς”

For the many dimensions of anxiety

ATIVAN*

(lorazepam, Wyeth)

A single anxiolytic

provides deeper, more selective anxiolytic relief

in both functional and organic disorders
with low-dosage safety
compatible with standard treatment regimens

Wyeth
 Wyeth International Limited
Philadelphia, Pa. 19101 U.S.A.

*trademark

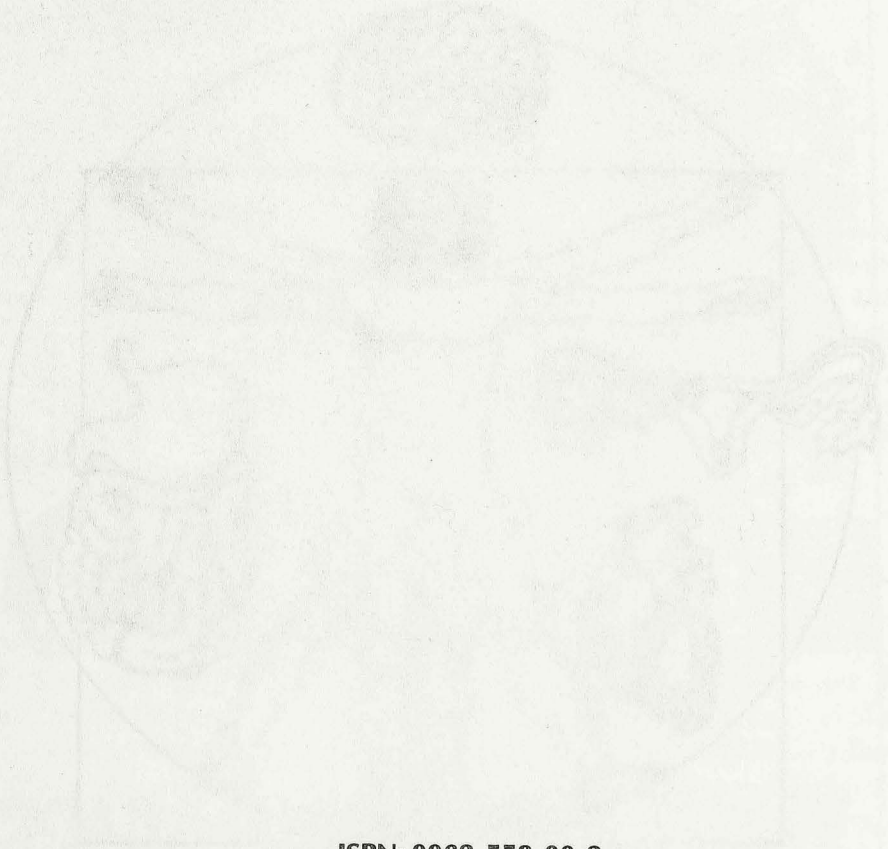
ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΟΙ ΝΕΡΑ·Ι ΔΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ISBN 9957-325-00-3

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 1983

ATMAN

ISBN: 9963-558-00-3

ΟΙ ΝΕΡΑ·Ι·ΔΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Σχέδια Ρέα Κουμίδου Ερέλ

halpin

B
a
e
-
r
-
s
s
a
E
s
u
o
x
B

ABY KOTIA 1082

ΑΝΗΣΥΧΟ ΞΥΠΝΗΜΑ

Η Βασίλισσα Ευδοκία ξύπνησε πολύ πρωί. Ο βασιλιάς Κινύρας ακόμα κοιμόταν μισοσκεπασμένος.

Απ' το παράθυρο έμπαινε το πρωινό αγεράκι. Είχε κι όλας φέξει. Τ' ασημένιο φως του όρθρου, προτού ξεμυτίσει ο κοκκινοσκούφης ήλιος, δε μπορούσε να σκορπίσει ολότελα τις σκιές. Κάποια κίνηση ακουγόταν πέρα στο περιβόλι. Οι άνθρωποι του παλατιού ξυπνήσανε κι ετοιμάζανε τις δουλιές τους: άλλος θα 'φευγε για το λιμάνι· άλλος θα πήγαινε περιοδεία στα χωριά· άλλος θα φρόντιζε για τρόφιμα· και χίλιες-δυο δουλιές...

Η βασίλισσα Ευδοκία μισοκάθησε. Πήρε από δίπλα μια ολάσπρη πελερίνα και ζέστανε τους ώμους της. Ύστερα κοίταξε το βασιλιά. Ένας βαθύς αναστεναγμός βγήκε από τα στήθη της.

Ο βασιλιάς κουνήθηκε. Άνοιξε μια στιγμή τα μάτια του κι είδε τη βασίλισσα.

—Ξύπνησες πολύ πρωί, Ευδοκία. Συμβαίνει τίποτα;

—Σκέφτομαι που δε γύρισε ο γιος μας, ο Διγενής, απ' το κυνήγι, του απαντά η βασίλισσα. Και στενοχωριέμαι.

—Ω! Είναι τούτα όλα υπερβολές. Νέος είναι, κάπου θ' άργησε, κάπου θα γλεντάει, κάπου θα... κοιμήθηκε...

—Ε! όχι κι έτσι.

—Έτσι ξε έτσι, νιότη είναι τούτη, της απαντά ο βασιλιάς.

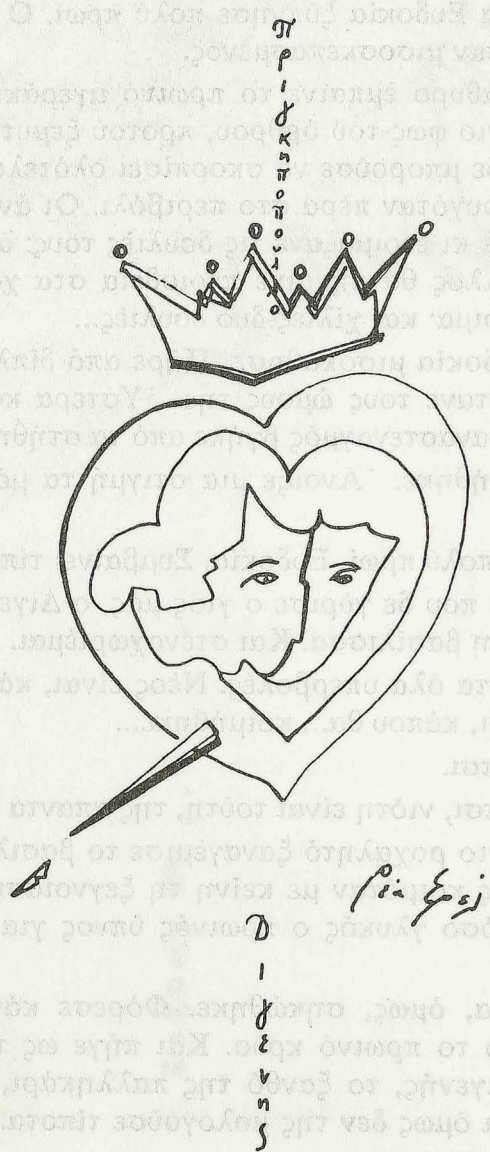
Και σε λίγο το ροχαλητό ξαναγέμισε το βασιλικό κοιτώνα. Ο βασιλιάς Κινύρας κοιμόταν με κείνη τη ξεγνοιασιά του παιδιού. Εξάλλου είναι τόσο γλυκός ο πρωινός ύπνος για τον κουρασμένο....

Η βασίλισσα, όμως, σηκώθηκε. Φόρεσε κάτι πιο βαρύ να προφυλακτεί από το πρωινό κρύο. Και πήγε ως το παράθυρο να κοιτάξει αν ο Διγενής, το ξανθό της παλληκάρι, γυρίζει απ' το κυνήγι. Τ' αγέρι όμως δεν της μολογούσε τίποτα. Οι πρωινές μυ-

ρωδιές ζαλίζανε· μα δε λέγανε για το γιο της. Το φως δυνάμωνε κι άρχισε να κοκκινίζει: γεννούσε την ελπίδα μα όχι τη σιγουριά.

«Θεέ μου», σκέφτηκε η βασίλισσα Ευδοκία, «ένα παιδάκι το 'χω. Αν του συμβεί τίποτα κακό; Ω! Δεν θα βαστάξω τέτοια μα-χαιριά».

Φώναξε τις βάγιες της περνώντας στο διπλανό δωμάτιο. Σε λίγα λεπτά ντύθηκε, ετοιμάστηκε. Κι ύστερα βγήκε στον 'κήπο. Ήταν ένας τρόπος να ησυχάσει. Πιθανό κάποιος από τους ανθρώπους του παλατιού να την πληροφορούσε πού βρισκόταν ο Διγενής. Αν άκουσε, βέβαια, τίποτα.

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΓΥΡΙΖΕΙ ΣΤΟ ΠΑΛΑΤΙ

Ο βασιλιάς Κινύρας περπατούσε δίπλα στην Ευδοκία συλλογισμένος. Ώρα-ώρα έκανε τάχα τον ήσυχο. Χαμογελούσε. Μα μόλις ξέφευγε από το μάτι των άλλων μισοκατσούφιαζε.

Το φως έπαιζε γύρω στα πράσινα φύλλα. Οι ευωδιές αδυνατίσανε με το προχώρημα της μέρας. Τα πουλια είχανε εξαιρετικό κέφι σήμερα μες το τιτύβισμά τους. Και τα τρεχούμενα νερά ήτανε πάνω στο δρόσισμά τους και στις χαρές τους.

Μια στιγμή η βασίλισσα γύρισε και πήρε από τον αγκώνα το βασιλιά.

—Φοβάμαι, Κινύρα μου, του λέει. Ο ήλιος μεσουράνησε κι ακόμα να φανεί ο Διγενής. Μήτε ένα μήνυμα...

—Μη χολοσκάς, Ευδοκία μου, της απαντά ο βασιλιάς. Έστειλα υπηρέτες παντού να κοιτάζουν. Κι όταν τον βρουνε να του πουν πως τον ζητώ. Νέοι είναι, όμως. Δε μπορούν να εκτιμήσουν τον χρόνο. Κι όλα τους είναι αγαπητά. Κι όλα τους δίνουν χαρά.

—Μα αν του συνέβηκε κακό;

—Θεός να φυλάξει, Ευδοκία. Μην κακομελετάς. Τάχατε πρώτη φορά λείπει το παιδί σε κυνήγι; Πάντοτε με τους φίλους σπαταλά δυο-τρεις μέρες σε τούτες τις εκδρομές. Δε χαιρέσαι όταν γυρίζει φορτωμένος κυνήγια; Τον ξεπερνάει κανένας;

Η βασίλισσα χαμογέλασε. Ο έπαινος του πατέρα, της ξύπνησε κι αυτής την περηφάνεια. Τάχατε υπάρχει μεγαλύτερη περηφάνεια από το να χαιρέσαι για τις αρετές του γιου σου; Και προπαντός για μια μάνα με μονάκριβο παιδί;

Σε λιγάκι, όμως, ένα σύννεφο ανησυχίας φανερώθηκε στο πρόσωπό της. Το χαμόγελο χάθηκε. Και πήρε ξανά τη θέση της η έγνοια.

Ο βασιλιάς, που παρακολουθούσε τις αλλαγές στο πρόσωπο

της, κατάλαβε πως ξαναγύρισε η έγνοια της.

— Έγνοια σου, όμως, Ευδοκία. Όταν θα 'ρθει με το καλό θα του υποδείξω ν' αραιώσει τούτες τις εξόδους. Πρέπει να μένει κοντά μου να κοιτάζει και τις υποθέσεις του βασιλείου. Γέρασα πια εγώ. Πρέπει να μάθει. Όσο έξυπνος κι αν είναι, άλλο πράμμα η εξυπνάδα κι άλλο πράμμα η πείρα. Κι είναι πολύ δύσκολη υπόθεση το να κυβερνάς. Δεν είναι λόγια.

Την ώρα εκείνη μπήκε, αγκομαχώντας από το τρέξιμο, ένας υπηρέτης. Ο ιδρωτας άχνιζε στο πρόσωπό του. Το μαύρο του μαλλί είχε ασπρίσει από την πολλή σκόνη.

— Λέγε, του λέει ο βασιλιάς.

— Ο... ο έρχεται, απαντά, πνιγμένος από το αγκομάχημα, 'ο υπηρέτης.

— Θεέ μου, γυρίζει το παιδί μου, λέει η βασίλισσα χωρίς να μπορεί να συγκρατηθεί. Βάγιες, Βάγιες, φωνάζει.

Τρέξανε οι βάγιες κοντά της. Όλες είχανε μια ευχάριστη ανησυχία.

Ο υπηρέτης πήρε δυο-τρεις ανάσες και συνέχισε:

— Το βασιλόπουλο γυρίζει. Εκεί κατά το νότο σηκώθηκε πολλή σκόνη. Ακούσαμε τα τραγούδια τους.

Τότε ο βασιλιάς γυρίζει προς τη συγκινημένη σύζυγό του και της λέει:

— Καλώς τα δεχτήκαμε, βασίλισσά μου. Δεν σου το 'λεγα να μην ανησυχείς;

Η βασίλισσα πια δεν άκουγε. Σκεφτόταν τις ετοιμασίες. Κι άρχισε να δίνει απανωτές τις προσταγές.

— Βάγιες.

— Στις προσταγές σου, κυρά μας.

— Είναι έτοιμο το λουτρό; ρωτά η βασίλισσα.

— Είναι ζεστό και μυρωδάτο, απαντά η μια βάγια.

— Έριξες στο νερό πολύ μερσίни; ρωτά η βασίλισσα.

— Έριξα απ' όλα. Κι ακόμα λίγο λασμαρι, απαντά η ίδια βάγια.

— Και το κρεβάτι του είναι έτοιμο; ρωτά μιαν άλλη βάγια η βασίλισσα.

— Το 'στρωσα πάνω-κάτω πούπουλα. Άπλωσα τα μεταξωτά σεντόνια, απαντά η δεύτερη βάγια.

— Ωραία, ωραία.

Την ίδια, όμως, ώρα είχε κι ο βασιλιάς τις έγνοιες του. Έδινε προσταγές για τα μουλάρια και πού να κουβαλήσουνε τα κυνήγια.

Κι εκεί που όλα ήταν αναστατωμένα, ακούστηκαν τραγούδια από μακριά. Στην αρχή δεν ξεχωρίζανε λόγια. Ήταν μόνο μια συγκινητική μελωδία. Τη μισοακούγανε και τη μισομαντεύανε. Όμως το μουσικό κύμα πλησίαζε. Πλησίαζε. Και μια στιγμή ξεχώρισε όλο το τραγούδι.

*Έριξα λιθάρια
πάνω στη μηλιά,
πέσανε κλωνάρια,
μήλα σαν φλουριά.*

Τα δάκρυα της χαράς τρέχανε στα μάγουλα των γυναικών. Οι άντρες πίζανε τον εαυτό τους να κρατηθούν. Μα έβλεπες που πνίγανε ένα κόμπο συγκίνησης στο λαιμό τους.

Και μια στιγμή γέμισε ο τόπος χαρές.

Το βασιλόπουλο έτρεξε στην αγκαλιά της μάνας του.

—Μανούλα μου.

—Διγενή μου....

Κι απάνω στο αγκάλιασμα που παρατραβούσε, χτύπησε στον ώμο του βασιλόπουλου ο βασιλιάς.

—Δεν κάνει τόση ώρα....

—Ζηλιάρη, λέει μες τα δάκρυα της η βασίλισσα.

—Καλώς σε βρήκα, βασιλιά και πατέρα μου, λέει το βασιλόπουλο.

—Καλώς μας ήρθες, γιέ μου, του λέει με συγκίνηση ο βασιλιάς.

Ετοιμαζόταν κι όλες να τον αγκαλιάσει μα συγκρατήθηκε. Γύρω στέκονταν ένα σωρό κόσμος.

—Μα... τί στεκόμαστε... λέει με κάποια ανησυχία η βασίλισσα.

Κι όλος ο κόσμος κινήθηκε δεξιά-ζερβά στις δουλιές του....

Ο Διγενής, το βασιλόπουλο της Πάφου, κοιτούσε πέρα μακριά από το παράθυρό του. Ο ουρανός ήταν καταγάλανος. Ο αγέρας φυσούσε δροσερός. Το πράσινο χρώμα του κήπου συχνά-πυκνά αναρριγούσε σα να το χάιδευε ένα χέρι αγαπητό.

Η πόρτα του δωματίου χτύπησε.

—Ποιός; ρωτά πρόθυμα το βασιλόπουλο.

—Η μάνα, απαντά μια φωνή από το διάδρομο.

—Η μάνα...

Έτρεξε το βασιλόπουλο κι άνοιξε την πόρτα.

Η βασίλισσα μπήκε στο δωμάτιο με φανερή στενοχώρια. Κοίταξε το Διγενή κατάματα κι ύστερα τον ρώτηξε.

—Τί σου συμβαίνει, παιδί μου;

—Κούραση, μάνα, και..., απαντά ο Διγενής και ξεροκαταπίνει σα να 'θελε να συγκρατήσει κάποιες λέξεις.

—Τί άλλο, παιδί μου;

—Πρέπει να φύγω σε λίγο. Είναι μεγάλη ανάγκη, μάνα. Θα μείνω, βέβαια, κοντά σου λίγες μέρες. Μα μόνο λίγες.

—Και γιατί, παιδί μου;

—Κάτι, κάτι με τραβά. Εκεί πάνω στα Λουτρά της Αφροδίτης.

Η βασίλισσα χαμογέλασε.

Το βασιλόπουλο, όμως, αναστέναξε βαθιά.

«Έγνοιες της νιότης», σκέφτηκε η βασίλισσα. «Θα περάσουν κι αυτές».

—Πρέπει τώρα να κοιμηθείς, παιδί μου.

Το βασιλόπουλο έγνεψε με το κεφάλι.

Η βασίλισσα το φίλησε στο μέτωπο, του χαμογέλασε γλυκά και βγήκε. Μα η καρδιά της δέθηκε κόμπο.

—Θα φύγει σε λίγες μέρες, ψιθυρίζει, ενώ τραβάει προς το δωμάτιό της...

Μια μικρούλα πετρίτσα χτύπησε στο παράθυρο του βασιλόπουλου.

Ο Διγενής, το βασιλόπουλο, που λαγοκοιμόταν μισοντυμένο, πετάχτηκε απάνω κι έτρεξε στο παράθυρο. Σκύβοντας είδε το Θεμιστοκλή, τον πιο πιστό του φίλο, να κοιτάζει προς τα πάνω ανήσυχος.

Ο Θεμιστοκλής μόλις είδε το πρόσωπο του Διγενή έγνεψε γρήγορα με το χέρι και χώθηκε μες τους πυκνούς θάμνους.

Το βασιλόπουλο φόρεσε γρήγορα-γρήγορα τ' άλλα του ρούχα, ζώστηκε το μικρό χρυσό σπαθί και τάχατε ατάραχος βγήκε

από το δωμάτιο του και προχώρησε στους διαδρόμους. Στο κεφαλόσκαλο συναντήθηκε με τον πατέρα του.

—Πατέρα..., λέει με ταπεινωσύνη ο Διγενής.

—Μπα; Γρήγορα μου ξεκουράστηκες, του λέει ο βασιλιάς.

—Νιώθω πολύ καλά, πατέρα. Θα πάω μιὰ βόλτα στον κήπο...

—Νεότης, νεότης, λέει ο βασιλιάς χαμογελαστός και τραβάει πέρα πρὸς τα δωμάτιά του.

Το βασιλόπουλο δάγκασε τα χείλη. Δεν ήθελε να πει τέτοιο ψέμμα στον πατέρα του. Κι άρχισε να κατεβαίνει ένα-ένα τα σκαλοπάτια, τα ντυμένα με πράσινο βελούδο. Αλλά και μια άλλη πεθυμιά τον τραβούσε προς τα έξω, έτσι όπως το φως τραβάει τα έντομα τη νύχτα.

Πέρασε μερικούς διαδρόμους, στρωμένους με ντόπιο μάρμαρο και γεμάτους δεξιά-ζερβά με λουλούδια της εποχής. Και κάποτε έφτασε στο απόμακρο κιόσκι, το τυλιγμένο μες το χλωρό κισσό.

Στο άνοιγμα του κιοσκιού περίμενε με ανυπομονησία και λίγη ανησυχία ο Θεμιστοκλής. Μια κοκκινάδα έβαφε το λευκό πρόσωπο του ξανθού παλληκαριού, που γνώριζε όλα τα μυστικά του Διγενή.

—Την έφερα, λέει ο Θεμιστοκλής στο Διγενή, μόλις τούτος πλησίασε.

—Σ' ευχαριστώ, Θεμιστοκλή. Τώρα όμως κοιτάξε δεξιά-ζερβά μήπως έρθει κανένας. Πρέπει να προλάβω να τα μάθω όλα.

—Έγνοια σου, Διγενή. Τ' άνοιγμα του κιοσκιού μονάχα ο βασιλιάς μπορεί να το περάσει....

Χαμογελάσανε.

Το βασιλόπουλο προχώρησε στο κιόσκι. Βαθιά στον ξύλινο πάγκο καθόταν μαζεμένη η μαυροφορούσα μάγισσα. Το σταφιδωμένο από τα χρόνια πρόσωπό της δεν ξεχώριζε μέσα στο μισοσκόταδο του κιοσκιού. Ωστόσο τα δυό της λαμπερά μάτια τρυπούσανε τις σκιές και καρφώνονταν πάνω του.

Όταν πλησίασε το βασιλόπουλο η γριά μάγισσα σηκώθηκε από τον πάγκο και το υποδέχτηκε με ταπεινωσύνη.

—Προσκυνώ, βασιλόπουλό μου, λέει.

—Σε χαιρετώ, θειούλα μου. Μα... κάθησε, παρακαλώ.

—Ευχαριστώ, παιδάκι μου, χμ! βασιλόπουλό μου ήθελα να πώ, απαντά η γριά μάγισσα.

—Άκουσα για σένα χίλια καλά λόγια, της λέει το βασιλόπουλο όρθιο μπροστά της. Λένε πως όλος ο κόσμος εκτιμά την

τέχνη σου. Θα 'θελα να δείξεις τη δύναμή σου και σε μένα...

—Μετά χαράς, παιδάκι μου, χμ! βασιλόπουλό μου, απαντά η γριά μάγισσα. Δόσε μου τη φούχτα σου να διαβάσω....

Το βασιλόπουλο δίνει το χέρι του μ' ανοικτή τη φούχτα. Η γριά παίρνει τη φούχτα και τη στρίβει δεξιά-ζερβά ώσπου βρήκε μια δέσμη φως. Την κράτηξε εκεί και παρατηρούσε με προσοχή.

—Λοιπόν; ρωτά σε λίγο το βασιλόπουλο.

—Θα ζήσεις πολλά χρόνια. Το λέει αυτή η γραμμή. Α! ναι! εδώ λέει πως θα παντρευτείς.

—Ποιά, καλέ θειούλα;

—Τη βασίλισσα των νεράιδων, απαντά η γριά μάγισσα και γυρνά το βλέμμα της και το καρφώνει μες τα μάτια του.

—Μπα!

—Κι έτσι θα γίνεις ο πιο δυνατός βασιλιάς της Κύπρου. Βασιλιάς των ανθρώπων και βασιλιάς των στοιχειών. Ναι! Ναι! Θα συναντήσεις τη βασίλισσα σου στον Ακάμα. Εκεί είναι μια βρύση θαυματουργή. Λούζονται μέσα οι γέροι και γίνονται παλληκάρια. Λούζονται οι γριές και γίνονται κοπέλλες σαν τα τριαντάφυλλα.

Ο Θεμιστοκλής έκανε θόρυβο. Ήταν το σύνθημα που έλεγε πως κάποιος πλησιάζει.

—Πάρε τη γριά, Θεμιστοκλή, και δόσε της ένα πουγγί χρυσά φλουριά, λέει ο Διγενής κι απομακρύνεται.

Ο Θεμιστοκλής πήρε τη γριά μάγισσα και την πήγε στο σπιτικό της.

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΠΗΓΑΙΝΕΙ ΚΥΝΗΓΙ ΣΤΟΝ ΑΚΑΜΑ

Μόλις είχε χαράξει. Το φως ακόμα μόλις θαμπό ξεπρόβαλλε από την ανατολή. Οι φωνές των πουλιών μάλλον μαντεύονταν. Οι πρώτοι άνθρωποι του παλατιού, που γνοιάζονταν τα ζώα, μισοξυπνήσανε και πασκίζανε να διώξουν τον ύπνο από τα βλέφαρά τους.

Το βασιλόπουλο με το Θεμιστοκλή συναντιόταν μέσα στις σκιές της αυλής.

—Τώρα να βαρέσεις το κυνηγετικό σου βούκινο, προστάζει ο Διγενής.

—Μονάχα οι δυο θα πάμε, βασιλόπουλό μου;

—Ναι! μόνο οι δυο μας με τους υπηρέτες και με τρόφιμα για πέντε μέρες.

Ο Θεμιστοκλής βάρεσε το βούκινο.

Μια ταραχή απλώθηκε στις αυλές. Οι υπηρέτες τρέχανε δεξιά-αριστερά, παίρνοντας και δίνοντας τις προσταγές. Τα μουλάρια κι όλας είχανε φορτωθεί με τις προμήθειες. Και μόλις πρόβαλε ο ήλιος σκορπίζοντας χρυσά βέλη παντού, τα πάντα ήτανε έτοιμα.

Από την πόρτα ξεπρόβαλε η βασίλισσα με αρκετή ανησυχία. Η κίνησή της έδειχνε κάποιον εκνευρισμό. Πλησίασε.

—Παιδάκι μου, του λέει, μα μόλις χθες γύρισες. Πού πας τώρα; Τούτες είναι οι υποσχέσεις σου;

—Μητέρα, τούτο είναι το στερνό κυνήγι. Ύστερα θα μείνω κοντά σας. Ή ... κάπου αλλού, της απαντά.

—Μην κακομελετάς, γιόκα μου....

Στην ώρα φάνηκε κι ο βασιλιάς κατσούφης κι έτοιμος για φωνές.

Η βασίλισσα πήρε μυρωδιά τα νεύρα του άντρα της. Κι αμέσως έτρεξε κοντά του με πολλή γλυκάδα.

Ο βασιλιάς σταμάτησε απότομα και την κοίταξε σιωπηλός.

ΜΑΡΤΙΝΟΣ

Καλλι

—Είναι η τελευταία φορά. Μου το υποσχέθηκε. Γι' αυτό του έχω δώσει τη συγκατάθεσή μου, λέει η βασίλισσα. Σε παρακαλώ μην τον εμποδίσεις. Φάνου καλός και... υποχωρητικός.

Ο βασιλιάς μαλάκωσε. Πήρε αγαθή έκφραση σα να κοιτούσε μικρά παιδιά που παίζουν μες τον ήλιο. Πλησίασε το Διγενή και του λέει:

—Για πού με το καλό, γιόκα μου;

—Για τον Ακάμα, πατέρα.

—Για τον Ακάμα: για αγριογούρουνα; Μα κοιτάξε, παιδί μου. Κουρασμένος και με τόσο λίγους κυνηγούς δεν πάει ένας στα δύσκολα κατατόπια του Ακάμα.

—Στον Ακάμα; ρωτά ανήσυχη η βασίλισσα.

—Έτσι λέει, απαντά ο βασιλιάς.

—Μα είναι και οι νεράιδες στα μέρη τούτα. Είναι δαιμονικά φοβερά και τρομερά. Τα δίχτυα τους είναι απλωμένα στις σκιές και στα ξέφωτα, λέει ανήσυχα η βασίλισσα.

—Μη φοβάστε, παρακαλώ, λέει χαμογελαστά το βασιλόπουλο. Η ευχή σας θα με προστατεύει.

Μείνανε λίγη ώρα σιωπηλοί. Ο καθένας σκεφτόταν. Στα στερνά το βασιλόπουλο μίλησε.

—Δόστε μου την ευχή σας, γιατί θαρρώ είναι ώρα να ξεκινάμε...

Και δόσανε οι γονιοί τις ευχές και τα φιλήματά τους.

Μεμιάς η συνοδεία ξεκίνησε.

Μπροστά πήγαιναν στ' άλογά τους ο Διγενής κι ο Θεμιστοκλής. Πίσω ερχόντανε τα μουλάρια με τους ανθρώπους του παλατιού.

Μόλις βγήκανε από την αυλή στο δρόμο περιμένανε τα σκυλιά με την ανησυχία του κυνηγού.

Κι οι δρόμοι γεμίσανε τραγούδια:

Οι σκύλοι αλυκτούνε,

το κέρασ ηχεί,

τ' αλόγατα ορμούνε

στο δάσος μ' ορμή.

Ολά, ολά, ολά,

Τραλαλά, τραλαλά.

Τα φύλλα σαλεύουν,
η τσιχλα λαλεί,
στα θάμνα χορεύουν
χιλιάδες λαγοί.
Ολά, ολά, ολά,
Τραλαλά, τραλαλά.

Τα δάση είναι πολύ πυκνά στον Ακάμα, εκεί στα βορειοδυτικά της Κύπρου. Στα θάμνα, εδώ κι εκεί όπου ξανοίγονται μικροί λόφοι, ζούνε περδίκια και λαγοί. Μα στις πυκνές καρδιές του δάσους ζούνε οι αγριόχοιροι με τα σουβλερά δόντια, που ορμάνε ολόγισια κατά τον άνθρωπο να τον σκοτώσουν.

Οι μέρες του Θεού ήταν πολύ καλές για κυγήγι. Καθαρός ο ουρανός, λαμπρός ο ήλιος. Η γη ήσυχη, στις ομορφιές και τις καλωσύνες της.

Ο Διγενής με το Θεμιστοκλή κυνηγούσανε χαρούμενοι. Είχε κι όλας ο Διγενής λησμονήσει το τί είχε η γριά μάγισσα. Η γύρω φύση τον ζάλισε με τα μάγια της, τον έκανε δικό της. Το πλούσιο κυνήγι του θόλωσε τη σκέψη.

Μια στιγμή ξεχώρισε από τους ανθρώπους του το βασιλόπουλο. Έμεινε πίσω. Έστριψε δεξιά πέρα σ' ένα πράσινο φούντωμα. Όταν πλησίασε, ένας γάργαρος ήχος βρύσης του ξύπνησε τη δίψα και την περιέργεια. Ψηλές αροδάφνες και μερσινιές περιζώνανε τούτο το τοπίο. Οι πλατύφυλλες συκιές δίνανε βαθύ και βαρύ ίσκιο. Και μια δροσιά ανάβλυζε....

Έσπρωξε κάτι μερσινιές ο Διγενής, το βασιλόπουλό μας, και προχώρησε. Ξαφνικά, ένα ξέφωτο άνοιξε μπροστά του. Και στη μέση μια στραφτερή λίμνη καθρέφτιζε το γαλάζιο ουρανό και τους ίσκιους των κλώνων πέρα στη μια πλευρά της. Καθαρό νερό χυνόταν από το κούφωμα ενός βράχου σκεπασμένου με πράσινα μούσκλια. Κι εκεί που έπεφτε μαζεύονταν πολλές άσπρες φουσκάλιδες, που χορεύανε σαν πεταλούδες πάνω σε άσπρα λουλούδια.

Κι εκεί που θαύμαζε το τοπίο ο Διγενής δυο χέρια άσπρα κι ένα ξανθό σαν κομμάτι από τον ήλιο κεφάλι καθρεφτίστηκε στα νερά. Τα δυο χέρια απλώσανε κι αρπάξανε ένα γερό κλώνο, που κρεμότανε μες το νερό. Με μια ωραία κίνηση, λαστιχένια, πετάχτηκε έξω ένα κάτασπρο, αφρογεννημένο κορμί, σα νάτανε γάλα πηγμένο και ζάχαρης.

—Α! φωνάζανε χίλια αόρατα στόματα τριγύρω.

—Α! αναφώνησε το βασιλόπουλο, που είχε βάλει την παλάμη του αντήλιο μπροστά στα μάτια του.

Η γυναίκα που βγήκε μες τον ήλιο κι έλαμπε δίπλα σα γιασεμί άκουσε την αναφώνηση του βασιλόπουλου. Άφησε μια δυνατή φωνή κι όρμησε να κρυφτεί μες τις μερσινιές και τις δάφνες.

Το βασιλόπουλο σα να το τραβούσε ένα φως προχώρησε όχτο-όχτο τη λίμνη κι έφτασε πέρα στην άλλη πλευρά, όπου κρυβόταν η ωραία γυναίκα.

—Μην κοντεύεις, άνθρωπέ μου. Δεν είμαι γυναίκα τούτου του κόσμου. Είμαι η βασίλισσα των νεράιδων. Αν μ' αγγίσεις θα σε χτυπήσω στο πρόσωπο και θα ζαβώσεις. Δε θα κλείνει πια το στόμα και το μάτι σου. Και θα 'σαι για πάντα αγγελοχτυπημένος....

Τότε το βασιλόπουλο γονάτισε και της μίλησε ταπεινά μα με θέρμη:

—Βασίλισσα των νεράιδων και της καρδιάς μου. Εσύ είσαι η διορισμένη από τη μοίρα γυναίκα μου. Δε θέλω να σ' αγγίσω. Θέλω να σε κάμω ταίρι μου και βασίλισσα όλης της Κύπρου. Μη με διώχνεις, άγγελε του τόπου τούτου.

—Α...! ακούστηκε από χίλια στόματα τριγύρω.

—Σιωπάτε, νεράιδες. φωνάζει η βασίλισσά τους κρυμμένη ακόμα μες τα μερσινία. Αν, Διγενή, με θέλεις για ταίρι σου θα πρέπει να υποτακτείς σε δυο συμφωνίες. Τα παιδιά που θα κάμουμε θα μεγαλώσουν πέρα στη χώρα των νεράιδων. Κι ό,τι θα δεις πέρα στο βασίλειό μου δε θα παραπονιέσαι ή να θυμώνεις. Σκέψου το σαράντα μέρες. Στις σαράντα έλα εδώ στη λιμνούλα. Θα σε καρτερώ να πάμε στη χώρα μου να παντρευτούμε.

—Το χέρι σου βασίλισσά μου, να φιλήσω, λέει ο Διγενής.

—Μονάχα στις σαράντα μέρες, αν αποφασίσεις....

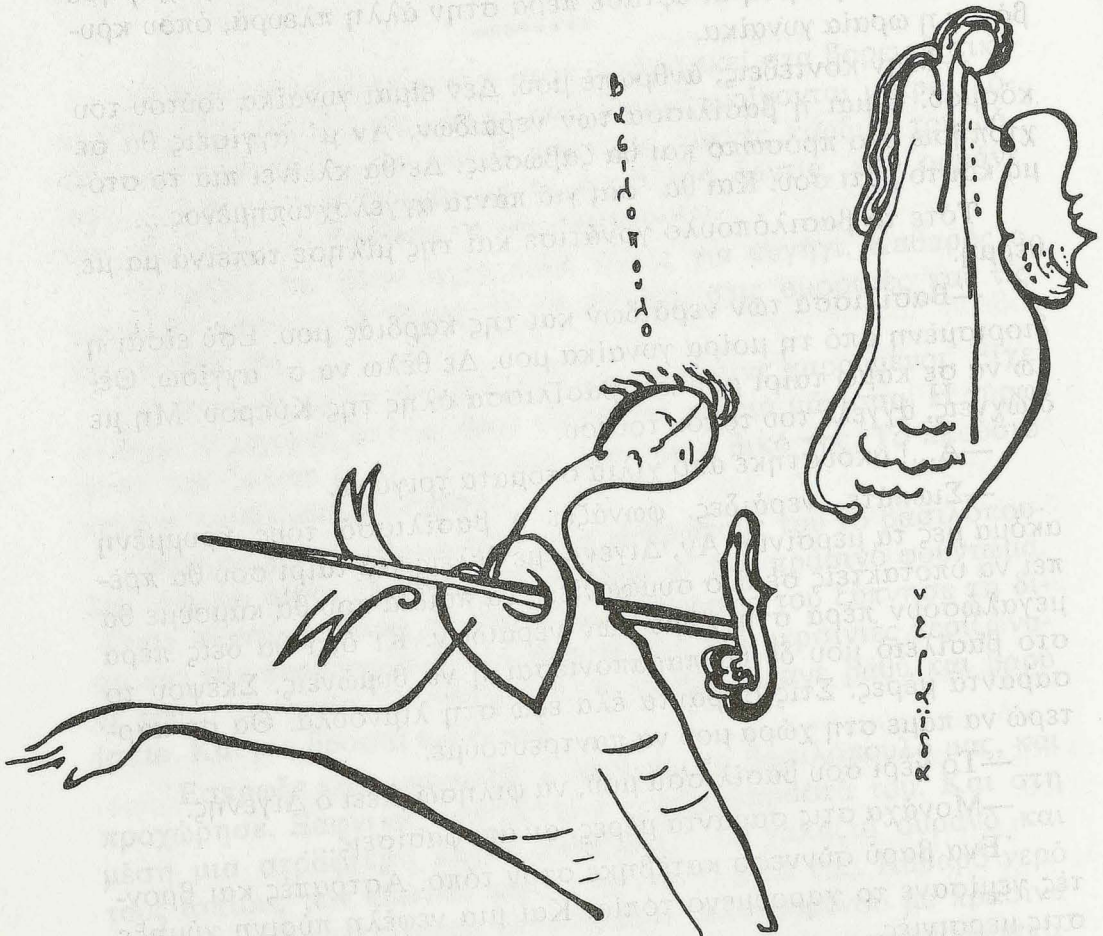
Ένα βαρύ σύννεφο κατέβηκε στον τόπο. Αστραπές και βροντές γεμίσανε το χαρούμενο τοπίο. Και μια νεφέλη πύρινη χύμηξε στις μερσινιές.

Το βασιλόπουλο φοβήθηκε κι έτρεξε μακριά. Ξαναβγήκε πέρα στο άπλωμα και προχώρησε προς το δάσος, όπου τον περιμένανε ανήσυχοι οι άνθρωποί του.

—Θεμιστοκλή, φωνάζει το βασιλόπουλο.

—Δεν είναι εδώ, βασιλόπουλό μου, του απαντά ένας. Γυρνάει εδώ κι εκεί για να σε βρεί....

—Εμπρός να γυρίσουμε στον τόπο μας....

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

ΣΑΛΙΝΑ

ΤΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ ΣΤΕΝΟΧΩΡΙΟΤΑΝ

Οι μέρες στο παλάτι κυλούσανε θλιμμένες. Το βασιλόπουλο έγινε λιγομίλητο. Απόφευγε τις συντροφιάς και τις εμφανίσεις. Αποσυρόταν πολύ ενωρίς στο δωμάτιό του και χάζευε λυπημένο από το παράθυρο μακριά. Όλη την άλλη μέρα περιπλανιόταν στον κήπο, πέρα στο περιβόλι και πίσω στο μικρό δασάκι με τα χαμηλά πεύκα.

Όλοι στο παλάτι νιώθανε συμπόνια για το πικραμένο τους βασιλόπουλο. Κανένας δεν ήξερε το λόγο τούτης της πίκρας. Ωστόσο θα 'πρεπε να 'ναι πολύ βαριά. Για τούτο λυπόντανε όλοι διπλά.

Μάταια η βασίλισσα κι ο βασιλιάς το ρωτούσανε. Οι δικαιολογίες που τους έδινε τους άναβαν διπλές υποψίες στην καρδιά.

—Γιε μου, λέει μια μέρα ο βασιλιάς στο βασιλόπουλο. Ξομολογήσου στον πατέρα σου το τί σε βασανίζει. Θέλεις γιορτές, να προστάξω να στρωθούν τραπέζια, να ρθουν τραγουδιστές; Θέλεις αγώνες να καλέσω τους πρώτους από τα διπλανά βασίλεια ν' αγωνιστούνε στο τρέξιμο, στο λιθάρι, στο δοκίμι; Ή θέλεις να σου βρω μια χαριτωμένη βασιλοπούλα να σε παντρέψω να δώ κι εγώ εγγονάκι προτού κλείσω τα μάτια μου;

—Λυπάμαι που σε στενοχωρώ, πατέρα, απαντά το βασιλόπουλο. Θα πάω στους αγώνες της Αθήνας. Εκεί όμως μαζεύονται οι ξώπρωτοι από όλα τα μέρη μας. Φοβάμαι μη νικηθώ και ντροπιάσω τον τόπο μας.

—Παιδί μου, άδικα στενοχωριέσαι. Ίσα-ίσα τούτη η λιποψυχιά σου θα σου στοιχίσει. Κοίτα ν' ασκηθείς στο μεταξύ και μη φοβάσαι. Πρώτος θα 'σαι στο κονταροχτύπημα, πρώτος και στο δοκίμι και πρώτος στ' αγωνίσματα.

Το βασιλόπουλο αναστέναξε.

Η μάνα του, η βασίλισσα Ευδοκία, που στο μεταξύ άκουσε τις κουβέντες, το ρώτηξε στενοχωρημένη.

—Και πότε με το καλό θα μας φύγεις για την Αθήνα, Διγενή μου;

—Σε καμιά δεκαριά μέρες, μάνα.

Τ' άκουσε η μάνα και πικράθηκε πολύ. Είχε ένα καρδιοχτύπι που της έλεγε πως θα λείψει πολύ καιρό από το πλάι της. Φοβόταν κι όλας να ρωτήσει.

Κι ήρθε στην ώρα της η ερώτηση του βασιλιά.

—Και πόσο θα μας λείψεις; ρωτά ο βασιλιάς το βασιλόπουλο

—Δεν ξέρω, πατέρα. Λέω άμα τελειώσουν οι αγώνες να κάνω ένα γύρο σ' όλα τα Ελληνικά βασίλεια. Να γνωρίσω πολιτείες κι ανθρώπους. Να κάμω φίλους και γνώριμους.

—Μμ! Καλή η σκέψη σου, απαντά με κάποια συγκατάβαση ο βασιλιάς.

Το βασιλόπουλο χαμήλωσε το βλέμμα. Ένιωθε το μάτι της μάνας να καρφώνεται στα μάτια του. Φοβότανε μήπως προδοθεί.

Περάσανε ακόμα λίγες δύσκολες μέρες. Και κάποτε έφτασε η παραμονή της διορίας, που του 'χε τάξει η βασίλισσα των νεράιδων.

—Θεμιστοκλή, πιστέ μου φίλε, λέει ο Διγενής στο Θεμιστοκλή. Αύριο κι όλας θ' αναχωρήσω για πολύ μακρυνά.

—Μονάχος, βασιλόπουλό μου;

—Μονάχος. Ωστόσο σου ζητώ, Θεμιστοκλή, μια τελευταία χάρη. Απόψε, μόλις βγει το φεγγάρι, να μου φέρεις εκεί στο κιόσκι τη γριά μάγισσα. Κάτι θέλω να τη ρωτήσω, προτού ξεκινήσω για τόσο μακρυνά.

Δεν άργησε να φτάσει το βράδυ. Και μόλις απλώσανε οι σκιές ένα γεμάτο φεγγάρι βγήκε στον ουρανό.

Το βασιλόπουλο πήγε στο κιόσκι.

Ο Θεμιστοκλής είχε κι όλας φέρει εκεί τη γριά μάγισσα.

Το βασιλόπουλο τρύπωσε μέσα. Από τις χαραμάδες έμπαινε λίγο ασημί φως. Διάκρινε στο βάθος το μαύρο όγκο της γριάς μάγισσας.

—Καλησπέρα, θειούλα. Ω, μη σηκώνεσαι, της λέει το βασιλόπουλο.

—Καλησπέρα, βασιλόπουλό μου. Τί καλά έχουμε;

—Δύσκολα πράγματα, θειούλα.

—Μην το λες... να δω τη φούχτα σου...!

Το βασιλόπουλο άνοιξε τη φούχτα του.

Η γριά μάγισσα την πήρε στα σκελετωμένα της χέρια. Την έστριψε λίγο προς τ' ασημί το φως. Συλλογίστηκε.

—Τί βλέπεις, θειούλα;

—Δυσκολίες στην αρχή. Μα θα τις ξεπεράσεις όλες και στα τελευταία θα ζήσεις ευτυχισμένος με τη βασίλισσά σου.

—Ποιά βασίλισσά μου, θειούλα;

—Αυτή που πας να βρεις. Ε; Αύριο κι όλας. Μου το 'πανε τ' αστέρια. Μου το 'πανε τα μάγια....

—Ω! σ' ευχαριστώ.

—Και τώρα καλή σου νύχτα, βασιλόπουλό μου. Πήγαινε να πλαγιάσεις ενωρίς. Αύριο μόλις φανεί ο αυγερινός, με κείνο το τρεμουλιάρικό του ματάκι πρέπει να ξεκινήσεις. Αλλιώς θ' αργήσεις να φτάσεις στη λιμνούλα. Ε;

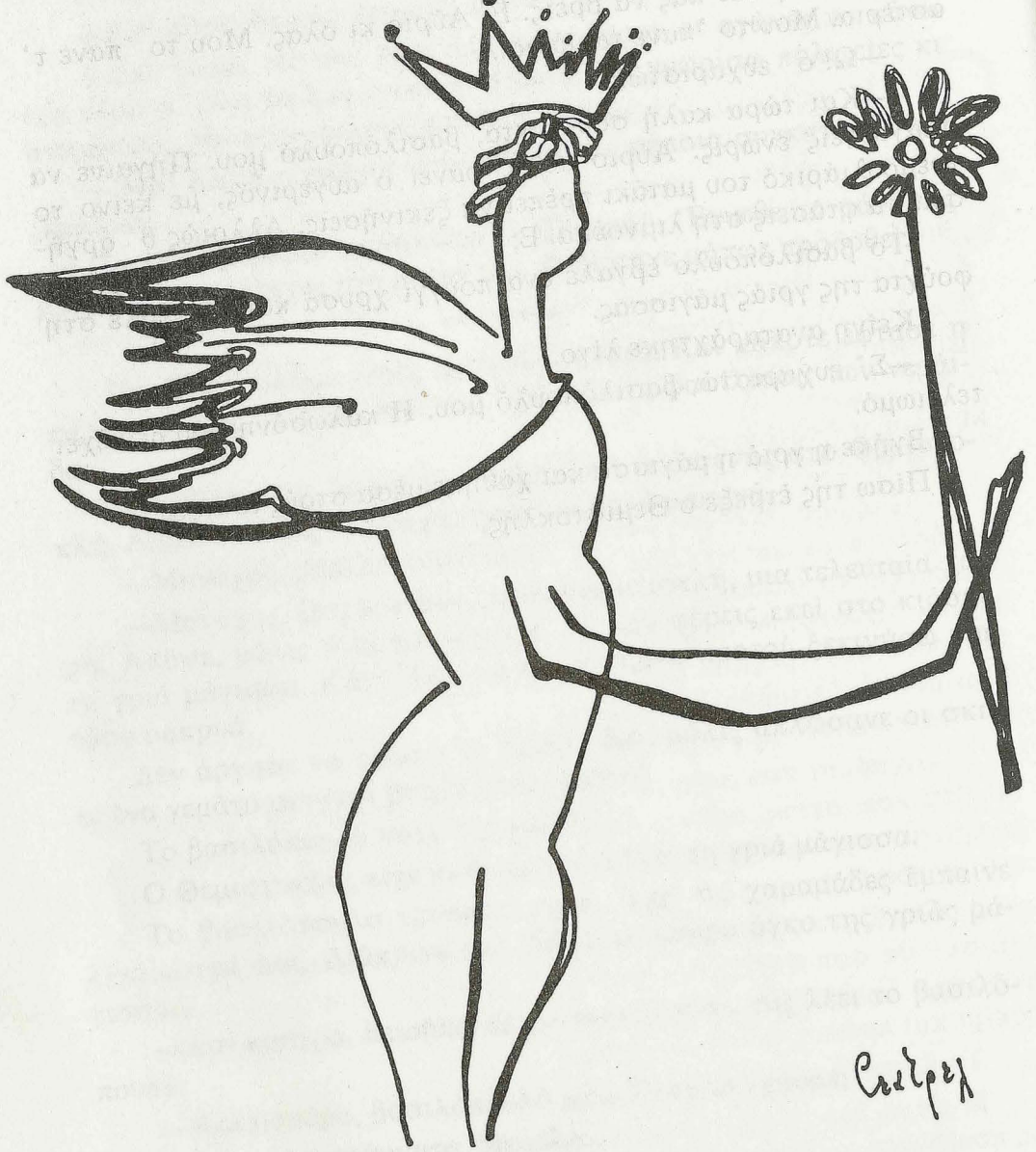
Το βασιλόπουλο έβγαλε ένα πουγγί χρυσά και το 'βαλε στη φούχτα της γριάς μάγισσας.

Κείνη αναταράχτηκε λίγο.

—Σ' ευχαριστώ, βασιλόπουλό μου. Η καλωσύνη σου δεν έχει τελειωμό.

Βγήκε η γριά η μάγισσα και χάθηκε μέσα στους ίσκιους.

Πίσω της έτρεξε ο Θεμιστοκλής.

Α - Τ - Ο - Μ - Α - Σ - Τ - Ο - Σ

Ευέρπης

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΡΑΪΔΩΝ

Στον ίσκιο της συκιάς με τα πλατιά τα φύλλα περίμενε η βασίλισσα των νεραΐδων. Το φως χτυπούσε μες τη λιμνούλα και τη γέμιζε λάμπεις. Ο ουρανός ξάνθηγε μες το πολύ το φως σα να 'χε πασπαλίσει τον αγέρα χρυσαφένια σκόνη. Μια μαγευτική αύρα έβγαινε από το πυκνό δάσος και κατέβαινε σε τούτο το τοπίο, πεταλίζοντας μες τα πράσινα φύλλα.

Σε κάθε μερσινιά στεκόταν και μια νεραΐδα. Άλλες είχανε κατάξανθα μαλλιά, που γυαλίζανε μες τον ήλιο σα μετάξι. Άλλες σκεπάζανε τον ώμο μ' ένα μάτσο γυαλιστά σαν αλειμένα με δαφνόλαδο μαύρα μαλλιά. Εκεί ανέμιζε μες τον αγέρα ένα μεταξωτό σάλι από κάποιο λαιμό. Κάπου πέρα στράφτανε δυο μάτια γαλανά σαν τον ωκεανό. Εδώ κοντά δυο χείλη, σωστά κεράσια.

Παντού υπήρχε χυμένο ρίγος, αναμονή, καρδιοχτύπι.

Κι εκεί, που όλα δύσκολα αναπνέανε από την αγωνία, φάνηκε ο Διγενής. Παραμέρισε με νευρική κίνηση τα φύλλα και τα θάμνα κι άστραψε σαν ξανθός άγγελος.

Αντίκρυ ξεχώρισε η βασίλισσα των νεραΐδων.

— Ήρθα, πεντάμορφή μου. Σήμερα κλείσανε οι σαράντα μέρες της διορίας, φωνάζει το βασιλόπουλο.

— Και δέχτηκες τους όρους μου; απαντά με την κρυσταλλένια της φωνή η βασίλισσα των νεραΐδων.

— Ένα προς ένα. Γιατί εσύ είσαι πια η ζωή μου, το βασίλειό μου κι ο θεός μου.

— Καλώς να ορίσεις, άρχοντά μου Διγενή. Δέχομαι να γίνω σύζυγός σου.

Και τότε με χίλια στόματα τριγύρω οι νεραΐδες αρχίσανε τα νυφικά τραγούδια.

*Ωρα καλή κι ώρα χρυσή
κι ώρα μαλαματένια...*

Μ' ολάνοιχτη την αγκάλη κίνησε προς το μέρος της συκιάς το βασιλόπουλο, ο Διγενής.

Μα κι η βασίλισσα μ' απλωμένα εμπρός τα ολόασπρα της χέρια προχώρησε να συναντήσει τούτο τον ξανθόν άγγελο.

Κι όταν δίπλα σ' ένα κοντούτσικο δεντράκι τα χέρια τους ενώθηκαν πύρινο σύννεφο κατέβηκε και τους άρπαξε μες το κόκκινό του βαμπάκι.

Κι ύστερα ξανάγινε χρυσή ησυχία στο τοπίο με τις μερσινιές και τις συκιές...

Ήταν μια μεγάλη αίθουσα που άστραφτε με τους καθρέφτες και τους αναμένους πολυέλαιους. Σε χρωματιστές γλάστρες, όλο κρύσταλλο, αυξάινανε κάτι ζωτικά λουλούδια με περίεργα σχήματα και χρωματισμούς. Ανάμεσα στους καθρέφτες κρέμουνταν πολύ μεγάλα χαλιά με εξαιρετες ζωγραφιές. Χάμω το δάπεδο ήταν στρωμένο με ακριβά περσικά χαλιά. Απάνω το ταβάνι έλαμπε και καθρέφτιζε την αίθουσα ανάποδα.

Στον ανατολικό τοίχο, που τον κάλυπτε μια τεράστια ζωγραφιά, ορθωνόταν ο θρόνος σκεπασμένος με κόκκινο βελούδο. Τριγύρω του ήταν ξαπλωμένες δέκα νεράιδες ντυμένες στα ολόασπρα. Κρατούσαν πανέρια γεμάτα κατάλευκα τριαντάφυλλα.

Δεξά και ζερβά σ' όλο το μάκρος της αίθουσας στέκονταν σε δυο σειρές νεράιδες και τελώνια. Κάθε δέκα νεράιδες φορούσαν φορεσιές άλλου χρώματος. Έτσι η παράταξη τους ξάφνιαζε με την πολυχρωμία της.

Ένας γλυκός ψίθυρος κυμάτιζε μες την αίθουσα. Και ξαφνικά ηχήσανε απ' έξω οι μελωδικές καμπάνες. Κι η μεγάλη κόκκινη πόρτα στα δυτικά της αίθουσας άνοιξε. Μια δυνατή φωνή ανάγγειλε:

—Η δοξασμένη μας βασίλισσα και ο σύζυγός της ο Διγενής.

Και τότε ο χορός με τα πολλά όργανα από ένα εξώστη, βορρινά της αίθουσας άρχισε το γαμήλιο εμβατήριο:

*Στη ρήγαινα την άξια
δόξα τιμή και δόξα...*

Η βασίλισσα των νεράιδων ντυμένη στο κατάλευκο μεταξωτό νυφικό της, γεμάτη διαμάντια, κι ένα αστέρι λαμπερό στο στέμμα της, προχώρησε ακουμπώντας στο δυνατό χέρι του Διγενή.

Ο Διγενής φορούσε μια κατακόκκινη βελουδένια στολή μ'

ένα χρυσό σπαθί. Πάνω στο κεφάλι του έλαμπε ένα στέμμα με τον κατάχρυσο ήλιο απάνω.

Πίσω από το ζευγάρι έρχονταν τέσσερεις νεράιδες, που κρατούσαν την ουρά του νυφικού.

Η πομπή προχωρούσε προς το θρόνο, ενώ δεξιά-ξερβά γονατούσαν όλοι.

Και μόλις το ζευγάρι πλησίασε στο θρόνο, οι λευκοντυμένες νεράιδες σκορπίσανε τα λευκά φύλλα από τα τριαντάφυλλα, που κρατούσανε στα πανέρια τους.

Η βασίλισσα των νεράιδων κάθησε στο θρόνο της. Δίπλα στάθηκε ο Διγενής.

Τότε η βασίλισσα μίλησε:

—Λαέ των νεράιδων και των τελωνιών. Σήμερα αναθέτω τη διοίκησή σας στο νέο, μεγάλο σας αφέντη, το Διγενή τον Κυπριώτη. Είθε ο Θεός του κόσμου μας να τον φωτίζει στο καλό.

Σηκώθηκε από το θρόνο και παραχώρησε τη θέση της στο Διγενή.

Την ίδια ώρα μια φωνή κυμάτισε μες την αίθουσα.

— Άξιος.

Τέσσερα κοκκινοντυμένα τελώνια κουβαλήσανε ένα δεύτερο μικρότερο θρόνο κοντά στον πρώτο.

Και τότε ο Διγενής μίλησε στο λαό των νεράιδων και των τελωνιών.

—Λαέ μου, αν και θνητός από το νησί της Κύπρου, δέχτηκα ν' αφήσω τον κόσμο μου και το βασίλειό μου για την ομορφιά της βασίλισσάς σας. Πάντα θα 'ναι στο πλευρό μου να μοιράζεται μαζί μου την εξουσία.

Έδειξε το δεύτερο θρόνο στη βασίλισσα.

Κείνη χαμογέλασε και κάθησε, ενώ η αίθουσα γέμιζε ζητωκραυγές.

Ο Φθόνος είχε δει από ένα παράθυρο τί γινόταν μες τη μεγάλη αίθουσα. Από το κακό του κιτρίνισε κι ύστερα πρασίνισε. Δεν χώνευε τις ευτυχίες του νέου ζευγαριού.

Τώρα μες το καλύβι του μάζεψε όλα τα κακά τελώνια. Ήταν η Υποψία που τα βλέφαρά της δεν άνοιγαν ολότελα μα ως τα μισά μόνο. Έτσι κοιτούσε πάντα χάμω ή λοξοκοιτούσε. Δίπλα της καθόταν η Καταλαλιά, μια γλωσσού γριά που διαρκώς μιλά τάχα

κρυφά να μην τ' ακούσουν παραπέρα. Τούτη η Καταλαλιά δεν αφήνει ψευτιά που να μη σου τη φορτώσει. Η Ζήλεια φαινόταν πιο κάτω μες το μισοσκόταδο. Κι όμως μες το χαμόγελό της άφριζε το φαρμάκι. Πέρα ήταν το Μίσος, που το σκυθρωπό του πρόσωπο έβλεπε όλο ένα γυμνό μαχαίρι.

Ο Φθόνος τους τα 'πε όλα, ένα προς ένα. Λυσσάξανε όλοι τους.

—Θ' αρχίσω πρώτη εγώ τη δουλειά, μιλά η Υποψία με μια βραχνή φωνή.

—Δηλαδή τί θα κάμεις, για να ξέρουμε; ρωτά ο Φθόνος.

—Κάτι θα του σφυρίζω στ' αυτί.

—Και γιατί να μη ξεκινήσει η Ζήλεια; ρωτά ο Φθόνος.

—Είναι... δύσκολο, απαντά η Ζήλεια. Πού θα βρούμε ένα όμοιο βασιλόπουλο για ν' ανάψω τη φωτιά;

—Καλά λες, λέει ο Φθόνος. Ωραία! Ας αρχίσει η Υποψία.

Πετάχτηκε τότε η Υποψία πάνω. Λοξοκοίταξε δυο-τρεις φορές και γλύστρησε έξω από το καλύβι.

Σε λίγο έφτασε στον κήπο του παλατιού. Πέρασε ήσυχα ήσυχα σαν αδύναμο αγεράκι. Έφτασε στη μεγάλη αίθουσα. Άνοιξε μια διπλανή μικρή πόρτα και μπήκε.

Ο κόσμος των νεράιδων και των τελωνιών γλεντούσε. Άλλοι χορεύανε, άλλοι πίνανε, άλλοι λέγανε αστεία και γελούσαν. Ποιός να κοιτάζει την Υποψία!

Και τούτη γλύστρησε τοίχο-τοίχο. Έφτασε κοντά στο θρόνο, χώθηκε πίσω από το βελούδο και ψιθύρισε τόσο σιγά όσο ν' ακουστεί από τ' αυτί του Διγενή.

—Κι αν δεν κάμει παιδιά η βασίλισσα, Διγενή;

Τούτος ο ψιθύρος παράλυσε το Διγενή.

Η Υποψία χαμογέλασε κι έφυγε γλυστρώντας τοίχο-τοίχο.

—Τί έχεις, Διγενή μου, και μελαγχόλησες; ρωτά η βασίλισσα.

—Λίγο πονοκέφαλο, βασίλισσά μου, της απαντά.

—Κι όμως, είναι η ευτυχέστερη μέρα μας....

Ο καιρός γρήγορα περνά, προπαντός ο καιρός της ευτυχίας. Είναι όπως ένα σύννεφο σε κατακάθαρη μέρα που μια μικρή αύρα το σπρώχνει και το διαλύει.

Έτσι πέρασε ένας χρόνος από τότε που παντρεύτηκε ο Διγενής τη βασίλισσα των νεραϊδων κι έγινε κι αυτός νεραϊδοβασιλιάς.

Μιαν αυγή, μόλις τα μάτια μισοξυπνήσανε, ήρθε στο δωμάτιο του βασιλιά η γριά παραμάννα της νεραϊδοβασιλίσσας.

—Ξύπνα, πολυχρονεμένη μου βασιλιά, φωνάζει ενώ τον χτυπούσε στα πόδια.

—Ποιός; Τι συμβαίνει; ρωτά κάπως ανήσυχος ο Διγενής.

—Ξύπνα κι έχεις γίνει πατέρας. Η κυρά γέννησε πρωί-πρωί ένα ξανθό αγοράκι.

—Γέννησε; Είμαι πατέρας; Έχω ένα αγοράκι; φώναξε ο Διγενής.

—Ναι! κουνήσου να πας ν' ακούσεις το κλαματάκι του.

Ο Διγενής πετάχτηκε από το κρεβάτι. Γρήγορα-γρήγορα ντύθηκε. Στη βιασύνη του δεν εύρισκε το 'να παπούτσι.

Η γριά παραμάννα χαμογελώντας έσκυψε και του το βρήκε κάτω από την πολυθρόνα.

Ο Διγενής το φόρεσε χωρίς καν να την ευχαριστήσει. Τον τρέλλανε το νέο. Ένα αγόρι, διάδοχος στο θρόνο του νεραϊδοβασιλείου.

Έτρεξε στο δωμάτιο της βασίλισσας.

Στην πόρτα συνάντησε το γιατρό με τη μαμή.

Παραμέρισε.

—Να σου ζήσει, πολυχρονεμένη, λέει ο γιατρός και σηκώνει λίγο τα ματογυάλια του.

—Ευχαριστώ, γιατρέ.

Δεν κρατήθηκε όμως. Άφησε τις χειραψίες και τις ευχές και όρμησε μες το δωμάτιο, παραμερίζοντας τους πάντες.

Μια τσιριστή φωνούλα τον υποδέχτηκε.

—Ο γιος μου;

—Ολόκληρος, βασιλιά και σύζυγέ μου.

—Ο... ο γιος μου;

Είδε ένα ξανθό, κοκκινωπό παιδάκι με τα γαλάζια ρουχαλάκια του. Ένας ήλιος έλαμπε μέσα σε κείνο το κεφαλάκι. Στην κίνηση των χειλιών του χιλιάδες τριαντάφυλλα ανθούσαν και σκόρπιζαν τα χρώματα και τις μυρωδιές τους. Τα χεράκια του με τα εξάισια δαχτυλάκια του ήτανε κλώνοι μ' ωραίους ίσκιους και φως.

—Αγόρι μου, γιέ μου, είπε ο Διγενής κι έσκυψε και το φίλησε στο μέτωπο.

Το καμάρωσε ξανά μ' ένα βλέμμα γεμάτο αγάπη και τρυφερότητα. Ύστερα γύρισε προς το μέρος της βασίλισσας και της γέλασε ευτυχισμένα.

—Κι εγώ; τον ρωτά.

—Σου αξίζει ο ουρανός κι η γη, της λέει ο Διγενής.

Την πλησίασε και σκύβοντας την φίλησε στο μέτωπο.

—Είσαι ένας άγγελος....

Δυο δάκρυα κυλήσανε στα μάγουλά του.

Η βασίλισσα τα μάζεψε με το άκρο του δακτύλου της ευτυχισμένη.

—Είσαι ευτυχισμένος, βασιλιά μου;

—Και περισσότερο ακόμα, βασίλισσά μου.

Πήρε μια πολυθρόνα ο Διγενής και κάθησε δίπλα της, κρατώντας στα χέρια του το δικό της χέρι.

Κι εκεί που την κοιτούσε μπήκε η παραμάνα.

—Οι δυο σκύλες φθάσανε, λέει η παραμάνα.

—Να μούν, προστάζει η βασίλισσα.

—Ελάτε, φωνάζει η παραμάνα.

Οι δυο σκύλες με το καφέ μαλλί και τ' άγριο μούτρο μπήκανε και σταθήκανε παράμερα.

Η παραμάνα πήρε το μωρό με προσοχή και το 'φερε στη βασίλισσα.

Η βασίλισσα το πήρε στα χέρια της, το φίλησε μ' αγάπη και το 'ριξε στις δυο σκύλες.

—Τί κάνεις;

—Σιωπή. Η συμφωνία μας λέει ό,τι κοιτάς να γίνεται, να μη παραπονιέσαι....

Η μια σκύλα τ' άρπαξε. Ύστερα τα δυο ζώα βγήκανε.

—Το παιδί....

—Πολύ αργά.

Ο Διγενής άρπαξε με τις δυο του φούχτες το κεφάλι κι έτρεξε έξω. Ένιωθε το μυαλό του να ταραάζει. Το αίμα του χτυπούσε στους κροτάφους του. Δύσκολα ανάπνεε. Ήταν μια πλάκα κι έσφιγγε το στήθος του.

— Απίστευτο, κακούργημα, φώναζε στους διαδρόμους κι

έτρεχε.

Ύστερα βγήκε στο δάσος και παράδερνε ώρες. Έτρεξε μες τους θάμνους που του καταξέσκιζαν τα ρούχα και το δέρμα.

Απ' εδώ κι εμπρός άρχισε μια παγερή ζωή για το Διγενή και τη βασίλισσα των νεράιδων. Η παλιά αγάπη τους είχε πνιγεί. Η βασίλισσα μάταια προσπαθούσε να δώσει μια χαρά στον άντρα της. Στην πιο καλή στιγμή τους νά! πετιόταν μπροστά στα μάτια του Διγενή το πέταγμα του αγοριού του στις δυο σκύλες.

Με το πέρασμα του χρόνου πάντοτε λιγοστεύει ο καημός. Κάτι πιο καλές μέρες ανατέλλουν.

Κι ένα πάλι πρωινό, πολύ κρύο τούτη τη φορά, δυο χρόνια ύστερα από το πέταγμα τ' αγοριού, ήρθε πάλιν η παραμάννα στο δωμάτιο του Διγενή.

—Βασιλιά, ξύπνα. Η βασίλισσά σου γέννησε ένα κοριτσάκι, του λέει.

Ο Διγενής κουνήθηκε μέσα στο στρώμα του, μα δε μίλησε.

Τότε η παραμάννα πλησίασε και κούνησε δυνατά το κρεβάτι.

—Ξύπνα, βασιλιά. Έγινες πατέρας...

Κάτι μουρμούρησε ο Διγενής μα δεν ξύπνησε. Ήταν τόσο ζεστό το κρεβάτι.

—Άς το πάρουνε απ' εδώ..., λέει τάχατε νευριασμένη η παραμάννα.

—Τι; φωνάζει ο βασιλιάς κι ανακάθεται στο στρώμα. Τι να πάρουν; Το κοριτσάκι; Ποιό κοριτσάκι;

—Το δικό σου κοριτσάκι. Μόλις το 'χει γεννήσει η βασίλισσα.

—Έχω δικό μου ένα κοριτσάκι;

—Ναι! βασιλιά μου.

Ο βασιλιάς πετάχτηκε από το στρώμα του. Σε δυο λεπτά φόρεσε τα πιο καλά του ρούχα και βγήκε στους βαριά επιπλωμένους διαδρόμους. Σε λίγο έμπαινε στο δωμάτιο της γυναίκας του.

Με ανοιχτά χέρια τον περίμενε η βασίλισσα. Η χαρά ήταν ζωγραφισμένη στο πρόσωπό της. Τα μάτια της παίζανε. Τα ξανθά της μαλλιά λάμπανε.

—Βασιλιά και κύριέ μου, του λέει.

—Κυρά μου... Ένα κοριτσάκι;

—Ναι! βασιλιά μου. Ξέρω πόσο το πεθυμούσες. Εκεί είναι στην κούνια του.

Ο Διγενής, μεθυσμένος από χαρά, πλησίασε την κούνια. Μια ξανθή νεραϊδούλα μισοκοιμόταν. Η αναπνοή της μύριζε ανθούς πορτοκαλιών. Το δερματάκι της ήταν σαν το κόκκινο βελούδο. Τα ξανθά της μαλλιά μοιάζανε με γυαλιστερά μετάξια, απλωμένα στον ήλιο για να στεγνώσουν.

Έσκυψε ο Διγενής δειλά-δειλά και φίλησε την κορούλα του στα μαλλιά. Ύστερα γύρισε και κάθησε δίπλα στο κρεβάτι της γυναίκας του.

Την κοιτάξε λίγο στα μάτια. Κι ύστερα της είπε μαλακά-μαλακά σαν να φοβόταν μήπως ξυπνήσει την κορούλα του.

—Σ' ευχαριστώ, βασίλισσά μου. Άς λησμονηθεί το παρελθόν. Κι ας ξαναγίνουμε σαν πρώτα ευτυχισμένοι.

—Ποιό παρελθόν, Διγενή μου;

—Μα! το άλλο... παιδάκι...

Δεν πρόλαβε όμως να πει τη σκέψη του και δυο σκύλες μπήκανε στο δωμάτιο.

Μόλις τις αντίκρυσε ο Διγενής σηκώθηκε απάνω με άγριο βλέμμα.

—Αν αγγίξει κανένας το παιδί, τότε θα 'χει να κάνει με το σπαθί μου.

Η βασίλισσα έγενεψε στην παραμάνα.

Η παραμάνα πήρε το κοριτσάκι, τ' ανέμιση λίγο στον αέρα κι ετοιμάστηκε να το ρίξει στις σκύλες.

Πρόλαβε όμως η βασίλισσα.

—Δόσε το εδώ, παραμάνα.

—Αμέσως, κυρά μου, απαντά.

Το έδωσε στα χέρια της βασίλισσας. Η βασίλισσα το φίλησε τρυφερά κι ύστερα το ανέμιση γρήγορα-γρήγορα και το 'ριξε στις δυο σκύλες.

—Μη, το μωρό... το σπλάχνο μου....

Οι σκύλες το άρπαξαν και βγήκανε γρήγορα από το δωμάτιο.

Τότε τα μάτια του Διγενή σκοτείνιασαν. Τον έπνιξε πια ο θυμός. Τράβηξε το σπαθί του κι όρμησε πάνω στη βασίλισσα.

—Κακούργα..., φώναξε.

Ένα κόκκινο σύννεφο τον τύλιξε αμέσως. Δεν έβλεπε. Χτυ-

πούσε δεξιά-ζεργά το σπαθί. Μα δεν άγγιζε πουθενά. Μούγγριζε. Ξαναχτυπούσε. Τίποτε.

—Πήγαινε, Διγενή, πέρα στον τόπο σου στην Πάφο, του λέει η φωνή της βασίλισσας. Δεν κράτησες το λόγο σου. Σου είχα πει πως δε θα παραπονιέσαι για ό,τι βλέπεις εδώ. Και το δέχτηκες. Τώρα χτυπάς με το σπαθί σου. Αγρίεψες. Πήγαινε πίσω στον τόπο σου. Κι αν σε δέκα χρόνια μετανιώσεις, μπορείς να γυρίσεις πέρα στο λουτρό με τις μερσινιές. Θα περιμένω να ρθεις για να μου πεις την απόφασή σου. Στο καλό....

Το κόκκινο σύννεφο άρπαξε το Διγενή. Κι άρχισε το πέταγμα απάνω από δάση και λίμνες και ποτάμια.....

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΓΥΡΙΖΕΙ ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ

Ήταν ένας καβαλλάρης πάνω σε άσπρο, καμαρωτό άλογο. Κάλπαζε στο δημόσιο δρόμο, όλο περηφάνεια και τραβούσε προς την Πάφο. Ο γύρω τόπος είχε τις χάρες του μες τη λιακάδα και τις πρασινάδες.

Ξαφνικά ένα κόκκινο σύννεφο σηκώθηκε από τη μεριά των βουνών. Με αφάνταστη γρηγοράδα χύθηκε κατά τη θάλασσα. Περνώντας από τη δημοσιά έσπρωξε τον περήφανο καβαλλάρη και τον πήρε πέρα. Στη θέση του έβαλε το Διγενή. Ύστερα χύμηξε το σύννεφο στη γαλάζια θάλασσα μακριά. Την ανατάρραξε και χύθηκε μέσα της.

Ο Διγενής σπιρούνιασε τ' άσπρο άλογο και τράβηξε προς την Πάφο. Ένιωθε ώρα την ώρα πως θα 'χανε τον εαυτό του. Αρχισε κι όλας η ζάλη στο κεφάλι. Όλα τριγύρω του ήταν θαμπά και μισοχορευάνε.

Σε λίγο έμπαινε στην πολιτεία.

—Τι λεβέντης ξένος! λέει μια κοπέλλα στις φιλενάδες της εκεί κοντά στη βρύση έξω από τα τείχη.

—Α! σωστός χρυσόφτερος αετός, απαντά μια άλλη.

—Καλέ, είναι βασιλιάς. Το λέει το παρουσιαστικό του, εξηγά μια άλλη.

Οι φρουροί στην πύλη μείνανε αμίλητοι. Τούτος ο γενναίος καβαλλάρης πάνω στ' άλογο θα 'πρεπε να 'ναι μέγας βασιλιάς. Κι έμπαινε με άνεση στην πόλη σα να 'ξερε το καθετί. Όταν συνήλθανε λίγο από την έκπληξή τους ο επικεφαλής πρόσταξε:

—Ε! εσύ. Σύρε από τους πλαϊνούς δρόμους στο παλάτι κι ειδοποίησε. Πέρασε ένας ξένος. Ίσως βασιλιάς.

—Βασιλιάς είναι, λέει κάποιος.

—Από ποιο βασίλειο;

—Δεν ξέρω, μα είναι βασιλιάς.

Όπου περνούσε ο Διγενής έλαμπε ο τόπος. Τα μάτια καρφώνονταν απάνω του. Το κουτσομπολιό έδινε κι έπαιρνε. Κανένας όμως δεν υποψιαζόταν ποιος είναι. Όλοι τον είχανε χαμένο πέρα στην Αθήνα. Άλλοι λέγανε πως τον χτύπησαν νεράιδες και πήγε κάτω στα βαθιά της γης. Άλλοι μάθανε πως τον πιάσανε πειρατές έξω από τη Ρόδο και τον κρεμάσανε στο μεσινό κατάρτι.

Ο Διγενής μόλις αντίκρυσε το παλάτι η καρδιά του χτύπησε. Ένα δάκρυ κύλησε από το μάγουλό του.

Στην είσοδο ξεπέζεψε.

—Θεμιστοκλή, φωνάζει μόλις αντίκρυσε το φίλο του να βγαίνει από το παλάτι.

—Χαίρε, ξένε. Μα ποιος είσαι; Από πού μας έρχεσαι με το καλό; ρωτά ο Θεμιστοκλής.

—Δε με κατάλαβες, παλιέ μου φίλε;

—Πού γνωριστήκαμε, ξένε; ρωτά ο Θεμιστοκλής.

Ο Διγενής δάγκωσε τα χείλη του. Ένιωσε πως είχε γίνει αγνώριστος. Η ότι τον είχανε λησμονήσει εδώ στον τόπο του.

—Ζητώ το βασιλόπουλο το Διγενή, λέει ο Διγενής. Φίλος μου ήταν κάποτε.

—Χάθηκε ο... Διγενής, απαντά με στεναγμό ο Θεμιστοκλής.

—Και πώς χάθηκε; ξαναρωτά ο Διγενής κάνοντας τάχα τον ανήξερο.

—Πήρε τα μάτια του και χάθηκε από μπροστά μου μέσα σ' ένα ολόφωτο σύννεφο. Τον πήρε ο Θεός; Τον πήρανε οι νεράιδες; Πήγε στην Αθήνα που πεθυμούσε τόσο; Δεν ξέρω. Εμείς όμως μείναμε πια ορφανοί χωρίς αυτόν.

—Καλέ μου φίλε, Θεμιστοκλή, του λέει συγκινημένος ο Διγενής, ενώ τον άρπαζε από τους ώμους. Είμαι ο Διγενής και ξαναγουρίζω κοντά σας.

—Ο... Διγενής; Ω..., φίλε μου.

Αγκαλιαστήκανε οι δυο φίλοι και φιληθήκανε.

Ο κόσμος του παλατιού γύρω παραξενευόταν με τούτα τα καμώματα.

Από το ψηλό, όμως, παράθυρό της είδε τούτο τον καβαλλάρη η βασίλισσα Ευδοκία. Ένα ξεχωριστό καρδιοχτύπι χτύπησε το στήθος της. Μεμιάς πήρε δρόμο και συρτή-συρτή από τα γεράματα κατέβηκε τις σκάλες.

Όταν ο Διγενής έμπαινε στο παλάτι, η βασίλισσα Ευδοκία

κατέβαινε το τελευταίο σκαλί.

—Αγόρι μου, γιε μου, φώναζε έτοιμη να πέσει χάμω. Δυο γυναίκες τη βάσταξαν.

—Καλή μου μάνα, φωνάζει ο Διγενής.

Έτρεξε κοντά της και την πήρε στην αγκαλιά του. Της χάιδεψε τ' άσπρα της μαλλιά. Τη φίλησε πολλές φορές.

Κείνη σήκωσε τα γέρικά της χέρια και πήρε το κεφάλι του στις δυο της φούχτες.

—Αγόρι μου, γύρισε; Τώρα πια ας πεθάνω....

Ο βασιλιάς Κινύρας τιναζόταν διαρκώς από τους πόνους μες το βασιλικό του κρεβάτι. Ένιωθε κάθε λίγο σουγλιές στα πόδια και στην πλάτη. Βογγούσε, βογγούσε. Παρακαλούσε το Θεό να του φέρει πίσω το μοναχογιό του το Διγενή, να τον ευλογήσει με το γέρικό του χέρι.

Μάταια οι γιατροί δοκιμάζανε διάφορες αλοιφές να μουδιάσουν τους πόνους. Μήτε τα χάπια και τα σιρόπια, που του φτιάχνανε, ελαφρώνανε τα βάσανά του.

Κι εκεί που τρανταζόταν μπήκε άνθρωπος του παλατιού και του είπε:

—Μεγάλε βασιλιά. Το βασιλόπουλο, ο Διγενής, γύρισε.

—Γύρισε ο γιος μου; Δοξασμένο να 'ναι το όνομα του Θεού. Τώρα θα του παραδώσω το βασίλειο και θα ευλογήσω το παιδί μου.

Μπήκε στην ώρα κι ο Θεμιστοκλής.

—Μεγάλε βασιλιά, ο...

—...ο Διγενής μου γύρισε, συμπληρώνει ο βασιλιάς.

—Ναι! βασιλιά μου.

—Να ρθει αμέσως κοντά μου, λέει ο άρρωστος βασιλιάς.

Έτρεξε κοντά του ο γιατρός.

—Δεν κάνει αμέσως, βασιλιά μου. Η καρδιά σου είναι αδύνατη. Αν συγκινηθείς πολύ....

—Δεν πειράζει. Το γιο μου. Τίποτε άλλο δε ζητώ από το Θεό και τους ανθρώπους.

Μπήκε τότε καμαρωτός ο Διγενής.

—Πατέρα μου....

—Γιόκα μου....

Ο Διγενής γονάτισε στο πλάι του κρεβατιού. Ύστερα πήρε το χέρι του άρρωστου πατέρα και το φίλησε.

Ο άρρωστος βασιλιάς το τράβηξε πίσω, το απόθεσε πάνω στο κεφάλι του Διγενή και είπε:

—Ευλογημένος να 'σαι πάντοτε γιε μου, Διγενή. Η ευχή μου να σου παραστέκει. Αμήν.

Από το διπλανό βασίλειο ήρθανε βασιλιάδες, βασιλόπουλα κι ένα σωρό πεντάμορφες βασιλοπούλες. Ο Αρχιεπίσκοπος ήρθε πάνω σε χρυσοχαλίναρο μουλάρι από τη Λευκωσία. Καλοφωνάρηδες ψαλτάδες και διάκοι μαζευτήκανε από τις εκκλησιές του νησιού.

Και στη μεγάλη εκκλησία της Παφου ανακηρύχτηκε βασιλιάς ο Διγενής. Ο Αρχιεπίσκοπος του φόρεσε την ολόχρυση κορώνα με το διαμαντένιο σταυρό στην κορφή της. Τον έζωσε με το διαμαντοκολλημένο σπαθί. Και του 'δωσε στο δεξί χέρι το σκήπτρο με το χρυσό ρόδι.

—'Αξιος, φώναξε ο λαός κι ο στρατός.

—'Αξιος, φωνάξανε οι βασιλιάδες κι ο κλήρος.

—Υπεράξιος, φωνάξανε ξανά ο λαός κι ο στρατός.

Και τότε βούιξε η εκκλησία από τις καθαρές φωνές των ψαλτάδων.

«Εις πολλά έτη...».

Η μάνα του Διγενή, η βασίλισσα Ευδοκία, κοιτούσε ευτυχισμένη με τα πολλά της χρόνια. Επί τέλους γύρισε ο γιος της κι έγινε βασιλιάς. Και πέθανε ο καλός της σύζυγος, ο ένδοξος βασιλιάς Κινύρας, ευχαριστημένος που παράδωσε το βασίλειό του σε τέτοια γερά χέρια, στο Διγενή.

Όταν τελείωσε η ανακήρυξη του Διγενή, γυρίσανε όλοι στο παλάτι.

Η μεγάλη αίθουσα έλαμπε στις στολές και στα χαρούμενα πρόσωπα. Οι ευχές αντηχούσανε τριγύρω.

Οι άνθρωποι του παλατιού τρέχανε εδώ κι εκεί να περιποιηθούν τους πολλούς ξένους.

Αλλά κι ο κόσμος κι ο στρατός κι οι ναύτες κάτω στο λιμάνι γλεντούσανε. Ήταν μεγάλη μέρα για το βασίλειο της Πάφου.

Μια στιγμή η μάνα του Διγενή, η βασίλισσα Ευδοκία, τον πλησίασε και τον ρώτησε.

—Γιατί είσαι σκεφτικός, Διγενή μου;

—Από ευχαρίστηση... Κουράστηκα, μητέρα, της απαντά.

—Τούτες, όμως, οι κούρασες, θα 'ναι μια μέρα οι πιο ωραίες αναμνήσεις της ζωής σου.

—Το ελπίζω, μητέρα.

—Αλλά έχεις κι ένα άλλο χρέος παιδί μου.

—Ποιο μητέρα;

—Να δώσεις κι εσύ ένα παιδί στην πολιτεία. Τούτο μια μέρα θα πάρει στα χέρια του το βσιλειο, όπως εσύ το πήρες από τον πατέρα σου.

Ο Διγενής έσκυψε το κεφάλι. Ένιωθε το χρέος του σαν βασιλιάς. Μα ήξερε κιόλας πως ήταν παντρεμένος με τη βασίλισσα των νεράιδων. Πώς θ' απιστούσε στον πρώτο του γάμο;

Η μητέρα του, που δεν ήξερε τίποτα, συνέχισε τις συμβουλές της.

—Να! απόψε είναι εδώ το άνθος απ' όλα τα βασίλεια. Κοίταξε εκεί κάτω κείνη την ξανθή με τ' άσπρο φόρεμα! Είναι η πριγκίπισσα της Λεμεσού. Κείνη πάλιν η μελαχροινή, δεξιά στη μεγάλη θερμάστρα, είναι η πριγκίπισσα της Λευκωσίας. Η άλλη πάλιν...

—Δεν είναι ώρα σήμερα για τέτοιες σκέψεις, μητέρα. Να καλοκαθήσω πρώτα να δω τις δυσκολίες στη διοίκηση. Να κοιτάξω για το στρατό και τα καράβια. Κι έχομε καιρό και για τούτα....

—Μμ! Τα χρόνια φεύγουν, γιε μου. Παραμεγάλωσες πια. Κάνε σήμερα την εκλογή σου. Ο γάμος δεν είναι εμπόδιο. Ο γάμος είναι βοήθεια.

Την ώρα εκείνη πλησιάσανε μια ομάδα άρχοντες.

Αρχίσανε συζήτηση για φιλίες και συμμαχίες. Κι έτσι γλύτωσε από τη δύσκολή του θέση ο Διγενής.

Ο ήλιος μόλις είχε δύσει. Ακόμα τα κόκκινα σύννεφα απλώνανε πέρα στον ουρανό. Ωστόσο οι ίσκιοι ανεβαίνανε από τα γύρω. Το εσπέρας πλησίαζε. Ο αποσπερίτης, σα μάτι παιδικό, ένευε πέρα μισό κοντάρι ψηλά στον ουρανό.

Ο Διγενής κοιτούσε από τ' ανοιχτό παράθυρο πέρα τη θάλασσα. Κάπου η θάλασσα άγγιζε το πόδι τ' ουρανού. Ακριβώς σ' εκείνο το σημείο του φαινόταν πως έβλεπε το κεφάλι της γυναίκας του, της βασίλισσας των νεράιδων.

Κι εκεί που ετοιμαζόταν να χαμογελάσει χτύπησε η πόρτα.

—Ποιός είναι; ρωτά.

—Ο Θεμιστοκλής, βασιλιά μου.

—Έλα μέσα, Θεμιστοκλή.

Ο Θεμιστοκλής μπήκε. Στο πρόσωπό του ήταν ζωγραφισμένη η στενοχώρια.

—Τί συμβαίνει, Θεμιστοκλή; ρωτά έκπληκτος ο Διγενής.

—Η... βασίλισσα, η μητέρα σου....

—Τί; άρρωστη;

—Ναι.

Με γρήγορα βήματα πήγε στο δωμάτιο της μητέρας του.

Στο κρεβάτι της, χλωμή σαν το λεμόνι, ανάπνεε δύσκολα η βασίλισσα Ευδοκία. Μόλις τον αντίκρυσε να μπαίνει, ένα χαμόγελο ευτυχίας γράφτηκε στο πρόσωπό της.

Ο Διγενής πλησίασε και γονάτισε δίπλα στο κρεβάτι της.

—Διγενή μου, του λέει. Ήρθε το τέλος της ζωής μου. Ο πατέρας σου με καλεί κοντά του. Να! βλέπω τα χέρια του που με περιμένουν. Αλλά, παιδάκι μου, προτού κλείσουν τα μάτια μου, θα 'θελα να μου υποσχεθείς πως θα φροντίσεις γρήγορα να παντρευτείς και να κάμεις ένα άξιο διάδοχο για το βασίλειο τούτο. Και να τον ονομάσεις Κινύρα. Να μείνει για πάντα τ' όνομα του πατέρα σου.

—Σου το υπόσχομαι, μητέρα....

Έκλεισε τα μάτια της η βασίλισσα Ευδοκία.

Ο Διγενής άρπαξε το κεφάλι του στις δυο του φούχτες. Υποσχέθηκε κάτι, που δε μπορούσε να κάμει.

Οι μέρες του Διγενή στην Πάφο περνούσαν όλο αγωνία. Οι υποθέσεις της πολιτείας δε μπορούσαν να του μουδιάσουν τη σκέψη και να μη θυμάται και να μην επιθυμεί. Σε κάθε γωνιά, σε κάθε δρόμο, σε κάθε μέρος τ' ουρανού, κοντά στο γιαλό, στον ύπνο του, παντού και πάντοτε η μορφή της νεράιδας γυναίκας του παρουσιαζόταν. Και του ένευε με κείνα τα καταγάλανά της μάτια.

Από την άλλη, οι σκιές των δυο παιδιών του, που τα ρίξανε στις σκύλες, του παγώνανε την καρδιά.

Και πάντοτε ερχόταν τελευταία στη φαντασία του η κατάχλωμη μορφή της μητέρας του. Τον ξόρκισε και της υποσχέθηκε ένα διάδοχο στο βασίλειο της Πάφου, που να τον βαφτίσει με τ' όνομα του πατέρα του, του Κινύρα.

Και περνούσαν τα χρόνια, το ένα πίσω από τ' άλλο.

Μιαν απριλιάτικη, όμως, μέρα, εκεί που ο κήπος του παλατιού μουσκομύριζε μες τα πολύχρωμα λουλούδια, μια σκέψη γεννήθηκε στο μυαλό του Διγενή. Φώναξε αμέσως τον Θεμιστοκλή. Τον είδε εκεί κάτω χαμηλά να μυρίζεται ένα τριαντάφυλλο.

—Θεμιστοκλή, άσε τις τεμπελιές.

—'Ανοιξη είναι, βασιλιά μου. Πού να βρεθεί μυαλό για δουλιά.

—'Ελα πάνω, στη βεράντα. Κάτι θέλω να σου πω.

'Όταν ο Θεμιστοκλής βγήκε στη βεράντα, προτού καν σχολιάσει την ωραία θέα απ' εκεί, ο βασιλιάς τον παρακάλεσε να τρέξει γρήγορα να βρει τη γριά μάγισσα. Τούτη θα 'δινε κάποια λύση.

—Μα τώρα θα 'ναι φοβερά γριά, αν δε πέθανε, λέει ο Θεμιστοκλής.

—Να την κουβαλήσεις εδώ σ' όποια κατάσταση κι αν είναι. Αν πέθανε, να μάθεις ποιιά κληρονόμησε την τέχνη της, κόρη της ή εγγονή της, και να μου τη φέρεις εδώ.

Ο Θεμιστοκλής έτρεξε αμέσως. 'Ενιωθε πως ήταν βία τούτα όλα. Δεν τ' άρεσε η χλωμάδα του βασιλιά.

Δεν πέρασε πολλή ώρα και μια ομάδα στρατιώτες φέρανε στα χέρια τους ένα μαύρο κουβάρι.

Ο Θεμιστοκλής περπατούσε μπροστά γεμάτος ανησυχία.

Οι στρατιώτες κουβαλήσανε πάνω τούτο το κουβάρι. Στο μεγάλο γραφείο του βασιλιά, το αποθέσανε μέσα σε βελούδινη πολυθρόνα.

—Ευχαριστώ, παιδάκια μου, λέει μια ψιλή, βραχνή φωνή, σαν να μιλούσε ετοιμοθάνατος. Αλλά γιατί τούτη όλη η φασαρία;

—Σε ζητά ο βασιλιάς, γιαγιάκα, της λέει χαϊδευτικά ο Θεμιστοκλής.

—Ο Κινύρας; Μα πέθανε αυτός, παιδί μου.

—Ο Διγενής, γιαγιάκα.

—'Ηρθε πίσω ο Διγενής; Κι έγινε βασιλιάς; Πω....πω...

Την ίδια ώρα μπήκε ο Διγενής. 'Όταν την είδε έτρεξε κοντά της.

—Αγαπητή μου γριούλα, να που ξανασυναντηθήκαμε, της λέει.

—Χαίρομαι, Διγενή, βασιλιά μου. Θα 'θελα προτού κλείσω

τα εκατοχρονίτικα μάτια μου να σε δώ εσένα και τη νεράιδα τη γυναίκα σου και το γιο σου τον Κινύρα, μισό άνθρωπο, μισό παιδί νεράιδας.

—Δεν σε καταλαβαίνω, γριούλα μου.

—Σου τα φανέρωσα όλα. Στείλε με τώρα σπιτάκι μου. Ήρθε η ώρα μου να κλείσω πια τα μάτια μου για πάντα.

—Μα δεν είναι εδώ η... νεράιδα.

—Να πας να τη βρεις....

—Δεν κλείσανε τα δέκα χρόνια της διορίας.

—Αύριο κλείουνε, λέει η γριά.

Ο Διγενής μέτρησε στα δάχτυλα προσεκτικά τον χρόνο. Και πήδηξε απάνω.

—Ναι! αύριο κλείουνε τα δέκα χρόνια.

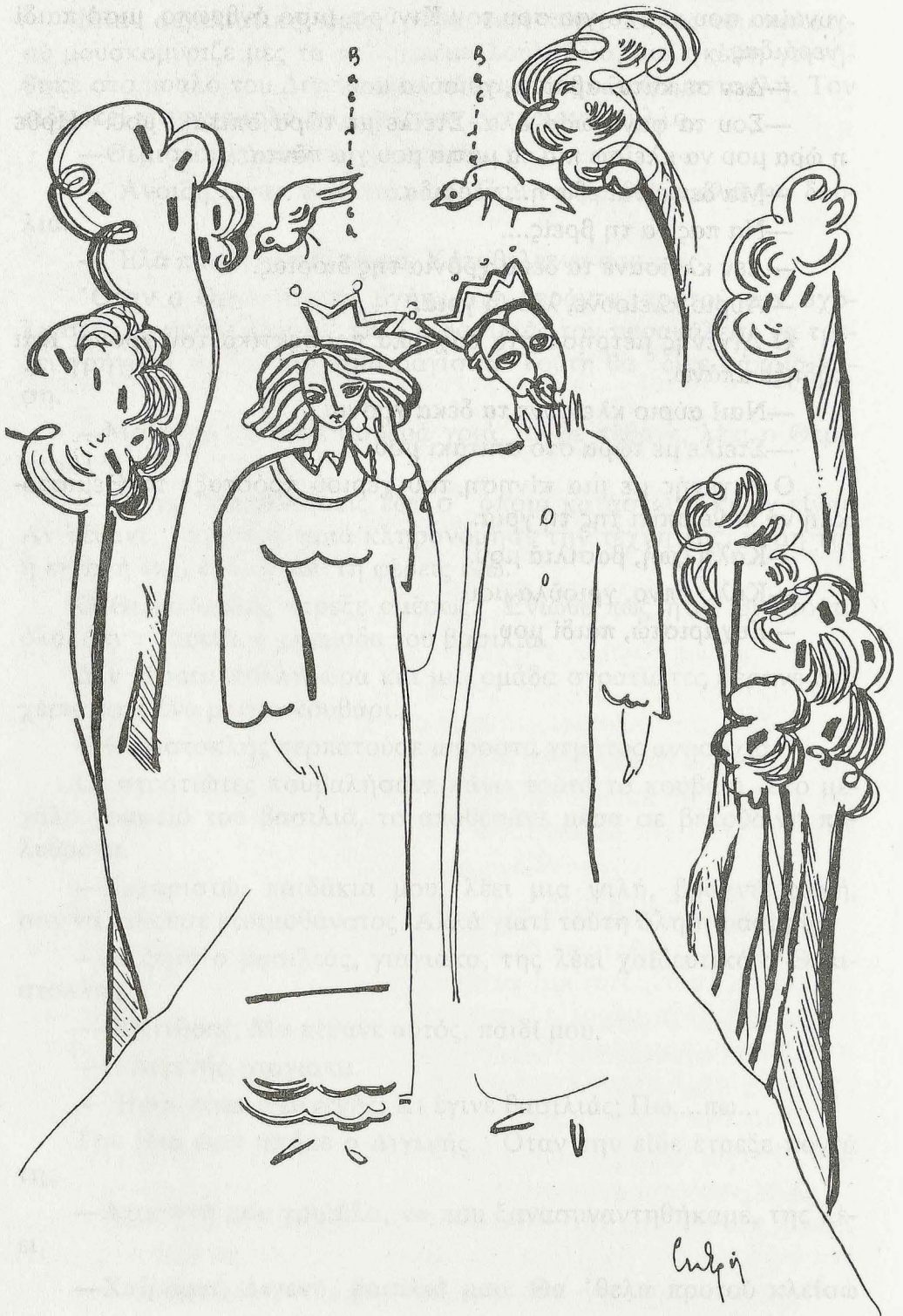
—Στείλε με τώρα στο σπιτάκι μου.

Ο Διγενής με μια κίνηση του χεριού πρόσταξε το Θεμιστοκλή να πάνε σπίτι της τη γριά.

—Καλή ζωή, βασιλιά μου.

—Καλό ύπνο, γριούλα μου.

—Ευχαριστώ, παιδί μου....

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΠΑΕΙ ΞΑΝΑ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΝΕΡΑΪΔΩΝ

Μόλις χάραξε ο ήλιος βγήκανε από την πολιτεία ο Διγενής με το φίλο του Θεμιστοκλή πάνω στα περήφανά τους άλογα. —

Οι άνθρωποι που τραβούσανε στα χωράφια και το δάσος, δεν προσέχανε τους δυο καβαλλάρηδες, που καλπάζανε γρήγορα-γρήγορα κατά το βορρά.

—Πού πάμε, βασιλιά;

—Στη χώρα των νεραΐδων, Θεμιστοκλή.

—Και το βασίλειο, βασιλιά μου;

—Εσύ θα μείνεις εδώ στη γη. Στις σαράντα μέρες αν δεν γυρίσω θ' ανοίξεις τούτο το πέτσινο θηκάρι και θα διαβάσεις μπροστά στους γεροντότερους του κράτους μας τη γραφή μου.

Λιγότεψε ο βασιλιάς την τρεχάλα. Σε λίγο σταθήκανε να ξεκουραστούν κοντά σε μια βρύση. Το γάργαρο νερό της κεληδούσε μες τα μούσκλια και τους γερμένους κλώνους των μερσινιών.

Ο Διγενής ξεπέζεψε. Τράβηξε από τη μέση του το πέτσινο θηκάρι με τη γραφή και την έδωσε στο Θεμιστοκλή.

— Άκουσες, Θεμιστοκλή, το τι ορίζω! Πάρε τη γραφή.

Ο Θεμιστοκλής έσκυψε από τ' άλογό του και την πήρε. Και προτού καν σκεφτεί να ξεπεζέψει κι αυτός, πυκνό, κατακόκκινο σύννεφο όρμησε στον τόπο. Τ' άλογα ξιππαστήκανε. Ο Θεμιστοκλής έπεσε από τη σέλλα και κύλησε μες τα χόρτα.

Όταν σε λίγο καθάρισε ο τόπος και φανήκανε ξανά η βρύση, οι μερσινιές και το χορτάρι, μάταια ζήτησε ο Θεμιστοκλής το βασίλιά. Φώναξε κι έτρεξε δεξιά-ζερβά. Πουθενά. Το κόκκινο σύννεφο τον πήρε μαζί του.

Τότε ο Θεμιστοκλής κάθησε στη ρίζα ενός πεύκου κι άρχισε να κλαίει πικρά. Συλλογιζόταν πού θα καταντούσε το βασίλειο της Πάφου χωρίς την κεφαλή του, το βασιλιά. Οι κακοί πολίτες

κι οι κακοί γείτονες θα βρίσκανε την ευκαιρία να δημιουργήσουν ένα σωρό φασαρίες. Κι αν ξεσπούσε κανένας πόλεμος ή έρχονταν πειρατές από τ' Αλγέρι ποιος θα γλύτωνε τον τόπο; Πού να βρουν τη δύναμη οι πολεμιστές χωρίς τον αρχηγό τους το βασιλιά;

Εκεί που πικρόκλαιγε φανερώθηκε από το δάσος ένας γέρος κουτσός με το δεκανίκι του. Πλησίασε με καλωσύνη το Θεμιστοκλή και τον χτύπησε πατρικά στον ώμο.

—Μη χολοσκάς, παλληκάρι μου. Δεν υπάρχει τίποτε στον κόσμο, που δε διορθώνεται. Κουτσώθηκε το ποδάρι μου; Να! με φώτισε ο Θεός κι έφτιαξα τούτο το δεκανίκι. Και τώρα κόβω περισσότερο δρόμο παρά πριν που 'χα γερά και τα δυο ποδάρια μου.

—Δεν είναι για μένα, καλέ παπουλή.

—Ξέρω. Για την πολιτεία είναι. Ε; Σαράντα μέρες περνάνε σαν τον άνεμο. Χρόνια και χρόνια περνάνε σαν τον άνεμο. Όχι σαράντα μέρες, παλληκάρι μου.

—Μα το κακό μια στιγμούλα θέλει, παπουλή.

—Σωστά μιλάς. Μα... πάω στην πολιτεία να την προστατέψω ώσπου να κλείσουν οι σαράντα μέρες.

Είπε τούτα τα λόγια ο γέρος και χάθηκε από μπροστά στα μάτια του Θεμιστοκλή.

Ο Θεμιστοκλής έπεσε μπρούμυτα στη γη από το φόβο του.

Έπρεπε να περασεις κάτι απότομα βουνά για να μπείς στη χώρα των νεραϊδων. Κι είναι τούτη η χώρα πάντα πράσινη κι ανθισμένη. Δεξιά—ζερβά τρέχουνε χαρούμενα ποταμάκια με καθαρό, κρυστάλλινο νερό. Λεύκες και πεύκα υψώνουνε γύρω το παράστημά τους. Χορτάρια ψηλά και μαλακά σα βελούδο κόβουν σε κομμάτια τα λειβάδια. Άνθη μυρίζουν παντού. Πουλιά σπαθίζουν τον αγέρα ή κελαηδούν στα κλώνια. Χιλιάδες άσπρα περιστέρια χορεύουν στις στέγες των χωριών.

Στην είσοδο της χώρας της, της νεραϊδοχώρας, περίμενε η βασίλισσα των νεραϊδων. Το κόκκινο σύννεφο φάνηκε ψηλά. Έκοψε προς τα κάτω κι έφερε μπροστά στα πόδια της το βασιλιά Διγενή.

—Καλώς όρισες, βασιλιά και κύριέ μου, στο νεραϊδοβασιλείο σου, του λέει μόλις τον αντίκρυσε ολόρθο μπροστά της.

—Καλώς σε βρήκα, βασίλισσα και αφέντρα της καρδιάς μου, της απαντά. Περάσανε τα δέκα χρόνια και δε μπόρεσα να σε ξεχάσω.

Κι αγκαλιαστήκανε και φιληθήκανε, ενώ τριγύρω πέφτανε τριαντάφυλλα και πετούσανε πουλιά.

Όταν ο Διγενής σήκωσε τα μάτια του είδε δυο βήματα πιο πέρα ένα ξανθό αγόρι να κρατάει από το χέρι μια ξανθούλα κορούλα. Η καρδιά του χτυπούσε γρήγορα.

—Ποιοι είναι τούτοι οι άγγελοι; ρωτά ο Διγενής τη βασίλισσα των νεραίδων.

—Τα δυο παιδιά μας. Τούτος είναι ο Κινύρας και τούτη η Ξανθούλα. Έλα κοντά, Κινύρα μου. Έλα Ξανθούλα...!

—Τα δυο παιδιά μου; Μα δεν τα 'δωσες στις σκύλες;

—Ναι! Μα οι σκύλες ήτανε βάγιες.

—Βάγιες;

—Ναι! Χρυσέ μου.

Στο μεταξύ πλησίασε ο Κινύρας.

—Καλώς όρισες, πατέρα, από τα μέρη της Πάφου.

—Γιόκα μου....!

Και άρπαξε στην αγκαλιά του τον Κινύρα και τον φίλησε.

Μα εκεί που τον φιλούσε και τον κοιτούσε πότε-πότε, κρατώντας το πρόσωπό του στις δυο του φούχτες, ένοιωσε ένα τράβηγμα του ρούχου του από τ' αριστερά. Γύρισε και κοίταξε με απορία.

—Κι εμένα, πατέρα...! λέει η Ξανθούλα κόρη του.

—Κορούλα μου....!

Ο Διγενής την άρπαξε στα γερά του χέρια και τη σήκωσε ψηλά. Ύστερα την κατέβασε λίγο και τη φίλησε στα κόκκινα μάγουλα.

Η ευτυχία και η χαρά έλαμπαν στα πρόσωπα όλων.

Η βασίλισσα πρόσταξε χαρές και γλέντια για σαράντα μέρες και νύχτες σ' όλο το βασίλειο. Δεν έπρεπε κανένας υπήκοός της να 'ναι κατσούφης. Γέλιο μόνο, τραγούδια και χορός. Και βούιζαν τριγύρω οι τόποι, τα χωριά κι οι πολιτείες του νεραϊδοβασιλείου.

Στο παλάτι είχανε καλεσμένους νεραϊδοβασιλιάδες και νεραϊδοβασιλίτσες από τα πιο μακρινά μέρη. Ήρθανε πάνω από τις χιονισμένες πολιτείες. Ήρθανε άλλοι από τα ζεστά κλίματα. Άλλοι απο ξανθά βασίλεια. Άλλοι απο μελαχρινά βασίλεια. Ήρθανε νεραϊδες της θάλασσας, νεραϊδες του δάσους, νεραϊδες του βουνού. Γεμίσανε τα χίλια δωμάτια του παλατιού με ξένους.

Όμως ένα σύννεφο έγνοιας φαινόταν κάθε λίγο στο πρόσωπο του Διγενή. Ερχόταν στο μυαλό του η ψυχή της μάνας. Τί θα κάνει με το βασίλειο της Πάφου!

Μια στιγμή, όμως, η βασίλισσα τον πλησίασε.

—Μου φαίνεσαι πολύ σκεφτικός, Διγενή. Πάντα κοιτάς προς τα μέρη των μαύρων βουνών, απ' εκεί, που αρχίζει ο απάνω κόσμος, κι αναστενάζεις. Πες μου τον πόνο σου. Μπορεί να ξέρω να τον γιατρέψω.

—Βασίλισσα μου, πολύ σωστά το κατάλαβες. Έχω έγνοια για το τί θα γίνει στην πολιτεία μου, την Πάφο. Η μάνα μου πριν πεθάνει μου ζήτησε να παντρευτώ και ν' αφήσω διάδοχο στην Πάφο.

—Το ξέρω.

—Μα εγώ...δε μπορούσα να πραγματοποιήσω την ευχή της.

—Γιατί δε μπορείς; του λέει η βασίλισσα, μισοχαμογελώντας.

Ο Διγενής γύρισε και κοίταζε με απορία τη βασίλισσα.

—Τα κανόνισα, Διγενή. Θα πάμε να βασιλέψουμε λίγο καιρό στην Πάφο. Όταν μεγαλώσει ο Κινύρας μας, που είναι μισός άνθρωπος, μισή νεράιδα, θα πάρει το βασίλειο της Πάφου. Κι εμείς με την κορούλα μας, που είναι όλο νεράιδα, θα γυρίσουμε εδώ να ζήσουμε όλα μας τα χρόνια.

—Χωρίς να βλέπουμε πια τον Κινύρα;

—Κάθε πανσέληνο θα πηγαίνουμε στη γη και θα τον χαιρόμαστε. Και κείνος θα μας νιώθει κοντά του. Εξάλλου, η αδελφούλα του με τις φιλενάδες της θα του παρουσιάζεται συχνά όταν θα κυνηγά στα δάση. Και θα τον χωρατεύει...

—Μα είσαι ένας άγγελος, αγάπη μου....

Δίπλα στο δάσος ήταν ένα μικρό καλύβι. Σε τούτο το καλύβι ζούσε μια γριούλα, η γυναίκα του τελευταίου δασοφύλακα. Γύρω από το καλύβι ήταν ένα μικρό περιβολάκι με λαχανικά και δυο λεμονιές. Στη μια άκρη φαινόταν το κοτέτσι με λίγες μαύρες κόττες. Σ' ένα στύλο απάνω έδειχνε τα κουτάκια ένας παλιός περιστέρωνας. Πιο πέρα από το κοτέτσι ήταν ο μικρός σταύλος για το κοντούτσικο σταχτι γαϊδουράκι.

Ο Θεμιστοκλής ξεπέζεψε εδώ. Έδесе τ' άλογο σ' ένα δέντρο και μπήκε στο περιβόλι.

Η γριά καθόταν σε μια μεγάλη πέτρα μπροστά στην πόρτα

του καλυβιού και καθάριζε ένα πανέρι φακές.

—Καλημέρα, θειούλα, της λέει ο Θεμιστοκλής.

—Καλημέρα, αφεντικό.

—Τι κάνεις εδώ, καλή μου θειούλα;

—Καθαρίζω τη φακή, παλληκάρι μου. Μου τη στείλανε από την πόλη. Μα είναι γεμάτη πετρίτσες.

—Και τί καλά μαγειρέματα έχεις σήμερα;

—Μμ! βλαστάρια του βουνού. Τραγανά όμως σαν το γάλα. Κι έχω ένα λαδάκι έξοχο. Σωστό μέλι. Κι ένα... κρασάκι, του λέει και τον κοίταξε λοξά με την καλωσύνη μάνας.

—Έχει και για μένα ένα πιάτο;

—Για όποιο περνά, παλληκάρι μου.

Ο Θεμιστοκλής πλύθηκε, ξεκουράστηκε, κι όταν ο ήλιος μεσουράνησε έφαγε με όρεξη τα βραστά βλαστάρια του βουνού κι ήπιε μια κούπα κρασί. Ύστερα κάθησε έξω και κοιτούσε πέρα σκεφτικός.

Έπρεπε να γυρίσει στο παλάτι να βρεί μια δικαιολογία για τους ανθρώπους του παλατιού. Έκλωθε μες το μυαλό του διάφορα σχέδια.

Καβαλλίκεψε το άλογό του και λέει στην καλή γριά.

—Θερμά σ' ευχαριστώ, θειούλα μου, για το καλό σου φαγητό.

—Το Θεό να ευχαριστείς, παλληκάρι μου, του απαντά.

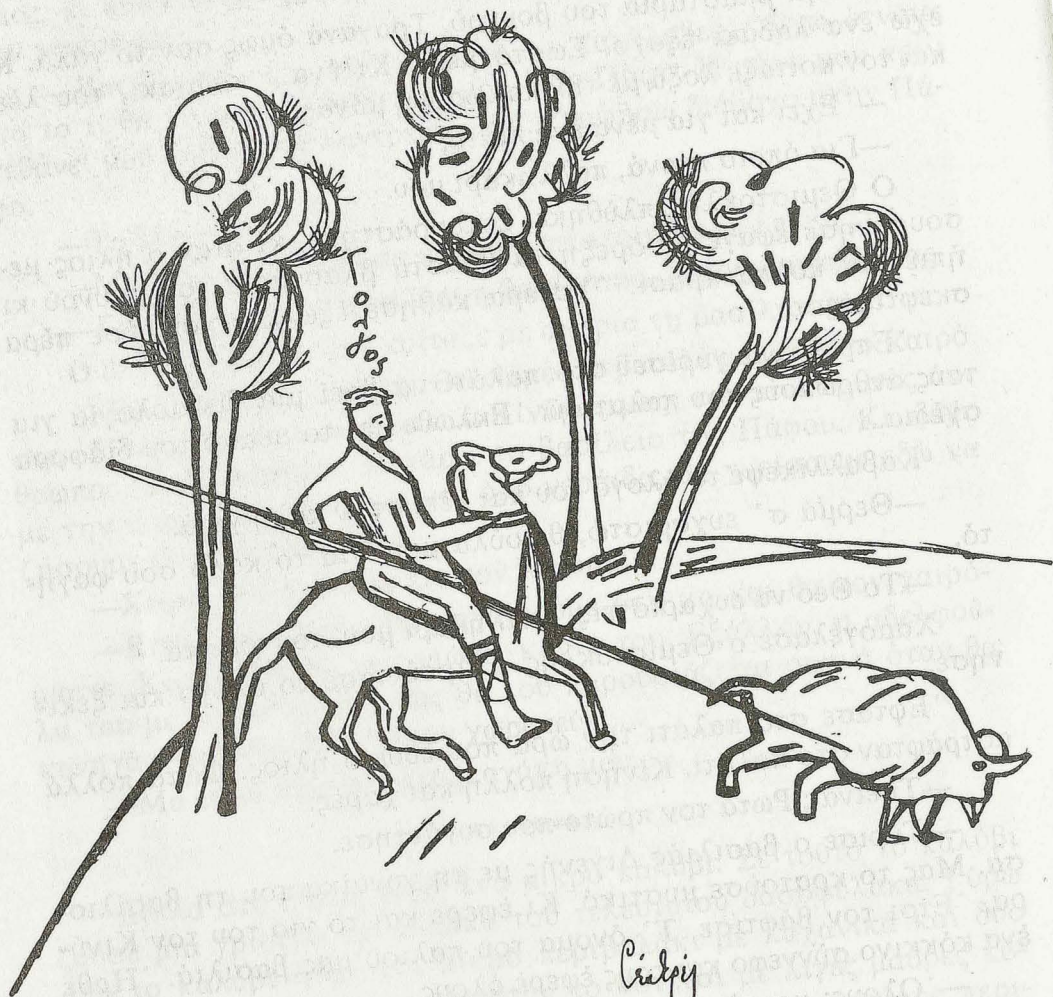
Χαμογέλασε ο Θεμιστοκλής. Σπιρούνιασε το άλογο και ξεκίνησε.

Έφτασε στο παλάτι την ώρα που έδυε ο ήλιος. Φώτα πολλά αστράφταν στο παλάτι. Κίνηση πολλή και χαρές.

—Τι είναι; Ρωτά τον πρώτο που συνάντησε.

—Γύρισε ο βασιλιάς Διγενής με τη γυναίκα του τη βασίλισσα. Μας το κρατούσε μυστικό. Κι έφερε και το γιο του τον Κινύρα. Έτσι τον βάφτισε. Τ' όνομα του παλιού μας βασιλιά. Ήρθε ένα κόκκινο σύννεφο και τους έφερε όλους.

—Όλους; μονολογεί ο Θεμιστοκλής, που χαρούμενος έτρεξε προς το παλάτι.

Ο ΚΙΝΥΡΑΣ ΚΑΙ Η ΛΗΔΡΑ

Όταν ο Κινύρας, το βασιλόπουλο, έφτασε με τους φίλους του τους κυνηγούς στα δάση του Ακάμα, πρόσταξε να μοιραστούν σε ομάδες. Τους ευχήθηκε καλό κυνήγι κι όρισε να συναντηθούν πριν δύσει ο ήλιος στο μικρό λιμανάκι, το Λατσι.

Δεν πρόλαβαν οι άλλοι να προχωρήσουν κι ο Κινύρας είδε στα δεξιά του ένα θάμνο να κουνιέται. Και πριν προφτάσει να προφυλαχτεί, σαν το βέλος ξεκίνησε ένα αγριογούρουνο κατά πάνω του. Τα σουβλερά δόντια του θηρίου σκίζανε τον αγέρα και τα ρουθούνια του φυσομανούσαν. Ο Κινύρας έκανε να πεταχτεί πλάι πίσω από ένα κορμό δέντρου. Εκεί θα ετοιμάζε τα όπλα να χτυπήσει. Γλύστρησε, όμως, πάνω στο χορτάρι. Ήταν αργά για όλα. Τα δόντια τ' αγριογούρουνου θα τον τρυπούσαν.

Το αγριογούρουνο πλησίαζε. Μια στιγμή και θα 'χωνε τα δόντια του στην κοιλιά του βασιλόπουλου. Ένα φύσημα, όμως, άρπαξε τον Κινύρα ψηλά. Κι ώσπου να κλείσει το βλέφαρο χάθηκε, πετώντας μακριά μες τα χέρια του ανέμου.

Οι λίγοι φίλοι μείνανε μ' ανοιχτό το στόμα σα να πετρώσανε. Όταν συνήλθαν βάλανε τις φωνές. Οι άλλες ομάδες ακούσανε το σύνθημα κινδύνου. Αμέσως από παντού γυρίσανε.

—Τι συμβαίνει; ρωτά ο γιός του Θεμιστοκλή που πήρε την ομάδα του και τραβούσε δυτικά για την παραλία.

Μια νέα επίθεση όμως του αγριογούρουνου που βρήκε στο μεταξύ το άγριο θάρρος του, τους σκόρπισε δεξιά-ζερβά.

Έμεινε ο γιός του Θεμιστοκλή ο Γόλγος. Κρατούσε σφιχτά το δόρυ του. Και σημάδευε να μπήξει τη μύτη του όπλου στο σώμα του αγριογούρουνου.

Μια στιγμή έριξε το δόρυ. Τούτο πέρασε ξυστά από το σώμα του αγριογούρουνου.

Τράβηξε αμέσως το σπαθί του ο Γόλγος. Κι όπως ορμούσε

τυφλά από το πάθος του το αγριογούρουνο καρφώθηκε μονάχο του στο κοφτερό λεπίδι.

Τότε ένας κυνηγός από την ομάδα του Κινύρα εξήγησε στο Γόλγο το τι είχε συμβεί πριν από λίγη ώρα στο βασιλόπουλο, τον Κινύρα.

—Να ψάξουμε όλοι τριγύρω στο δάσος. Κάπου θα βρούμε τον Κινύρα. Εμπρός!

Και σκορπίσανε όλοι παντού, ψάχνοντας για το βασιλόπουλο.

Ο άνεμος, που άρπαξε τον Κινύρα και τον γλύτωσε από τα σουβλερά δόντια του αγριογούρουνου, ήταν μια νεράιδα. Τούτη η νεράιδα προστάτευε παντού το βασιλόπουλο. Έτσι την πρόσταξε η βασίλισσα.

Πάνω από τις κορφές των δέντρων τον πήγαινε - τον πήγαινε ώσπου βρήκε ένα ανοιχτό τόπο. Εκεί που ετοιμαζόταν να τον κατεβάσει στο χορτάρι, είδε να καλπάζει πάνω σε αφηνιασμένο άλογο μια ξανθούλα κοπελλίτσα με ξέμπλεκα μαλλιά. Πήρε τότε το βασιλόπουλο πάνω σ' ένα χαμηλό κλώνο και του 'βαλε στο νου ν' αρπάξει την ξανθή κοπελλίτσα έτσι ως θα περνούσε από κάτω.

Το βασιλόπουλο μόλις στερέωσε το σώμα πάνω στον κλώνο κοίταξε πέρα τ' αφηνιασμένο άλογο. Και μόλις πλησίασε, με μια επιδέξια κίνηση άρπαξε την κοπελλίτσα με τα δυο του δυνατά χέρια. Ύστερα γλύστρησε από τον κλώνο και τη βοήθησε να κατεβεί.

Η κοπελλίτσα είχε ένα τρομαγμένο πρόσωπο. Τα μάτια της παίζανε γρήγορα-γρήγορα. Η ανάσα της δυσκολευόταν.

Μόλις συνήλθε λίγο, γύρισε και κοίταξε τον Κινύρα.

—Σ' ευχαριστώ, καλέ μου άνθρωπε. Μου έσωσες τη ζωή με κίνδυνο της δικής σου, του λέει. Σε παρακαλώ οδήγησέ με στο λιμάνι του Ξερού. Εκεί θα βρούμε τη συνοδεία μου.

—Και ποια είσαι, ποια είναι η πόλη σου, ξανθή μου κοπελλίτσα; τη ρωτά ο Κινύρας.

—Με λένε Λήδρα κι είμαι η μοναχοθυγατέρα του βασιλιά της Λευκωσίας, του ονομαστού Λεύκου, παλιού αθλητή.

—Τον έχω ακουστό από τις διηγήσεις. Λένε πως κέρδισε στους αγώνες πέρα στην Αθήνα κι έβγαλε ασπροπρόσωπο το νησί μας. Μεγάλη μου χαρά που σε συνάντησα.

—Και ποιος είσαι εσύ, νέε μου;

—Ο Κινύρας, ο γιος του βασιλιά Διγενή.

—Από την Πάφο; Πόσο χάρηκα.

Και κάθισαν στον ίσκιο ενός δέντρου να πούνε ιστορίες και παλιές αναμνήσεις.

Σε λιγάκι, όμως, ακουστήκανε οι φωνές των ανθρώπων, που ζητούσανε τον Κινύρα. Βούιζε το δάσος. Και σε μια στιγμή ο Γόλγος φάνηκε στον ανοιχτό τόπο. Το μάτι του ξεχώρισε στο βάθος τον Κινύρα.

—Κινύρα, φώναξε ενθουσιασμένος.

—Γόλγο.

Ο Γόλγος έτρεξε κοντά του.

Απ' όλες τις μεριές ξεπροβάλανε οι άνθρωποι του Κινύρα.

—Κινύρα, τρελλαθήκαμε να σε βρούμε, λέει ο Γόλγος. Ποια είναι τούτη....

—Νεράιδα, απαντά ο Κινύρας.

—Με κολακεύεις..., λέει η Λήδρα, η ξανθή κοπελλίτσα.

—Είναι η Λήδρα, η κόρη του βασιλιά της Λευκωσίας. Εδώ είναι ο Γόλγος ο πιο πιστός μου φίλος, λέει ο Κινύρας. Αλλά προτείνω να ρθεις μαζί μας στην Πάφο. Θα χαρεί ο πατέρας κι η μητέρα να σε γνωρίσουν. Θα στείλω μήνυμα στον πατέρα σου πως σε πηγαίνουμε στην Πάφο.

—Δε μπορώ να σου το αρνηθώ. Εξάλλου, σ' εσένα πια χρωστώ τη ζωή μου.

—Υπερβολές λες, κοπελλίτσα μου, της λέει ο Κινύρας.

Φέρανε άλογα! Ο Κινύρας διάλεξε το πιο ήμερο και βοήθησε τη Λήδρα να καβαλλικήψει. Ύστερα πήδηξε τούτος σ' ένα πεισματάρικο μαύρο.

—Για την Πάφο, προστάζει ο Κινύρας.

—Για την Πάφο..., ακουστήκανε φωνές.

Ο Κινύρας με ταπεινοσύνη ζήτησε από τον πατέρα και τη μητέρα του την άδεια να παντρευτεί τη Λήδρα, την κόρη του βασιλιά της Λευκωσίας.

Ο βασιλιάς Διγενής κι η νεράιδα η βασίλισσα χαμογελάσανε ευτυχισμένοι.

—Με την ευχή μου, παλληκάρι μου. Ομολογώ πως τούτη την

κοπέλλα είχα στο νου μου για σένα. Με πρόλαβες, όμως. Θα στείλω το μήνυμα στον πατέρα της.

Η βασίλισσα σηκώθηκε και τον φίλησε στο μέτωπο. Ύστερα βγήκε από το δωμάτιο και αντάμωσε τη Λήδρα.

Η Λήδρα στεκόταν στη βεράντα και κοιτούσε μακριά πέρα προς τη θάλασσα, που έλαμπε μες το φως του ήλιου. Το πρόσωπό της ροδοκόκκινο, σαν τ' ώριμο ροδάκινο, καθρέφτιζε υγεία και νιάτα. Τα γαλανά της μάτια ξάστραφταν σαν να 'χαν δυο δικούς της ήλιους μέσα. Και τα ξανθά της τα μαλλιά ήταν γεμάτα ξανθές λάμψεις.

Την πλησίασε η βασίλισσα και της χάιδεψε τα μαλλιά.

Η Λήδρα γύρισε και την κοίταξε. Ύστερα γονάτισε μπροστά της.

—Μ' αρέσεις για νύφη μου, Λήδρα. Ο πατέρας έδωσε την ευχή του στον Κινύρα. Σου δίνω κι εγώ την ευχή μου. Να ευτυχίσετε, παιδί μου.

Έσκυψε και τη φίλησε στα μαλλιά.

Η Λήδρα πήρε το χέρι της και το φίλησε.

Στο μεταξύ βγήκανε στη βεράντα ο βασιλιάς με τον Κινύρα.

Ο βασιλιάς πήρε από τους ώμους τη Λήδρα. Ύστερα τη φίλησε στο μέτωπο και της είπε:

—Με την ευχή μου, Λήδρα. Εσένα ονειρευόμουν για νύφη μου. Ευχαριστώ το Θεό που με αξίωσε να γίνω πατέρας σου.

—Ευχαριστώ, κύριέ μου, απάντησε ταπεινά η Λήδρα.

—Έστειλα το μήνυμα στον πατέρα σου....

Προτού όμως τελειώσει τον λόγο του ο βασιλιάς, ακουστήκανε σάλπιγγες.

—Ο πατέρας, φώναξε η Λήδρα κι έτρεξε να κατέβει.

Ο Διγενής κοίταξε από τη βεράντα.

Πέρα στην πλατεία προχωρούσε μια πομπή καβαλλάρηδες.

Ο Διγενής γύρισε και κοίταξε τον Κινύρα και τη βασίλισσα.

—Όλο και πιο βολικά έρχονται τα πράγματα, λέει ο Διγενής. Να! Τρέχει η Λήδρα.

Η Λήδρα φάνηκε στην είσοδο του παλατιού. Ύστερα βγήκε στην πλατεία, προχώρησε προς το μέρος απ' όπου έρχονταν οι καβαλλάρηδες.

Με μια κίνηση του χεριού του ο Λεύκος, ο βασιλιάς της Λευκωσίας, σταμάτησε τον καλπασμό. Ύστερα κατέβηκε από τ'

άλογο κι αγκάλιασε την κόρη του.

Κι άρχισε τότε η Λήδρα πολύ σύντομα να του εξιστορεί πώς σώθηκε.

Στο μεταξύ έφτασαν κοντά τους ο βασιλιάς Διγενής με το γιο του τον Κινύρα.

—Καλώς όρισες, αδερφέ μου βασιλιά, στον τόπο μου, λέει ο Διγενής, ανοίγοντας την αγκάλη του.

—Καλώς σε βρήκα, αδερφέ μου Διγενή, απαντά ο Λεύκος.

Αγκαλιάστηκαν οι δυο βασιλιάδες σαν να 'ταν πραγματικά αδέρφια. Ύστερα τραβήξαν προς το παλάτι, όπου τους περίμενε όλο αγωνία η βασίλισσα.

Εκεί, στην είσοδο του παλατιού, ο βασιλιάς Λεύκος στάθηκε.

—Αδερφέ μου Διγενή, ποιος είναι ο νέος αυτός; ρωτά.

—Ο γιος μου ο Κινύρας, του απαντά ο Διγενής.

—Ο νέος, που έσωσε την κόρη μου; Πρέπει να τον ευχαριστήσω.

—Περιττό...

—Γιατί περιττό, βασιλιά Διγενή; ρωτά μ' έκπληξη ο βασιλιάς Λεύκος.

—Γιατί... γιατί... σκοπεύω να κάμω την κόρη σου δική μου κόρη.

—Είναι τούτο επίσημη πρόταση; ρωτά σοβαρός ο Λεύκος.

—Μου ζήτησε την άδεια ο γιος μου και του έδωσα την ευχή μου. Έστειλα μήνυμα σε σένα και τα δώρα....

Στο μεταξύ μπήκανε στο παλάτι.

Η βασίλισσα περίμενε.

—Βασίλισσά μου..., λέει ο βασιλιάς Λεύκος και παίρνει το χέρι της και το φιλά.

—Καλώς όρισες, βασιλιά Λεύκο. Επιθυμώ να γίνει νύφη μου και βασίλισσα της Πάφου η κόρη σου η Λήδρα.

Ο βασιλιάς Λεύκος γύρισε και κοίταξε την κόρη του. Δίπλα της στεκόταν σαν χρυσόφτερος αητός ο Κινύρας.

—Δέχομαι, λέει ο βασιλιάς Λεύκος, και της δίνω προίκα όλη τη δυτική περιοχή του βασιλείου μου.

Η Λήδρα έτρεξε κι έπεσε στην αγκαλιά του.

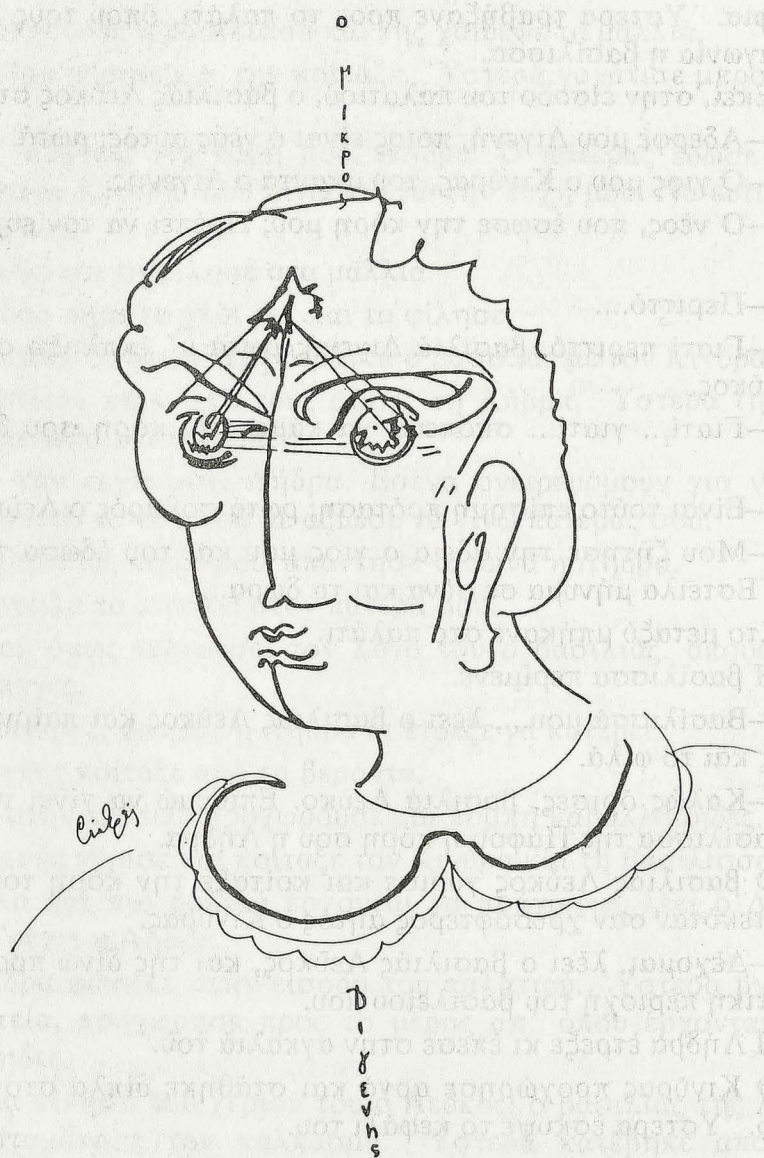
Ο Κινύρας προχώρησε αργά και στάθηκε δίπλα στο βασιλιά Λεύκο. Ύστερα έσκυψε το κεφάλι του.

—Την ευχή μου, Κινύρα. Σε δέχομαι για γιο μου.

—Ευχαριστώ, πατέρα, λέει ο Κινύρας.

Κι ενώ ήταν έτσι σκυφτός, ένωσε το δεξί χέρι του Λεύκου να τον πιάνει από τον ώμο. Σήκωσε τότε κι αυτός το χέρι του κι έπιασε τον ώμο του πεθερού του.

—Πάντα λεβέντης να 'σαι, του λέει ο Λεύκος και τον κούνησε από τον ώμο.

Ο ΚΙΝΥΡΑΣ ΚΑΙ Η ΛΗΔΡΑ ΑΠΟΚΤΟΥΝ ΔΙΑΔΟΧΟ

Ένα ανοιξιάτικο πρωινό βούιζαν οι σάλπιγγες σ' όλες τις πύλες της Πάφου. Ύστερα αρχίσανε σάλπιγγες και τύμπανα πέρα στο λιμάνι. Και πιο αργά από χωριό σε χωριό, από παραλία σε παραλία αχούσανε σάλπιγγες και τύμπανα.

Ο κόσμος πλημμύρισε τους δρόμους. Τα σπίτια σηκώσανε πολύχρωμες σημαίες. Οι γαλέρες στολιστήκανε μ' όλες τους τις παντιέρες. Τα πεζούλια κι οι βεράντες γεμίσανε γλάστρες με λουλούδια. Από τα παράθυρα έβλεπες να λάμπουν μες τα βάζα τριαντάφυλλα και γαρούφαλλα.

—Ο Κινύρας κι η Λήδρα γεννήσανε αγόρι. Θα το βαφτίσει ο βασιλιάς της Σαλαμίνας και θα το ονομάσει Διγενή.

Τέτοια φωνάζανε παντού οι κήρυκες του παλατιού.

Ο λαός μαζεύτηκε στην πλατεία μπροστά στο παλάτι. Ζητούσε να του δείξουν το αγόρι του Κινύρα.

Πήρε ο βασιλιάς Διγενής το εγγόνι του, το τύλιξε μέσα σε κόκκινο βελούδο και βγήκε στη μεγάλη βεράντα, που κοιτούσε προς την πλατεία. Δίπλα του πήγαινε χαρούμενος ο γιος του ο Κινύρας.

—Ζήτω ο νέος Διγενής, φώναξε ο κόσμος, τρελλός από χαρά.

Ο Διγενής γύρισε κι έδωσε το παιδάκι στον Κινύρα.

Το πήρε ο Κινύρας με ξεχωριστή λαχτάρα και το ξανάδειξε στον κόσμο.

—Ζήτω ο Κινύρας και το παιδί του, φώναξε ο κόσμος.

Η βασίλισσα, η μητέρα του Κινύρα, κοιτούσε δακρυσμένη από το παράθυρο πέρα.

Η Λήδρα μες το κρεβάτι της, ευτυχισμένη άκουε τις φωνές του λαού. Και χαιρόταν για τούτες όλες τις τιμές.

—Να ζήσετε ευτυχισμένοι, λέει η βασίλισσα στη Λήδρα, κοιτάζοντάς την. Εύχομαι να δείτε κι εσείς χαρές στα εγγόνια σας.

—Ευχαριστώ, μητέρα βασιλισσά μου, απαντά η Λήδρα. Αλλά, γιατί είσαι τόσο χλωμή;

—Κουράστηκα πια, παιδί μου, λέει η βασίλισσα στη Λήδρα. Νιώθω πως ο κύκλος μου στη γη πλησιάζει. Λέω να πάρω την Ξανθούλα, την κορούλα μου, και να πάω μακριά ένα πολύχρονο ταξίδι. Να δούμε κόσμο, κι άλλο κόσμο....

Ενώ μιλούσανε οι δυο γυναίκες μπήκε ο Διγενής με τον Κινύρα, που κρατούσε ευτυχισμένος το γιο του. Λάμπανε οι δυο άντρες από χαρά και περηφάνεια.

Ο Κινύρας έδωσε το παιδάκι στη Λήδρα.

—Γιατί είσαι χλωμή, βασιλισσά μου; ρωτά ο Διγενής τη βασίλισσα με ανησυχία.

—Από μεγάλη χαρά, Διγενή. Έχουν γίνει όλα κατά που πεθυμούσαμε. Παντρεύτηκε ο γιος μας με την πιο καλή νύφη του κόσμου. Και φτιάξανε και το διάδοχο για το βασίλειο της Πάφου. Θαρρώ πως πια δεν έχουμε θέση σε τούτη τη γη.

—Ήρθε η ώρα..., ψιθύρισε ο Διγενής και κοιτάξε με αγάπη το γιο και το εγγόνι του.

Η βασίλισσα κατάλαβε πως ήρθε η ώρα να φύγουν για το νεραϊδοβασίλειο.

Σήκωσε το κεφάλι της και βγήκε από το δωμάτιο της Λήδρας.

Ο βασιλιάς πλησίασε το εγγόνι, το φίλησε, χάιδεψε τα μαλλιά της Λήδρας, χτύπησε λίγο δυνατά τον ώμο του γιου του και βγήκε με μια νεανική ορμή.

—Είναι λεβέντης ο πατέρας, λέει ο Κινύρας στη Λήδρα.

—Είναι. Μακάρι να του μοιάσει ο γιος μας.

—Μακάρι.

Η βασίλισσα πήρε την Ξανθούλα να περιεργαστούν για τελευταία φορά το παλάτι. Αναπνεύσανε από τις ταράτσες τον αγέρα, που ερχόταν από τη θάλασσα. Σταθήκανε στις βεράντες και χαρήκανε τη θεά τριγύρω, ως πέρα στα βουνά. Πέρασαν δωμάτιο με δωμάτιο, διάδρομο με διάδρομο όλο το παλάτι. Είδανε τούτα τα πλούτη, τ' αγάλματα, τις ωραίες ζωγραφιές, τα μεταξωτά, τα περσικά χαλιά. Ανοιξαν τα ντουλάπια και θαυμάσανε τ' ασημικά που φέρανε από τη Λευκωσία, εκεί που είναι οι καλύτεροι χρυσοχοί της Ανατολής. Είδανε τα λεπτοσκαλισμένα από καρυδιά έπιπλα τους. Κατεβήκανε στον κήπο με τις ανθισμένες βραγιές. Πιο πέρα το περιβόλι μοσκοβολούσε στον ανθό της πορτοκαλιάς και

της λεμονιάς. Φτάσανε ως τα σύνορα που ήταν τα κοτέτσια, τα περιστέρια κι οι σταύλοι με τα εκλεκτά άλογα.

Παντού, όποιο συναντούσανε τον χαιρετούσαν με θερμότητα. Ο κόσμος υποκλινόταν και φιλούσε το χέρι τους.

Κι αργά το ηλιοβασίλεμμα, όταν ο ήλιος κοκκίνισε από το ολοήμερο τρέξιμό του, πήρε η βασίλισσα το Διγενή στη μεγάλη βεράντα.

—Διγενή, βασιλιά και σύζυγέ μου, του λέει. Ήρθε η ώρα ν' αναχωρήσω για τον τόπο μου, τη χώρα των νεράιδων. Έκαμα το κάθετί για την ευτυχία σου. Σου χάρισα ένα λεβέντη, τον Κινύρα, να βασιλέψει στον τόπο σου. Έτσι θα ευχαριστηθεί η ψυχή των γονιών σου. Ο Κινύρας μας παντρεύτηκε σύμφωνα με τη θέλησή μας κι έκαμε κι αυτός διάδοχο. Μεγάλωσε πια η κορούλα μας, που είναι μόνο νεράιδα. Θα την πάρω στον τόπο μου. Μείνε εσύ. Όταν βαρεθείς τον κόσμο τούτο, παράδωσε την αρχή στο γιο σου κι έλα εκεί κάτω στη χώρα μου. Θα βασιλέψεις για πάντα εκεί ανάμεσα στα ζωτικά πλάσματα.

Τα δάκρυα κυλούσανε στα μάγουλα του βασιλιά Διγενή.

—Δε μπορώ να σε κρατήσω, βασίλισσά μου. Αναγνωρίζω την καλωσύνη σου. Να πας με το καλό στον τόπο σου. Μα πολύ γρήγορα θα ρθω να σε συναντήσω.

Φιληθήκανε.

Ύστερα η βασίλισσα κάλεσε την Ξανθούλα.

—Αποχαιρέτησε τον πατέρα σου, Ξανθούλα. Πάμε πια στον τόπο μάς απόψε τα μεσάνυχτα.

Η Ξανθούλα πλησίασε το βασιλιά κι έπεσε στην αγκαλιά του. Κείνος της χάιδεψε τα μαλλιά.

—Στο καλό, κορούλα μου, της λέει και την φιλά στα ξανθά της μαλλιά.

Τριγύρω είχε πια νυχτώσει. Ένα δροσερό αγεράκι ερχόταν από τη θάλασσα.

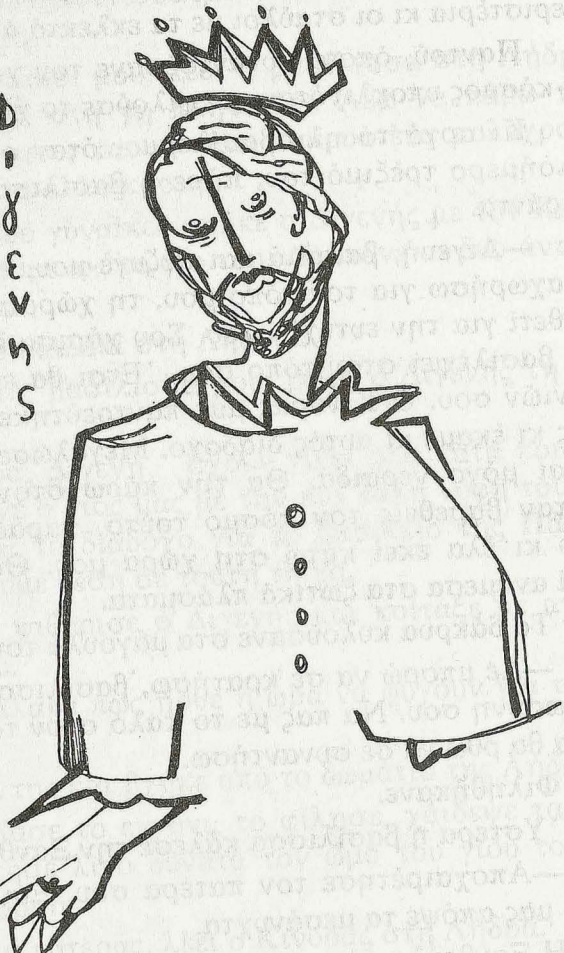
Μπήκανε όλοι μέσα.

Κι αργά το βραδάκι, προτού φτάσουν τα μεσάνυχτα, η βασίλισσα με την Ξανθούλα γίνανε αγέρας, μπήκανε στα δωμάτια και φίλησαν τον Κινύρα, τη Λήδρα και το μικρούλη Διγενή και ύστερα πετάξανε μακριά.

Στη μεγάλη βεράντα στεκόταν ο βασιλιάς, που κουνούσε το χέρι του.

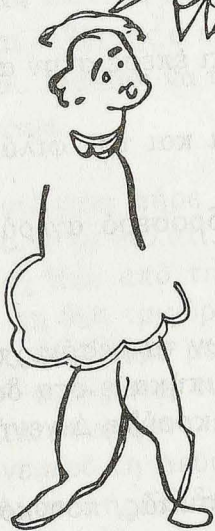
—Στο καλό, αγαπούλες μου, ψιθύρισε.

D
I
G
E
S
S

Carlin

D
I
G
E
S
S

Carlin

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΦΕΥΓΕΙ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ

Παντού διαδόθηκε πως η βασίλισσα με την κόρη της φύγανε μακριά στον τόπο τους. Θα λείψουνε πολύ. Ίσως για πάντα. Τούτο λύπησε πολύ τον κόσμο. Τις αγαπούσε πολύ και τις δυο.

Μα από κείνη τη μέρα ο Διγενής, ο βασιλιάς, έλυνε. Η χλωμάδα, σαν το χρώμα του κεριού, άπλωνε στο πρόσωπό του. Τα άσπρα μαλλιά στους κροτάφους του άρχισαν ν' απλώνουν σ' όλο το κεφάλι. Κάτι ρυτίδες αυλακώνανε το μέτωπό του.

Ο φίλος του ο Θεμιστοκλής προσπαθούσε να τον πείσει να φωνάξουν γιατρούς. Μα ο Διγενής αρνιόταν να δεχτεί. Ήξερε μονάχος τον καημό του.

Ο γιος του ο Κινύρας του μίλησε πως θα 'ταν καλά να ξεκουραστεί. Απάνω στο βουνό είναι το καλοκαιρινό παλάτι. Είναι εκεί ησυχία, καθαρός αγέρας. Γιατί να μην πάει λίγο καιρό;

—Και ν' αφήσω το εγγονάκι μου; απαντούσε ο Διγενής. Τούτο είναι τώρα η μεγαλύτερή μου χαρά. Θέλω να κλείσω τα μάτια με την εικόνα του.

Μια μέρα ο Διγενής ξάπλωσε στο κρεβάτι. Τα ποδάρια του αδυνατίσανε. Η ανάσα του δυσκολευόταν. Το μυαλό του θάμπωνε και δε μπορούσε να σκεφτεί καλά, μήτε να θυμηθεί. Πρόσταξε, λοιπόν, να ρθουν πλάι του ο γιος του ο Κινύρας κι ο παλιός του φίλος ο Θεμιστοκλής.

Όταν ήρθαν, τους μίλησε στην αρχή για διάφορα ζητήματα και τους έδωσε γενικές συμβουλές. Ύστερα τους βεβαίωσε πως ήρθε η στιγμή να φύγει από τη γη για πάντα. Ήταν μεγάλη ανάγκη. Το χρέος του για την πολιτεία τελείωσε.

Οι δυο άντρες τον άκουγαν με δακρυσμένα μάτια.

—Πήγαινε, Κινύρα, να μου φέρεις το γιο σου. Θέλω, προτού μου κλείσουν τα βλέφαρα, να μείνει μες τα βάθη των ματιών μου η εικόνα του εγγονού μου.

Ο Κινύρας υπάκουσε. Τότε ο Διγενής έμεινε μόνος με τον παλιό του φίλο το Θεμιστοκλή. Και θυμηθήκανε έτσι οι δυο τα παλιά χρόνια της νιότης. Και την ξαναζήσανε μαζί εκεί τις λίγες στιγμές.

—Σ' ευχαριστώ, Θεμιστοκλή. Υπήρξες φίλος με τα όλα σου. Πίστεψέ με, μια μεγάλη ευτυχία του ανθρώπου είναι να 'χει ένα αληθινό φίλο.

—Σ' αγαπούσα, Διγενή, σου τ' ορκίζομαι, του απαντά ο Θεμιστοκλής. Δεν ξέρω αν θ' αντέξω τα γεράματα χωρίς εσένα.

—Κουράγιο, Θεμιστοκλή. Αυτή είναι η ζωή.

Ο Θεμιστοκλής χαμήλωσε τα μάτια του κι έκλαιγε σιωπηλά.

Πέρασε λίγη ώρα σιωπής και σιωπηλού κλάματος.

Κι άξαφνα ανοίγει η πόρτα του δωματίου και μπαινει ο Κινύρας, κρατώντας το μικρούλι Διγενή. Είχε κι όλας το παιδάκι περπατήσει. Κι αγαπούσε ξεχωριστά τον παπουλή του, το βασιλιά.

Μόλις ο Κινύρας πλησίασε, το παιδάκι είδε τον παπουλή και χαμογέλασε. Κλώτσησε τα ποδαράκια του και χτύπησε τα χεράκια. Έπαιξε τα χειλάκια του και κατόρθωσε για πρώτη φορά να πει:

—Παπού.

—Χρυσό μου αγόρι, απάντησε γεμάτος ευτυχία ο βασιλιάς και έκλεισε τα μάτια.

—Στο καλό, πατέρα.

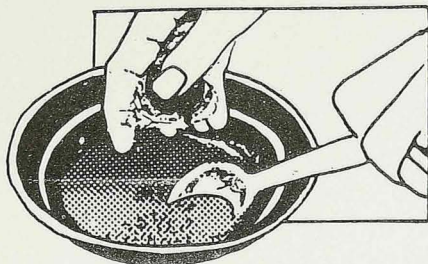
—Στο καλό, βασιλιά και φίλε μου, λέει ο Θεμιστοκλής.

—Παπού.....

ΤΥΠΩΝΚΕ ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΔΗΜΟΤΡΑΦΕΙΑ
THEOPRESS LTD, TNA, 41340 - ΑΘΗΝΑ

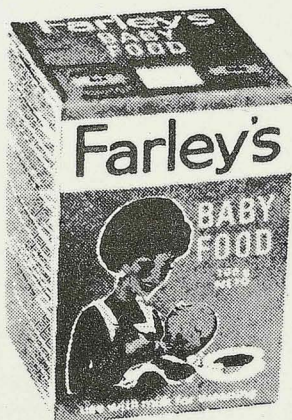
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ-ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΑ
«THEOPRESS» LTD., ΤΗΛ. 44940 — ΛΕΥΚΩΣΙΑ

εκατομμύρια παιδιά σ'όλο τον κόσμο μεγάλωσαν με παιδικές τροφές Farley's

*Τά συστατικά τους παραμένουν
πάντα τ'ίδια
και είναι τόσο θρεπτικά!
Τά Farley's παραμένουν επίσης
οι πιο δημοφιλείς παιδικές τροφές
στην Αγγλίαν.*

*Περιέχουν πάντοτε τ'α καλύτερα συστατικά:
Σιτάλευρο, ζάχαρη και φυτικό λάδι.
Δέν περιέχουν άλας
στό οποίο μερικά παιδιά είναι αλλεργικά.
Είναι εμπλουτισμένα με κάλιο
για δυνατά όστα και δόντια,
σίδηρον για υγιές αίμα
ώς και βιταμίνες για υγιή ανάπτυξη.*

**Τά Farley's μέσ' τ'ό γάλα
κάνουν τ'α παιδιά μεγάλα.**

ΜΠΥΡΑ
η μπύρα σας... **ΚΕΟ**

